

Sanoma merellä

Charles Dickens

Suomennos [“A Message from the Sea”, Hanna Favorin]

Helsingissä, Wickström ja Kumpp. Kirjakauppa, 1882

J. Simeliuksen perillisten kirjapainossa.

SISÄLLYS:

- I. Kylä
- II. Rahat
- III. Yö klubissa
- IV. Merenkulkija mies
- V. Kotiintulo

ENSIMMÄINEN LUKU.

Kylä.

“Tämä on kummallisın ja kauniin paikka, minkä eläissäni olen nähnyt!” sanoi kapteeni Jorgan, katsellen sitä.

Kapteeni Jorgan’in täytyi katsella korkealle nähdäksensä sitä, sillä kylä oli rakennettu korkealle ja jyrkälle kalliolle. Kylässä ei ollut yhtään tietä, siellä ei ollut ainoatakaan kärryä tahi muuta ajoneuvoa, siellä ei ollut yhtäkään tasaista paikkaa. Meren rannasta kallion huipuille asti oli kaksi epäsäännöllistä riviä huoneita, jotka olivat rakennetut vastapäätä toisiansa ja moneen mutkaan, jotta katu niiden välillä näytti mutkikkailta tikapuilta, joiden erikokoisista kivistä tehtyjä porraspuita myöten kiivettiin kylään taikka sieltä alas. Joukko kuormahevoseja ja ajajia kulki hitaasti tikapuiden porraspuita ylös, kuljettaen kaloja, hiiliä ja muuta tavaraa, jota veneillä ja moniailla pienillä laivoilla oli tuotu rannalle. Kun hevoset astuivat kivisiä porraspuita ylös, tahi tulivat niitä alas, ne väliin vallan katosivat näkyvistä kylästä nouseviin savupilviin, jotta näyttivät uppoontuvan muutamiin kylän uuninpiippuihin ja nousevan ylös jälleen etäämpänä yläpuolella toisia piippuja. Kylässä ei ollut kahtakaan samannäköistä huonetta, vaan kaikki olivat erimuotoiset ja erikokoiset ja kaikissa oli erilaiset ikkunat, ovet ja katot. Kylään vievältä jyrkältä tieltä kuului hevosten askeleita ja niitä ajavain miesten ääniä, jotka äänet yhdistyivät kalastajain vaimoin ja lasten ääniin. Aallot kohisivat rantaa vasten, tuuli humisi veneiden purjeissa ja mastojen vimpelit liehuivat sinne tänne. Suurista paasista tehty rantasilta ja koko ranta oli vallan ruskea kalamerkeistä, jotka olivat levitetyt kuivamaan. Kalliot, joilla kasvoi metsää ylimmäisiin huippuihin saakka, kuvastuivat heleän sinervään veteen; taivas oli aivan selkeä, ei pilvenhattaraakaan näkynyt siellä. Kylässäkin oli niin paljon pensaita ja muita kasveja, että se näytti aivan viheriältä rannasta korkeimpaan huippuun saakka; olisi voinut luulla sitä linnunpesäksi. Ja koska mainittiin lintuja, sopii sanoa että kuului lintujenkin ääniä. Harakka leijui ylä-ilmoissa, kalalokki kalasti par’aikaa lahdessa ja iloinen pieni poutahaukka hyppäsi rannalla kivien välillä.

Kapteeni Jorgan istui rantasillalla ja löi kämmenellään polvella, niinkuin muutamat tekevät kun ovat hyvällä tuulella, — ja kapteeni Jorgan teki aina niin kun häntä huvitti jokin — ja sanoi:

“Tämä on kummallisın ja kauniin paikka minkä eläissäni olen nähnyt!”

Kapteeni Jorgan ei ollut kylässä käynyt, vaan oli tullut rannalle syrjäpolkua myöten, saadaksensa ensin katsella sitä meren puolelta. Hän oli nähnyt monta paikkaa ja kokenut monta seikkaa elinaikansa ja kaikki hänellä oli muistissa. Hän oli syntynyt amerikkalainen, mutta hän oli maailman kansalainen ja hän oli omistanut enimmäkseen hyvät puolet maailman parhaimmista maista.

Kapteeni Jorgan’in on vallan mahdotonta istua jossakin puhumatta jokaisen kanssa, joka on hänen läheisyydessään. Hän istui, kuten jo sanottiin, rantasillalla siniset housut ja pitkäliepeinen sininen takki päällä, puhellen kalastajien kanssa; hän kyseli yksiä ja toisia kalastuksesta, luoteesta ja vuoksesta, virrasta ja muista meriliikettä koskevista asioista. Niiden miesten joukossa, jotka puhelivat kapteenin kanssa, oli nuori mies, joka

kohdakkoin herätti kapteenin huomiota; hän oli noin kahdenkolmatta vuotias kalastaja, puettuna kalastajain tavalliseen korkeaan nuttuun; hänen kasvonsa olivat päivettyneet, hänen tukkansa oli musta, mutta kiharainen; päässä hänellä oli tavallinen merimiehen hattu, hänen silmänsä osoittivat rehellisyyttä ja koko hänen käytöksensä oli niin suora ja miellyttävä, että kapteeni kohta häneen mieltyi. “Minä panisin vetoa vaikka tuhannen dollars’ia siitä, että tuon miehen isä oli rehellinen mies,” sanoi kapteeni itsekseen.

“Oletteko naimisissa jo?” kysyi kapteeni puhuttuansa vähän aikaa uuden tuttavansa kanssa.

“En vielä,” vastasi tämä.

“Vaan aiotte mennä?” sanoi kapteeni.

“Niin on aikomukseni.”

Kapteenin vilkkaat silmät seurasivat kaikkia nuoren miehen liikkeitä. Sitten hän kämmenillään löi molemmalle säärellensä ja sanoi itsekseen:

“En milloinkaan ole koko elinaikanani noin hyvää nuorukaista nähnyt! Ja tuossahan hänen armaansa kurkistaa muurien takaa!”

Kaunis nuori tyttö seisoj pienen majan portailla, jonka ympärillä kasvoi viiniköynnöksiä ja muita kasveja, ja katseli rantaan päin. Kaunis maisema ei tytön huomiota herättänyt; hän katseli ainoastaan nuorta kalastajaa.

Kapteeni Jorgan nauroi iloisesti, niinkuin sellaiset hyvänluontoiset ihmiset tekevät, jotka iloitsevat toisten onnesta; sitten hän nousi istualta ja aikoi lähteä muita kalastajia puhuttelemaan, kun kylään vievää tikapuita alas tuli mies, jota kapteeni puhutteli ja kutsui nimeltä “Tom Pettifer Ho.” Tämä mies saapui pian rantasillalle kapteenin luo.

“Pelkäätekö auringon panemaa Englannissa marraskuussa, Tom, koska teillä on etelämainen hattu päässä?” kysyi kapteeni, katsellen Tom’in hattua.

“Hyvä on aina olla varallansa, sir,” vastasi Tom.

“Varallansa!” toisti kapteeni, nauraen. “Tällä vanhalla hatulla voisitte suojella itseänne päivän panemasta jäävuorien keskellä, mutta ei muualla. Oletteko löytänyt postikonttoorin?”

“Se on postikonttoori, sir.”

“Mikä on postikonttoori?” kysyi kapteeni.

“Nimi, sir. Nimi pitää postikonttooria.”

“Noh sepä on omituista!” sanoi kapteeni. “Sehän oli hyvä onni! Tulkaapas näyttämään missä se on. Hyvästi, kumppanit, tällä kertaa! Minä tulen vielä teitä katsomaan tänä iltana, ennenkuin lähden pois.”

Tämä oli lausuttu kaikille rannalla oleville, mutta erityisesti nuorelle kalastajalle. “Hän on merimies!” sanoivat kalastajat toinen toisillensa, katsellen kapteenia, joka lähti pois. Ja merimies hän olikin, hänen käytöksestään kohta huomasi, että hän oli merimies, vaikka hänen puvussansa ei ollut mitään, joka muistutti merimiestä, paitsi väri, sillä hihat olivat liian pitkät, housut liian lyhyet ja koko puku muuten hankala merimiehelle. Jaloissa

hänellä oli suuret saappaat ja päässä suuri hattu, jota ei yksikään ihminen olisi voinut käyttää merellä olipa mimmainen ilma tahansa. Kuitenkin jokainen hänen päivettyneistä kasvoistaan, leveistä ruskeista käsistään ja käytöksestään arvasi hänen merimieheksi. Mr Pettifer ei suinkaan ollut enemmän merimiehen kaltainen, vaikka hän oli puettu täydelliseen merimiehen pukuun.

Nämät kaksi miestä kiipesivät nyt kylään tuota monimutkaista kivistä tietä ylös; jos olisi kuljettu suoraan eteenpäin, niin olisi täytynyt mennä suutarin tuvan läpi ja hänen itsensäkin läpi, sillä hän istui pienen ikkunan vieressä neulomassa. Nämät kaksi astuivat, niinkuin jo sanottiin, kylään ja pysähtyivät omituisen pienen huoneen edustalle, jonka seinään oli kirjoitettu "Mrs Raybrock, vaatekauppias;" ja myöskin "Postikonttoori." Pienen huoneen ohitse juoksi vähäinen puro ja sen poikki oli puinen silta, jota myöten pääsi taloon.

"Tässä on nimi," sanoi kapteeni Jorgan, "se on totta. Voitte tulla sisään jos tahdotte, Tom."

Kapteeni avasi oven ja astui kummalliseen, pieneen, kuusi jalkaa korkeaan kauppapuotiin, jonka katossa oli suuret orret ja jossa, paitsi kivisiä portaita päin olevaa ikkunaa, oli toinen varsin pieni yksiruutuinen ikkuna merelle päin.

"Kuinka voitte, rouva hyvä?" sanoi kapteeni. "Minä olen hyvin iloinen, että saan teitä tavata. Minä olen matkustanut pitkän matkan saadakseni tavata teitä."

"Oletteko, sir? Sitten minäkin olen iloinen kun saan *teitä* nähdä, vaikka en tunne teitä Adam'ista."

Näin puhui vanhanpuoleinen, hyvännäköinen ja lyhytläntäinen mutta lihava vaimo, joka oli hyvin siistissä ja sievissä vaatteissa ja seiso i siistin ja sievän puotinsa keskellä ja katseli uteliaasti ja hymysuin kapteeni Jorgan'ia.

"Kah! te olettekin merimies," lisäsi hän minuutin kuluttua ja teki vilkkaan liikkeen käsillään, "siinä tapauksessa olette varsin tervetullut."

"Kiitoksia, rouva," sanoi kapteeni. "Minä en voi käsittää mikä se on joka ilmaisee suolan minussa, mutta joka ikinen ihminen näyttää huomaavan sen hattuni pohjasta ja takkini kauluksesta. Noh niin, rouva, minä olen merimies."

"Ja tuo toinen mies myöskin," sanoi mrs Raybrock.

"Niin on," sanoi kapteeni katsellen veitikkamaisesti toiseen mieheen, "te olette oikeassa siinä, että hän kulkee merellä, jos se tekee hänen merimieheksi. Hän on laivan keittäjä ja nimeltään Tom Pettifer. Hän on eläissänsä harjoittanut jos jonkilaista tointa, — hän olisi voinut ostaa kaikki teidän tuolinne ja pöytänne, jos olisitte tahtoneet myydä ne, — mutta nyt hän on keittäjänä. Minun nimeni on Jorgan ja minä olen laivanomistaja, ja minä olen nyt kaksikymmentä ja viisi vuotta purjehtinut merellä kuljettaen omaa ja kauppakumppanieni laivoja. Tavan mukaan minua kutsutaan kapteeni Jorgan'iksi, mutta minä en totta tosiaan ole enemmän kapteeni, kuin tekään."

"Olkaa hyvä ja astukaa kamariini, sir," sanoi mrs Raybrock.

"Noh, sitä samaa juuri minä itse ai'oin ehdoitella," sanoi kapteeni.

"Menkää te edellä, olkaa hyvä."

Kapteeni käski Tom'in jäädä puotia katsomaan ja seurasi itse Mrs Raybrock'ia pieneen huoneeseen, jonka ikkunassa oli muutamia kukkaruukkuja, joissa kasvoi kukkasta, ja hyllyllä oli vanhoja kahvikuppia ja lasia; tämä huone oli samalla Raybrock'in perheen asuinhuone ja Steepways'in kylän postikonttori.

“Hyvä rouva,” sanoi kapteeni, “se on teille juuri yhdentekevä missä minä olen syntynyt, paitsi —” Mutta samassa astui joku huoneeseen ja kapteeni löi käsillään molemmille polvilleen ja huudahti: “En ole eläissänini tällaista nuorukaista nähnyt! Täällä hän taas on! Kuinka voitte?”

Nämät sanat lausuttiin samalle nuorukaiselle, joka rannalla oli kapteeni Jorgan'in huomiota vetänyt puoleensa. Hänen mukanaan seurasi tuo nuori tyttö, jonka kapteeni oli nähnyt muurin yli kurkistaman. Kauniimpaa armahasta ei voi nähdä kuin tämä oli. Kun hän seiso i kapteenin edessä hämmästyneen näköisenä, ruusunpunainen suu puoleksi auki, tummat silmät tavallista suuremmat ja portaita ylös astumisesta vähän hengästyksissään ollen (ja ehkäpä jostakin salaisesta kiireestä kotituvan ovella, jossa kapteeni oli huomannut hänen kasvonsa hetkeksi katoovan näkyvistä merimiehen hatun taakse), hän oli niin viehättävän ihana, että kapteeni katsoi itsensä velvoitetuksi taas lyömään polvellaan. Tyttö oli hyvin yksinkertaisesti puettu, ainoana koristuksena oli syyskukkanen rinnassa. Päässä hänellä ei ollut hattua, vaan huntu eli huivi, joka oli pantu laskoksiin pään yli auringon suojaksi — jommoista joskus näkee paikka paikoin Englannissa ja Italiassa ja joka luultavasti oli ensimmäinen päähine maailmassa ruohojen ja lehtien jälkeen.

“Minun kotimaassani,” sanoi kapteeni, nousten istualta ja antaen tuolinsa tytölle sekä sysäten sitä lähelle toista tuolia, jolle nuori kalastaja istui — “minun kotimaassani sanottaisiin Devonshirea kauniiksi, jopa kaunihimmaksi maaksi.”

Suora käytös on loukkaava, ainoastaan silloin kuin se on teeskennelty; sillä suora ja luonnollinen käytös voi olla yhtä loukkaava, kuin teeskentelevä varovaisuus. Kaikki mitä kapteeni sanoi ja teki, oli vallan hänen luonteensa mukaista ja hän oli luonteeltaan suora ja hyvä; sentähden, kun hän oli lausunut nuo kohteliaat sanat ja veitikkamaisesti iskenyt silmää uusille tuttavilleen, jolla silmäniskulla hän tahtoi sanoa: “Kyllä minä tiedän miten asiat ovat, eivätkä ne voisi olla paremmat,” niin hän oli saanut tiedon tästä perheen salaisuudesta.

“Minä juuri tässä sanoin teidän äidillenne,” sanoi kapteeni nuorelle miehelle, mainiten tälle toistamiseen nimensä ja virkansa, “minä juuri sanoin äidillenne (te olette hyvin äitinne näköinen) että on vallan yhdentekevä missä minä olen syntynyt, paitsi, että olen kasvatettu sellaisella paikalla, jossa lapset, kohta kun he tähän maailmaan syntyvät, kysyvät äideiltänsä: ‘Noh, kuinka vanha te olette ja mikä minulle nimeksi?’ — joka on vallan tosi asia.” Kapteeni taas löi kämmenellä polvellaan. “Kun asiat niin ovat, toivon, että suotte anteeksi vaikka kysyn onko nimenne Alfred?”

“Kyllä, sir, nimeni on Alfred,” vastasi nuori mies.

“Minä en ole mikään noita,” jatkoi kapteeni, “älkää sitä luulko; kyllä kohdakkoin teille asian selitän. Mutta vaikka tulenkin siitä maasta, jossa lapset kaikkea kysyvät, niin älkää sentään luulko että kysyn ainoastaan kysymyksen takia, sillä sitä en tee. Onko joku teidän omaisistanne ollut merimies?”

“Vanhempi veljeni Hugh oli merimies,” vastasi nuori mies. Hän lausui tämän matalalla

äänellä ja katsoi äitiänsä, joka äkisti kohoitti käsiänsä, mutta laski ne kohta jälleen alas, pani ne ristiin ja katseli innokkaasti kapteenia.

“Ei! Älkää Jumalan tähden sitä uskoko!” sanoi kapteeni totisesti; “en minä tuo hyvää sanomaa hänestä.”

Syvä hiljaisuus seurasi kapteenin puhetta ja äiti käänsi kasvonsa tuleen päin ja pani kätensä tulen ja silmiensä väliin. Nuori mies nousi ja astui hitaasti ikkunan luo, ja kapteeni, katsellessaan sinne päin, näki nuoren lesken istuvan pienen puutarhan toisella puolella olevan huoneen ikkunassa; hänellä oli nukkuva lapsi sylissä.

“Kuinka kauan aikaa siitä on kuin se tapahtui?”

“Siitä on yli kolme vuotta kun hän lähti viimeiselle matkallensa.”

“Laiva sattui arvattavasti karille tahi kalliolle,” sanoi kapteeni, “ja kaikki hukkuivat?”

“Niin.”

“Noh niin!” sanoi kapteeni hetken aikaa vaiti oltuansa. “Tässä minä istun, joka kenties samallaisen lopun saan. Hän pitää meren kädesssä. Kaikki me jossakin paikassa joudumme haaksirikkoon ja hukumme. Me voimme lohduttaa itseämme ja toinen toisiamme sillä, että olemme tehneet velvollisuutemme. Minä olen vakuutettu siitä, että hän täytti velvollisuutensa!”

“Sen hän teki!” vastasi nuori kalastaja. “Jos milloinkaan mies on rehellisesti koettanut joka tilaisuudessa tehdä velvollisuutensa, niin veljeni sitä teki. Veljeni ei ollut hyväpäinen mies, mutta hän oli rehellinen, uskollinen ja oikeutta rakastavainen. Isämme oli vaan pieni kauppias tässä maassa; mutta kuitenkin hän oli yhtä arka hyvästä nimestänsä kuin koskaan kuningas. Veljeni arveli, että isämme jätti hyvän maineensa meille perinnöksi, jotta me pitäisimme sitä pyhänä ja hyvänä.”

“Teidän veljenne oli oikeassa,” sanoi kapteeni; “te ette olisi voineet parempaa perintöä saada. Mutta minä keskeytin teitä.”

“Ette suinkaan, sillä minulla ei ole mitään muuta sanottavaa. Me tiedämme, ettei Hugh eläissänsä tätä hyvää nimeä häväissyt, ja me olemme varmaan vakuutetut siitä, ettei hän kuollessaankaan sitä tehnyt. Ja nyt tämä maine on minulle uskottu. Siinä kaikki.”

“Hyvin lausuttu!” huudahti kapteeni. “Hyvin lausuttu, nuori mies! Mitä veljenne kuolemaan tulee;” nyt kapteeni päästi käden, jota hän oli pudistanut, ja istui molemmat omat leveät kädet levitettynä polvillaan, ja puhui hiljaisella äänellä: “mitä veljenne kuolemaan tulee, voin minä kukatiesi jonkimoisia tietoja teille siitä antaa; kukatiesi ei, minä en suinkaan ole varma siitä. Voimmeko puhua vähän kahdenkesken?”

Nuori mies nousi istualta; kapteeni teki samaten, mutta hän huomasi samassa, että kun nuori tyttö kääntyi ikkunaan tervehtiäksensä nuorta leskeä, viimeksi mainittu nosti ylös neuleensa, jota hän par'aikaa neuloi, ja hymyili samalla iloisesti. Kapteeni sanoi:

“Mitä hän tuosta tekee?”

“Mitä Margareta neuloo, Kitty?” kysyi nuori kalastaja — toinen hänen käsivarsistaan oli nähtävästi erehdyksestä joutunut johonkin.

Kun Kitty ei mitään vastannut, vaan punastui, niin kapteeni ojentihe niin pitkäksi kuin

suinkin, löi kädellään polvellensa ja sanoi:

“Minun kotimaassani sanoisimme sitä morsiuspuvuksi. Totta tosiaan! Sen tekisimme, minä olen varma siitä.”

Mutta tämä näytti myöskin johtavan jotain toista kapteenin mieleen, sillä hän herkesi kohta nauramasta ja lisäsi hiljaisella ja lempeällä äänellä:

“Ja on hyvin hauskaa nähdä, että hän — nuori leski raukka, isätön lapsi sylissä — ajattelee teidän kotianne ja teidän onneanne. Se on hyvin hauskaa, ystäväni, ja se on hyvin jaloa. Tulkoon teidän avioliittonne onnellisemmaksi kuin hänen, ja olkoon se hänelle lohdutukseksi. Suokoon Jumala, että kaikki saisitte elää onnellisina yhdessä hyvän maineen turvassa, kauan aikaa sen jälkeenkin kun minä olen lakannut noita suuria suolasankoja kyntämästä!”

Kitty vastasi hyvin totisesti: “Kiitoksia, sir; kaikesta sydämmestäni kiitän teitä!” Ja samalla hän ystävällisesti ojensi kätensä kapteenille ja sitte nuorelle kalastajalle, kun tämä avasi oven kapteenille, joka lähti huoneesta; nuori kalastaja seurasi häntä.

TOINEN LUKU.

Rahat.

“Portaat ovat hyvin ahtaat,” sanoi Alfred Raybrock kapteeni Jorgan’ille.

“Niinkuin minun kajuuttani portaat ovat olleet monella matkalla,” vastasi kapteeni.

“Ja ne ovat kovin hankalat päälle.”

“Jos minun pääni ei voi pitää huolta itsestään nyt jo, kestätyään niin monta puuskaa ja kolausta maailmassa,” sanoi kapteeni niin jäykästi kuin asia ei ensinkään olisi häntä koskenut, “niin siitä ei kannata huolta pitää.”

He tulivat nyt nuoren kalastajan makuuhuoneeseen, joka oli yhtä siisti ja puhdas kuin puoti ja asuinhuone alakerroksessa. Se oli hyvin pieni huone; ikkuna oli korkealla ja varsin pieni ja katto oli vino, sillä ei ollut mitään välikattoa. Kapteeni istui sängylle ja katseli seinällä olevaa, kovin huonosti onnistunutta kuvaa, joka oli olevinaan Kittyn kuva. Sen oli maalannut eräs matkustava maalari, ja kapteeni ihaili tätä kuvaa, sillä hän oli oppinut kuvia arvostelevaan laivain kokassa olevista kuvista. Hän viittasi nuorelle miehelle istumaan pienen pöydän toisella puolella olevalle tuolille. Sitten kapteeni pisti kätensä pitkäliepeisen sinisen takkinsa isoon povitaskuun ja otti siitä vahvan neliskolkkaisen, koterolla varustetun pullon; se ei ollut iso, vaan sellainen, jota käytetään laivan lääkekaapissa. Pantuansa tämän pullon pöydälle, mutta yhä sitä kädesssä pitäen, kapteeni Jorgan puhui seuraavaan tapaan:

“Viimeisellä matkallani kotimaahan,” sanoi kapteeni, “ja vastikään tulin siltä matkalta, oli niin kova ilma Horn’in niemen kohdalla, etten usein ole silläkään paikalla sellaista myrskyä nähnyt. Minä olen monta kertaa purjehtinut ‘tuulisen niemen’ ohitse, ja kun ensi kerta menin sen ohi, kävi samallinen tuuli kuin nyt viime kerralla kun palasin Liverpool’iin Etelä-Amerikasta. Oli, niinkuin jo sanoin teille, nuori ystäväni, hirmuinen myrsky. Täydellinen myrsky! Ei vaan tavallinen tuuli, ei ainoastaan huono ilma, vaan kävi lauhkea tuuli! Mutta tuuli ei kuitenkaan vienyt minua laivasta mereen, vaikka pelkäsin, että niin tapahtuisi, mutta se vei minun suunnaltani pois. Ja kun vihdoin viimein ilma tyyntyi, niin oli vallan tyyni ja voimakas virta, joka vei meidät pois oikealta tieltämme eteenpäin yhä, yöt päivät, yöt päivät, ja minä ajelehdin, ajelehdin, ajelehdin ulkopuolelle laivain tavallista tietä, ja yhä ajelehdin ja ajelehdin yhä. Miehen velvollisuus on pitää vaaria kanssaihmistensä hengestä ja aina väsymättömällä innolla hoitaa virkaansa. Minä en velvollisuuksiani laiminlyönyt ja sentähden vallan hyvin tiesin (varsinkin nähdessäni tuota väkevää virtaa) mikä vaara meitä uhkasi ja mitä varovaisuuden keinoja olisi käytettävä sitä vastaan. Sanalla sanoen: me kuljimme aika vauhtia erästä saarta kohti. Kartalla ei ollut mitään saarta sillä paikalla, ja senvuoksi voitte sanoa, että oli hyvin paha saarelta tehty, olla siellä; minä en sitä vastaan väitä, mutta siellä se nyt kumminkin oli. Kiitos Jumalan, minä olin yhtä valmis saarta vastaanottamaan kuin saari oli minua vastaanottamaan. Minä pidin sitä silmällä mastonhuipusta ja minun onnistui ajoissa torjua vaara. Vene laskettiin alas ja minä astuin muutamain miesten kanssa siihen ja lähdin saarta tarkastelemaan. Saaren ulkopuolella oli hietasärkkä ja särkän ja saaren välillä olevassa

kulmassa oli joukko vesiajopuita ja näiden puiden välissä oli tämä pullo.”

Nyt kapteeni hetkeksi laski pullon kädestänsä jotta nuori kalastaja oli tilaisuudessa likemmin sitä katsella, sitten kapteeni taas otti pullon käteensä ja jatkoi:

“Jos te joskus tulette, — taikka joskaan ette tule — autioon paikkaan, niin käyttäkää silmänne ja kiikarinne hyvin; sillä vähäpätöisinkin esine, jonka näette, voi teille olla hyödyksi ja voi olla teille neuvoksi tai varoitukseksi. Niin minä tein ja sillä tapaa minä tämän pullon löysin. Minä otin sen kohta vedestä ja sitten soudimme rantaan, nousimme maalle ja lähdimme, aseilla varustettuina, saarta tarkastamaan. Me näimme, että tuli oli hävittänyt kaiken kasvullisuuden saarella. Kun varovasti astuimme saaren sisä-osaa kohti, yksi miehistä vaipui pehmeään poroon rintaa myöten. Hän kävi vallan vaaleaksi ja huusi: ‘Vetäkää minut ylös mitä pikemmin, sillä jalkani ovat luiden seassa.’ Me saimme hänen ylös ja sitten rupesimme kaivamaan sillä paikalla ja näimme, että mies oli oikeassa, sillä maassa oli todellakin luita. Ja nämä luut olivat ihmisen luita; mutta emme saaneet selkoa siitä, olivatko ne yhden, kahden tahi kolmen miehen luita, sillä osa niistä oli palanut. Me tarkastimme koko saarta, mutta emme löytäneet mitään muuta mainittavaa, paitsi että minä sen toisesta rannasta näin maata, ja kun pian sain selvää siitä mikä maa se oli, niin palasimme kohdakkoin laivalle. Minä kohta, laivaan tultuamme, avasin pullon, joka, niinkuin näette, on varustettu nahkaisella kotelolla ja lasitulpalla. Pullon sisässä oli pieni kurtistunut ja kokoon kääritty paperi, niinkuin näette.” Kapteeni avasi tätä sanoessaan pullon ja otti siitä esille paperin. “Sen ulkopuolelle oli kirjoitettu, niinkuin näette, nämät sanat: ‘Joka tämän löytää, häntä nöyryimmästi pyydetään toimittamaan tämä lukematta Alfred Raybrock’ille, joka asuu Steepways’in kaupungissa, Pohjois-Devonshire’ssa, Englannissa.’ Se on pyhä kapine,” sanoi kapteeni lopettaen kertomuksensa, “ja, Alfred Raybrock, tuossa se nyt on!”

“Se on veljeni käsialaa!”

“Minä arvasin sen,” sanoi kapteeni Jorgan. “Minä katselen näköalaa tästä pienestä ikkunasta sillä välin kuin te luette kirjoituksen.”

“Ei suinkaan! Se loukkaisi minua. Se loukkaisi meitä kaikkia. Minun veljeni ei voinut tietää, että se joutuisi sellaisen miehen käsiin, kuin teidän.”

Kapteeni istui jälleen vuoteelle ja nuori mies levitti vapisevin käsin paperin auki ja pani sen pöydälle. Rikkinainen paperi, joka nähtävästi oli käännetty ja revitty jo ennen kuin siihen oli kirjoitettu, oli hyvin tahraantunut ja muste oli paikka paikoin kulunut ja monta sanaa puuttui. Kapteeni ja nuori kalastaja lukivat moneen kertaan tämän kirjoituksen ja vihdoin viimein saivat selkoa siitä sen verran, että taisivat lukea seuraavaa:

Ennenkuin kuolema minua kohtaa panen minä alempana kirjoitetun — kirjoitettu itseäni varten monta vuotta sitten — pulloon, jonka lasken mereen — rakas veljeni Alfred tekee niinkuin minä olisin tehnyt, jos se tulee perille — viimeiset hellät terveiset vaimolleni ja äidilleni sinä Alfred.

Hugh Raybrock.

Muistoksi H. Raybrock’ille itselle.

Hänen kätensä kautta

hyvin onneton — kautta

hänen (L. C.) kertoi minulle että
isä raukan

Kuitenkin

500 puntaa varastettua rahaa
on
sentähden tähän kirjoitettu
ei mikään kateus ei oikein
todistus
kirjat Hän sanoi että minä
Todistus jos me joskus pääsemme täältä
Hän sanoo menevän Lanreaniin ja vanhain
miesten joukossa siellä. Minä en usko mitään
pahaa isästä Jos joskus pääsen — tulee ilmi
Jumala suokoon
maksaa H. R.

Nuori kalastaja kävi yhä rauhattomammaksi, kuta enemmän hän kirjoituksesta sai selvää. Hän jätti sen pöydälle kapteenin eteen, ja istui tuolille, nojasi pöytään ja kätki kasvonsa käsiinsä.

“Mitä tämä on,” sanoi kapteeni, “älkää noin antako mielenne masentua!
Ylös toimeen ja olkaa mies!”

“Se on itsekkäisyyttä, sen kyllä tiedän, mutta mitä minun on tekeminen?” huusi nuori kalastaja vallan epätoivoissaan ja polkien suurella saappaallaan laattiaan.

“Mitä tekeminen?” vastasi kapteeni. “Jotakin! Minä menisin rantaan ja kiskoisin paalut ylös maasta tahi vetäisin hampaat suustani ennen, kuin olisin mitään tekemättä. Ei mitään tehdä!” huudahti kapteeni. “Jokainen tyhjäntoimittaja tahi pelkuri voi *sitä* tehdä, ja tyhjästä ei mitään tule. Tätä sanotaan, luullakseni, erään latinalaisen kirjailijan keksineen,” sanoi kapteeni suurimmalla ylönkatseella; “niinkuin Adam ei olisi sitä huomannut jo ennenkuin hän pani eläimille nimet.”

Kapteeni kumminkin näki, että nuoren miehen syvään suruun oli joku suurempi suru, jota hän ei tietänyt. Ja hän katseli häntä sääliväisesti ja uteliaasti.

“Puhukaa suunne puhtaaksi,” jatkoi kapteeni. “Mikä teitä huolettaa?”

“Te olette nähneet kuinka kaunis hän on,” sanoi nuori mies, katsoen ylös kapteeniin tukka pörröllään jo kasvot punaisina mielenliikutuksesta.

“Onko joku väittänyt ettei hän ole kaunis?” kysyi kapteeni. “Jos niin on, antakaa hänelle aika selkäsauna.”

Nuori mies nauroi, näytti vähän narkästyneeltä ja sanoi: “Ei se sitä ole.”

“Noh, hyvä, mitä se sitten on?” sanoi kapteeni leppeämmällä äänellä.

Nuori mies rauhoittui vähän ja päätti kertoa kapteenille syyn suruunsa; hän alkoi: “Me olisimme viettäneet häitä tulevana maanantaina —”

“Olisitte viettäneet!” keskeytti kapteeni Jorgan. “Ja tulette viettämään? Eikö niin?”

Nuori Raybrock pudisti päätänsä ja osoitti sormellansa paperilla seuraavat sanat: "Isän viisisataa puntaa."

"Kertokaa," sanoi kapteeni. "Viisisataa puntaa? Entäs sitten?"

"Tämän rahasumman," jatkoi nuori kalastaja, käyden erinomaisen totiseksi, ja kapteenin silmäillessä häntä yhtä vakaasti, "tämä rahasumma oli isäni koko omaisuus. Kun hän kuoli, hän ei ollut kellekään mitään velkaa, mutta hän oli säästöön saanut ainoastaan viisisataa puntaa."

"Viisisataa puntaa," sanoi kapteeni miettiväisesti. "Noh niin."

"Eläissänsä hän vuosittain pani vähäsen rahaa säästöön, jotta äiti, leskeksi jäätyänsä, ei perin köyhäksi joutuisi; ymmärrättehän?"

"Kyllä."

"Isäni oli kerta koettanut onneansa — hän oli ruvennut kauppatuumiin rahojaan kartuttaaksensa — mutta oli nyt päättänyt ettei milloinkaan enää sellaisiin tuumiin ryhtyisi."

"Hän ei siis ollut keinottelija," sanoi kapteeni. "Minun kotimaassani hän ei olisi suurta arvoa nauttinut. Mutta kertokaa."

"Äitini ei ole näitä rahoja koskenut milloinkaan. Ja nyt oli päätetty, että ne tulevalla viikolla käytettäisiin minun hyväkseni; minä, näetten, aijoin ostaa itselleni oikeuden kalastaa naapuriston kanssa, voidakseni naida Kityn."

Kapteeni näytti hyvin miettiväiseltä; hän silitteli oikealla kädellään monta monituista kertaa ohukaista tukkaansa ja oli huolellisen näköinen.

"Kityn isällä ei ole mitään varoja; hän töin tuskin tulee aikaan, vaikka hän elää hyvin kohtuullisesti. Hän on voutina läheisellä herrastalolla, ja hänellä on varsin pieni palkka. Hän on kuitenkin parempia päiviä nähnyt ja minä en millään muotoa tahtoisi, että Kitty tulisi kärsimään puutetta ja kokea kovaa minun vaimonani."

Kapteeni yhä vielä päätänsä silitteli ja katseli nuorta kalastajaa.

"Minä olen vallan varmaan vakuutettu siitä, että isäni ei tietänyt, että joku oli kärsinyt vääryyttä hänen rahojensa suhteen, tahi, että ne olivat takaisin maksettavat; minä olen yhtä varma siitä, kuin siitä, että aurinko nyt paistaa. Mutta, saatuaani veljeni haudasta merestä tämän tiedon, että rahat ovat varastettua rahaa," sanoi nuori Raybrock, lausuen vastenmielisesti näitä kahta viimeistä sanaa, "voinko sitä epäillä? voinko sitä epäillä?"

"Epäilemisestä en voi mitään sanoa," huomautti kapteeni, "mutta minun mielestäni ette voi näitä rahoja koskea."

"Nyt tiedätte miksi olen niin suruissani," sanoi nuori Raybrock.

"Ajatelkaa Kittyä. Ajatelkaa mitä minun on hänelle kertominen."

Hän oli vallan epätoivoissaan ja polki hiljaa jalkaansa laattiaan. Mutta hetkisen kuluttua hän jälleen rauhoittui ja puhui tyyneellä äänellä:

"Mutta siitä on jo kylläksi puhuttu! Te lausuite minulle muutamia rohkeita sanoja nyt juuri, kapteeni Jorgan, ja niitä ette turhaan lausuneet. Minä olen saanut jotakin

tehtäväkseni. Ennenkuin mihinkään muuhun toimeen ryhdyn, tulee minun ottaa selko tästä kirjoituksesta, tuon hyvän maineen takia, jota ei kukaan muu voi puhdistaa ja pitää hyvänä. Ja kuitenkin ei, tämän hyvän maineen tähden, ja isäni muiston takia, äitini, eikä Kittyn, eikä yhdenkään inhimillisen olennon tule saada tietää ainoatakaan sanaa tästä kirjoituksesta. Olettehan samaa mieltä tämän suhteen?”

“En tiedä mitä mahtanevat ajatella meistä tuolla alhaalla,” sanoi kapteeni, “mutta en voi ehdotustanne vastustaa. Nyt kirjoitukseen. Mitä ai’otte tehdä?”

Molemmat yhtäikaa, ikäänkuin sopimuksesta, kumartuivat paperin yli, ja lukivat toistamiseen tarkasti kirjoituksen.

“Minä luulen, että jos kaikki sanat olisivat tässä, kuuluisi lause näin: ‘Kuulustele siellä asuvain vanhain miesten joukossa’ — jotakuta. Ai’otte kai lähteä tässä mainittuun kylään?” sanoi kapteeni, sormellaan osoittaen nimeä.

“Niin ai’on. Ja mr Tregarthen on Cornwallis’ista ja — tosiaankin — on Lanrean’ista kotoisin.”

“Onko hän?” sanoi kapteeni tyyneesti. “Minä en häntä tunne, kuka *hän* on?”

“Mr Tregarthen on Kityn isä.”

“Vai niin!” huudahti kapteeni. “Noh, Tregarthen siis hyvin hyvästi tuntee Lanrean’in kylän?”

“Epäilemättä hän sen tekee. Olen usein kuullut hänen mainitsevan sitä kotipaikkansa. Hän tuntee sen hyvin.”

“Odottakaa vähäsen,” sanoi kapteeni. “Meiltä puuttuu nimi tässä. Te voitte kysyä Tregarthen’ilta (tahi jos ette voi, niin voin minä) sen kylän vanhojen miesten nimiä. Eikö niin?”

“Kyllä. Minä menen nyt kohdakkoin hänen luoksensa kysymään sitä.”

“Ottakaa minut kanssanne,” sanoi kapteeni, nousten istualta ja näyttäen hyvin vakavalta, “mutta ensin yksi sana vielä. Minä olen kokenut maailmassa enemmän kuin te, ja olen pitemmälle ennättänyt. Minun on, koko elinaikanani merimatkoilla ollessani, täytynyt pitää järkeni selvänä ja kirkkaana kuni laivan kalujen vaskiset kotelot. Minä tahdon tulla kanssanne tälle matkalle. Mutta te ette elä vain puhumalla enempää kuin minäkään. Tartu lujasti käteeni, siinä on puhe kummallekin osapuolelle.”

Kapteeni Jorgan otti matkan komennon tällä sydämellisellä kädenpuristuksella. Hän laskosti heti paperin täsmälleen entiselleen, pani sen takaisin pulloon, työnsi tulpan paikoilleen, pani öljykankaan tulpan päälle, luovutti kaiken nuoren Raybrock’in haltuun ja asteli edellä alakertaan.

Mutta alakerrassa olikin vaikeampi selvitä kuin ylhäällä. Siitä hetkestä kun he astuivat saliin, nopea naisellinen silmä keksi, että jotakin oli vialla. Kitty huudahti pelästyneenä, kun hän juoksi sulhasensa luoksi, “Alfred! Mikä hätänä?” Rouva Raybrock huudahti kapteenille, “Hyvänen aika! Mitä olette tehneet pojalleni, kun hän on hetkessä muuttunut tuollaiseksi?” Ja nuori leski — jolla oli työnsä käsivarrellaan — oli aluksi niin kiihottunut, että hän pelästyi pikku tytön, jota hän piti kädestä ja joka piilotti kasvonsa äitinsä

helmoihin ja alkoi kirkua. Kapteeni, ollen tietoinen siitä että häntä pidettiin syynä tähän kotoiseen muutokseen, tarkkaili sitä melko syyllinen ilme kasvoillaan odottaen, että nuori kalastaja tulisi hänen avukseen.

“Kitty hyvä,” sanoi nuori Raybrock, “Kitty, armahaiseni, minun täytyy lähteä Lanrean’iin, ja minä en tiedä, minne muualle tai kuinka kauvas vielä tänä päivänä.”

Kitty tuijotti häneen, epäilevänä ja ihmeissään sekä vihaisena, työntäen hänet kädellään luotansa.

“Siirretty?” huudahti rouva Raybrock. “Häät siirretty? Ja sinä lähdet Lanrean’iin! Miksi, Herran nimeen?”

“Äiti kulta, en voi sanoa miksi; minä en saa sanoa miksi. Olisi kunniatonta ja kelvotonta sanoa miksi.”

“Kunniatonta ja kelvotonta?” vastasi rouva. “Eikö siinä ole mitään kunniatonta ja kelvotonta, että poika särkee oman kihlattunsa sydämen, ja lisäksi äitinsäkin sydämen, ilkeän muukalaisen hämäreiden salaisuuksien ja neuvojen tähden. Miksi tulitte koskaan tänne? Miksi ette voineet pysyä omassa pahassa kodissanne, missä se lieneekin, sen sijaan että häiritsette meidän hiljaisten ja harmittomien ihmisten rauhaa?”

“Ja mitä minä,” nyyhkytti pieni Kitty parka, “olen koskaan tehnyt teille, te kova ja julma kapteeni, että te tulette tänne ja kohtelette minua tällä tavalla?”

Sitten he kumpikin alkoivat itkeä sääliittävästi, kun taas kapteeni voi vain katsoa toisesta toiseen ja hillitä itseään pitäen kiinni takkinsa kauluksesta.

“Margareta,” sanoi nuori kalastaja-parka, vaipuen polvilleen Kityn jalkojen juureen, Kityn pitäessä molemmat kätensä kyyneliä valuvien kasvojensa edessä, sulkeakseen petturin näkyvistään — mutta hän piti sormensa harallaan ja tarkkaili häntä koko ajan —

“Margareta, sinä olet kärsinyt niin paljon, aina valittamatta, sinä olet aina niin huolellinen ja ymmärtäväinen! Katso asiaa minun kannaltani, Hugh-raukan vuoksi.”

Hiljaiseen Margaretaan ei vedottu turhaan. “Niin tahdon tehdä, Alfred,” hän vastasi. “Toivon, ettei tämä herra olisi koskaan tullut meitä lähelle,” jonka kuultuaan kapteeni puristi kaulustaan lujemmin; “mutta katson asiaa kannaltasi siitä huolimatta. Olen varma, että sinulla on joku painava syy ja joku riittävä syy tekemisillesi, vaikka se tuntuukin oudolta, ja jopa sille, että jätät kertomatta miksi teet niin, vaikka sekin tuntuu oudolta. Ja Kitty kulta, sinun tulee ajatella niin enemmän kuin kenenkään muun, sillä tosi rakkaus uskoo kaiken, kestää kaiken ja luottaa kaikkeen. Ja, äiti kuita, sinunkin täytyy ajatella niin, sillä sinä tiedät, että olet siunattu hyvillä pojilla, jotka ovat aina pitäneet sanansa, sillä heidät on kasvatettu niin oikeaan kunnian tuntoon kuin kuka tahansa herra tässä maassa. Olen ihan varma, äiti, ettei sinulla ole enempää syytä epäillä elävää poikaasi kuin epäillä kuollutta poikaasi; ja rakkaan kuolleen vuoksi minä puolustan rakasta elävää.”

“Kas vain!” huudahti kapteeni innostuneesti, “sen minä sanon. Te olette tunnokas ja ajallinen nuori vaimo; ja minä tahtoisin ennemmin teitä mukaani vaaran hetkenä, kuin puolet niistä miehistä, joiden kanssa minulla on ollut tekemistä eläissäni.”

Margareta ei vastannut mitään kapteenin kiitokseen, eikä näyttänyt oikein käsittävän hänen ylevää mielipidettään hänen suhteensa, vaan koetti kaikin puolin lohduttaa Kittyä ja

Kityn tulevaa anoppia; ja pian hänen onnistuikin rauhoittaa molemmat, jotta taas oli hiljaa huoneessa.

“Kitty, armahaiseni,” sanoi nuori kalastaja, “minun täytyy mennä isäsi tykö pyytämään, että hän luottaa minuun tästä suuresta muutoksesta ja salaisuudesta huolimatta, ja kysymään häneltä muutamia Lanrean’ia koskevia asioita. Tuletko kanssani? Tuletko kotiasi minun kanssani, Kitty?”

Kitty ei sanaakaan vastannut, vaan nousi istualta yhä nyyhkyttäen ja pitäen esiliinaa silmillään. Kapteeni seurasi heitä, mutta viipyi hetken puodissa puhutellaksensa mr Pettifer’iä.

“Kuulkaa, Tom!” sanoi kapteeni matalalla äänellä. “Täällä on jotakin tehtävää teille. Täällä on vanha vaimo, joka on kovin suruissaan. Koettakaa iloittaa häntä, Tom. Ilahuttakaa heitä kaikkia.”

Mr Pettifer nyykäytti päätään kapteenille merkiksi, että hän oli käsittänyt mitä tämä tarkoitti, ja lähti kohdakkoin asuinhuoneeseen. Kapteeni näki ikkunasta iloksensa kuinka mr Pettifer otti lapsen syliinsä (ja se ei yhtään vierastanutkaan häntä) ja kumartui sitten mrs Raybrock’ia lohduttamaan.

“Minä totta tosiaankaan en käsitä mitä hän hänelle sanoo, jollei hän kerro, että se piakkoin menee ohi, tahi että enimmäkseen ihmiset ovat sellaisia ensin, taikka että se vastedes tulee hänelle hyväksi!” näin kapteeni itsekseen ajatteli seuratessaan nuorta parikuntaa.

Hänellä ei ollutkaan pitkä matka käydä, sillä oli vaan muutamia portaita kivistä tietä alas Kityn isän majaan. Mutta vaikka matka oli lyhyt, oli se kuitenkin kyllin pitkä antaakseen kapteenille tilaisuutta huomaamaan, että hän oli tullut kylän kammoksi; sillä joka ikinen oven suussa toimiva nainen, tahi vastaantuleva mies, joka näki nuoren Raybrock’in onnettoman näköisenä ja Kityn kyyneleet silmissä, loi kohdakkoin epäilevän ja vihaisen katseen kapteeniin, ikäänkuin katsoisivat häntä tämän nähtävän onnettomuuden syyksi. Kun he tulivat Tregarthen’in pieneen puutarhaan, kapteeni jäi seisomaan portille, Kitty riensi omaan huoneeseensa itkemään ja Alfred puhui hänen isänsä kanssa, joka työskenteli puutarhassa. Kityn isä oli kivulloisen näköinen, mutta häntä ei vielä voinut vanhaksi sanoa; hän näytti hyvin hyvältä ja puhutteli ensin Alfredia iloisesti, mutta pian hänkin kävi suruiseksi ja vihdoin hän näytti vihaiselta. Silloin kapteeni astui puutarhaan ja keskeytti heidän keskusteluansa.

“Hyvää huomenta, sir!” sanoi kapteeni Jorgan. “Kuinka voitte?”

“Tämä on se herra, jonka kanssa minä menen,” sanoi nuori kalastaja Tregarthen’ille.

“Ah!” vastasi Kityn isä, katsellen onnetonta kapteenia hyvin epäsuosiollisesti, “minun täytyy sanoa, ett’en ensinkään iloitse siitä, että saan teitä nähdä.”

“Ettekö?” sanoi kapteeni, “noh, suoraan sanoen, se näyttää olevan yleinen mielipide tässä kylässä. Mutta älkää liian pikaan päätöksiä tehkö; kenties tulette pian parempaa minusta ajattelemaan.”

“Minä toivon sitä,” sanoi Tregarthen.

“Hyvä, minäkin toivon sitä,” sanoi kapteeni aivan tyynesti; “vielä enemmän, minä uskon

sen — vaikka te ette sitä usko. Mutta, mr Tregarthen, te ette tahdo riidellä minun kanssani; ja jos tahtoisitte, ette voisi, sillä minä en tahdo. Te ja minä olemme molemmat jo siinä ijässä, että emme pintapuolisesti ja ulkonä’östä päätöksiä tee vastoin kokemusta; ja jos ette elämässänne ole tällaisten päätelmän vääryyttä ja pahuutta oppinut tuntemaan, niin olette todella onnellinen.”

Toinen näytti joutuvan hämillensä tästä kapteenin puheesta ja vastasi:
“Minä olen kyllin kylläksi oppinut sitä tuntemaan.”

“Hyvä,” sanoi kapteeni leppeämmällä äänellä, “minä olen arvannut oikein tietämättäni. Kuulkaas nyt, Tregarthen, tuossa on teidän ainoan lapsenne sulhanen, ja tässä olen minä, joka tunnen hänen salaisuutensa. Minä vakuutan, että se on oikea salaisuus, eikä hänen tekemänsä, vaikka hän ei saa sitä kenellekään ilmoittaa. Minä tahdon auttaa häntä saamaan siitä selkoa ja senvuoksi me pyydämme, että mainitsisitte muutamien Lanrean’in kylän vanhain miesten nimiä. Kun otan esille taskukirjani ja kynän kirjoittaakseni nimet kirjaan, voin samalla ilmoittaa teille, että tämä, joka on kirjoitettu ensimmäisen sivun yläpuolelle, on minun nimeni ja adressini: ‘Silas Jonas Jorgan, Salem, Massachusets, Yhdysvallat.’ Jos teidän joskus pistää päähän tulla Amerikkaan, niin olette tervetullut minun luokseni. Mutta mainitkaa meille nimet.”

“Siellä oli vanhanpuoleinen mies, nimeltä David Polreath. Hän on kenties jo kuollut,” sanoi Tregarthen.

“Hyvä,” sanoi kapteeni iloisesti, “jos Polreath on kuollut ja haudattu, eikä meille voi miksikään hyödyksi olla, me emme suinkaan aijo häntä kaivaa maasta. Polreath’in nimi on pantu kirjaan kumminkin.”

“Siellä oli toinen, nimeltä Penrewen. Minä en hänen ristimänimeään tiedä.”

“Vähät hänen ristimänimestään,” sanoi kapteeni. “Kirjoitamme vaan Penrewen.”

“Siellä oli vielä eräs John Tredgear niminen mies.”

“Sehän on kaunis nimi,” sanoi kapteeni; “John Tredgear on kirjoitettu.”

“Minä en muista muita paitsi vanhan Parvis nimisen ukon.”

“Yksi vanhan Parvis’in sukulaisia luullakseni oli muonakauppiaana New-Yorkin kaupungissa ja saavutti suuret rikkaudet polttamalla talonsa poroksi. Sama nimi kumminkin. David Polreath, ristimätön Penrewen, John Tredgear ja vanha Arson Parvis.”

“En tällä erällä muista muita nimiä.”

“Kiitoksia,” sanoi kapteeni. “Ja nyt, Tregarthen, minä ojennan teille käteni siinä toivossa, ett’ette minusta pahaa ajattele eikä myöskään tuo kaunis Devonshiren kukkanen, teidän tyttärenne; jääkää hyvästi.”

Nuori Raybrock seurasi kapteenia hyvin toivottoman näköisenä; sillä Kittyä ei näkynyt ikkunassa kun hän katsoi ylös siihen, Kittyä ei näkynyt puutarhassa kun hän sulki portin, eikä Kitty liioin katsellut heidän jälkeensä, kun he astuivat kivitietä ylös.

“Kuulkaas nyt,” sanoi kapteeni; “koska en nyt mitenkään voi perhettänne rauhoittaa, niin

en tule teille enää. Menkää te syömään päivällistä kotianne, minä menen pieneen ravintolaan puolistelemaan. Päätetään yhtyä kello kahden aikana; tulkaa ravintolaan, minä istun oven ulkopuolella päivänpaisteessa tupakoiden. Sanokaa Tom Pettifer'ille, että hän pitää huolta teidän perheestänne siksi kuin me palajamme; saatte nähdä, että hän nyt jo on ollut teidän omaisillenne hyödyksi, ja on oleva hyvin sopiva tähän toimeen.”

Kaikki kävi niin kuin kapteeni Jorgan oli ehdoitellut. Kello kahden aikana tuli nuori kalastaja matkalaukku selässä ravintolaan; juuri kello kahden aikana kapteeni viskasi viimeisen sikari-pätkän pois.

“Antakaa minun kantaa teidän tavaranne, kapteeni Jorgan,” sanoi nuori kalastaja; “minä voin helposti ne kantaa omieni ohessa.”

“Kiitoksia paljon,” sanoi kapteeni, “kyllä minä itse tavarani kannan. Minulla ei muuta olekaan kuin kampa.”

He lähtivät kylästä ja pysähtyivät vasta vuoren korkeimmalla huipulla lepäämään ja ihanaa näkö-alaa ihaillemaan. Äkkiä kapteeni löi polvelleen kädellensä ja huudahti: “En ikipäivinäni ole tuollaista olentoa nähnyt!” — ja riensi pois.

Syynä kapteenin äkilliseen poikistumiseen oli Kitty, joka tuli puitten takaa esille. Kapteeni meni pois näkyvistä ja odotti, hän pysyi yhä poissa näkyvistä ja odotti; aika alkoi käydä hänelle pitkäksi ja hän sytytti toisen sikarrin. Hän poltti sen ja oli yhä poissa näkyvistä ja odotti. Vihdoin viimein hän hiljaa hiipi nähtäville ja näki molempain nuorien käsi kädessä ja päät varsin likitysten hiljaa kulkevan edes takaisin puiden välillä. Oli herttainen iltapäivä ja kapteeni sanoi itsekseen: “herttainen aurinko, herttainen meri, herttaiset purjeet, herttaiset lehdet, herttainen rakkaus, herttainen nuoruus, — kaikki tyyni on herttaista!”

Kuitenkin kapteeni katsoi velvollisuudekseen tervehtiä nuorta kumppaniaan ennenkuin hän taas lähti näkyvistä. Hetken kuluttua hän taas tuli takaisin ja he lähtivät matkalle.

“Tuo nuori vaimo orpolapsi sylissä ei turhaan puhunut; ja hyviä, rehellisiä sanoja ei milloinkaan turhaan lausuta,” sanoi kapteeni Jorgan heidän astuessaan pitkin tietä. “Ja kun nyt vien teidät pois tuon armaan kultanne luota, joka rakastaa, toivoo ja luottaa teihin, niin tuntuu vallan kuin olisin tuo usein kuvissa nähtävä paksusäärinen ja pitkänenäinen ilkeä olento, jolla on suuri sulka hatussa ja jonka viiksen päät kohoavat yhä lähemmäksi silmiä kuta pahanelkisempi hän on.”

Nuori kalastaja ei tietänyt Mefistofeleesta niin mitään; mutta hän hymyili kun kapteeni pysähtyi ja löi kädellään polvillensa, ja he kulkivat eteenpäin kuin hyvät tuttavat ainakin.

KOLMAS LUKU.

Yö klubissa.

Rämeikkö Cornwall’issa itätuulen sen yli käydessä on mitä kylmempiä ja kolkompia paikkoja minkä matkustaja kokovuoden matkalla kohtaa. Rämeikkö Cornwall’issa on pimeässä niin autio ja kamala, että matkustaja toivoo mitä pikemmin sitä paremmin pääsevänsä siitä pois. Rämeikkö Cornwall’issa on yösumussa erämaa, jossa matkustajan tarkoin tulee tuntea tiensä, muuten on hyvin luultava, ettei hän hengissä sieltä milloinkaan palaja.

Kun kapteeni Jorgan ja nuori kalastaja lähtivät Steepways’in kylästä, kävi itätuuli. Kolme kertaa aurinko oli noussut ja yhä vielä kävi kaiket päivät samallinen kylmä tuuli, se oli ikäänkuin joku paha henki, joka tahtoi heitä ajaa takaisin. Mutta kapteeni Jorgan oli kyllä tuttu kaikkien tuulien kanssa ja kyllin tottunut niiden heikkoja puolia hyväksensä käyttämään, salliaksensa jonkun niistä saada hänestä voiton. Hän vakuutti, että hänestä oli yhdentekevä kävi mimmoinen tuuli tahansa ja tuulkoon kuinka kovin tahansa. Hän oli siis tuulen suhteen niin välinpitämätön kuin mies voi olla, joka aina sanoo, että tuuli “virkistää häntä” ja joka katsoo myrskyä vanhaksi tuttavakseen. Olisi voinut otaksua, että kapteeni Jorgan’in ja tuulen välillä oli jonkinmoinen veljellinen liitto, niinkuin kahden taistelijan välillä, jotka usein ovat otelleet toinen toistensa kanssa. Nuori kalastajakin oli puolestaan, vaikka ahtaammassa piirissä eläen, tottunut pahaan säätä kestämään miehuudella, ja vietti vaan ikävää tehtävää, joka oli edessä; tuuli kävi hänenkin ohitsensa, vähän varovasti, ja lähti matkallaan Kittyä suutelemaan.

Heidän tiensä kulki paikoittain meren rantaa pitkin, jossa mahtavat aallot loiskivat ruskeita kallioita vasten, jotta vesi muuttui valkoiseksi vaahdoksi, paikoittain entisien, nyt viljeltyjen rämeiden poikki; paikka paikoin oli yksinäisiä kyliä, joissa oli kurjat savesta tehdyt majat, ja pieniä kaupunkeja vanhoine kirkkoineen ja torineen. Mutta yhä matkustaessaan harmaan asutun maan poikki, he vihdoin tulivat varsinaiselle Cornwall’in rämeelle, joka on Lanrean’in lähellä. He kohtasivat ainoastansa laihtuneita, aaveen kaltaisia vuorityömiehiä, joiden kasvot olivat vasken karvaiset. Kaukaisilla vuorenhuipuilla olevat yksinäiset varustukset ja pyörillä, ketjuilla ja hammasrattailla varustetut konevärkit, jotka kiertelivät vuoren rinteitä ylös, olivat ainoat esineet, jotka todistivat ihmisten läsnäoloa näillä seuduin. Yhä vielä kävi kauhean kylmä ja kova tuuli, joka vinhuen ja ulvoen kiiti heidän ohitsensa niinkuin hurja ja vimmapäinen haamu.

“Se on kummallista,” sanoi kapteeni, katsellen autiota seutua, jossa kasvoi ainoastaan kuihtunutta ruohoa ja sammalta, “kuinka tämä maa on niiden ihmisten kaltainen, jotka sillä asuvat! Tässä on paikkakunta, joka on rikas kätketystä metallista, ja se verhoi itsensä mitä huonoimpiin ryysyihin ja repaleisiin, ja nöyristelee ja vapisee ja uskottelee meitä olevansa niin köyhä, ett’ei voi hankkia elatusta edes kurjimmalle eläimelle. Vallan niinkuin inhimillinen saituri, eikö niin?”

“Mutta saiturista on otettu selkoa,” sanoi nuori kalastaja, osoittaen niitä paikkoja, joissa oli kaivettu ylös maata penikulmittain metallia etsiessä.

“Niin, onhan hänestä selkoa otettu,” sanoi kapteeni, “mutta hän ponnistelee vastaan ja

vastustaa minkä voipi. Hän on kamala veitikka.”

Oli iltapuoli ja alkoi jo hämärtää, ja heillä oli vielä kymmenen penikulmaa matkaa määräpaikalle. Mutta kapteeni, pitkäliepeinen sininen takki yllä, suuret saappaat jalassa ja omituinen hattu päässä, astui reippaasti eteenpäin, kädet taskussa, ikäänkuin hän olisi ollut maanalaisessa raskaassa työssä ja juuri nyt tullut ylös ystävällensä tietä neuvomaan.

“Olisinpa hyvin mielelläni tahtonut tätä seutua nähdä silloinkin, kun se oli veden alla ja vesi vieritteli noita suuria kivilohkareita edes takaisin ja latoi ne päälletysten korkeoiksi roukkioiksi,” sanoi kapteeni. “Totta tosiaan, nuo vanhat papit, nuo konnamaiset lurjukset, eivät suinkaan rakentaneet monta näistä kiviroukkioista. Vesi on niitä muodostanut. Kun näette niiden olevan toisella puolen paksut ja tylpät ja vastakkaisella sivulla terävät, niin voitte olla varmaan vakuutettu siitä, että se vanha druidi, joka niitä teki, oli vesi.”

Kapteeni tarkoitti muutamia suuria kivilohkareita, joilla oli yllämainittu muoto ja jotka kummallisella tavalla olivat ladotut toinen toistensa päälle autiolle vuoren huipulle. Ne näyttivät iltahämärässä suunnattoman suurilta veden paisumuksen edellisiltä linnuilta, jotka olivat istuutuneet kallioille ja vuorien huipuille ja kivettyneet siihen.

“Tämä on hyvin miellyttävä maa,” sanoi kapteeni, — “se täytyy myöntää. Se on vanha tuon vanhan ylidruidin, veden, historiaan katsoen, ja se on vanha myöskin jo mainittujen vanhain pappi-veitikkein historian suhteen. On varsin omituista astua jalallaan (niinkuin minä tänään tein) ryhmyläiselle vanhalle kivelle, jolla ei näy niin mitään paitsi ilmaa, mutta jota oppineet, jotka vasaroilla irroittavat kappaleita maasta, selittävät kirjoitukseksi, hartaksi rukouksiksi jonkun muinaisajan maaherran sielun puolesta, joka muka oli sortanut erästä kansaa, josta ei milloinkaan ole kuultu niin mitään.” Tässä kapteeni taukosi puhumasta lyödäksensä polvelleen. “On erinomaisen hauskaa nähdä kymmenkunta tahi parikymmentä kivilohkareita pystytettynä päälletysten erämaassa, joista muutamat ovat isot, toiset leveät, yksi kallistuen sinne, toinen tänne, ja tietää, että yleisesti otaksutaan — kenties täydellä syyllä — näiden olevan joukon Cornwallin miehiä, jotka muuttuivat kiveksi siitä syystä, että he huvittelivat pyhänä. Sellaista ei minun kotimaassani tapahdu, vaikka sitä suotaisiinkin, — mutta se on erittäin huvittavaa.”

Siinä kapteeni puhui aivan totta, yhtä totta kuin hän, ympärilleen katseltua, lausui: “Tämä sumu, joka nousee auringon laskun aikana, on leviävä ja käyvä niin sakeaksi, että meidän täytyy tuntea tiemme Lanreaniin yhtä hyvin kuin nähdä sitä.”

Pitkin matkaa nuori kalastaja oli vähän väliä puhunut kapteenille toiveistaan, perheen hyvästä maineesta ja tämän maineen takaisin saavuttamisesta, ja naimistuumastaan, joka oli vastaiseksi lykätty edellä mainitun asian takia. Hän ei, yksinkertainen ja vilpitön kuin oli, näyttänyt käsittävän, että olisi ollut mahdollista jättää siksensä koko tämä matka, ja se asia, joka heidän nyt oli ajettavana. Tämä oli hyvin kapteeni Jorganin mieleen ja hän oikein ihaeli nuorta kalastajaa tästä. Sentähden hän taas alkoi puhua tästä asiasta; hän kyseli yhtä ja toista Kitystä ja tuumaeli kuinka monta vuotta kestäisi ennenkuin hän voisi naida, jos hän ei isänsä rahoja saisi käyttää.

Sillä välin oli sumu käynyt yhä sakeammaksi ja oli vallan pimeä, mutta kuitenkin kävi kova tuuli niinkuin päivälläkin. Kapteeni oli tarkoin merikartastaan katsellut millä paikoin Lanreanin kylä oli ja ottanut taskukompassinsa mukaansa; nuori kalastajakin oli tottunut tietä osaamaan, sillä se on sellaisissa miehissä hyvin tavallista. Mutta, vaikka he ylipäänsä

kulkivat oikeaa suuntaa, ja jouduttuansa tieltä pois, jälleen pääsivät oikealle tielle kompassin ja tulen avulla, jota viimeksi-mainittua he suurella vaivalla sytyttivät kapteenin suuressa hatussa, niin he kuitenkin usein hairautuivat tieltä. Sellaisissa tilaisuuksissa he eksyivät suoperäiselle rämeelle, ja kuljettuaan pitkät matkat, vihdoinkin viimein saapuivat tielle sellaisella paikalla, josta olivat kulkeneet jo ennenkuin eksyivät, ja siten oli heillä sama matka kuljettava kahdesti. Mutta nuori kalastaja ei hevillä hätäytynyt ja kapteeni (ja hänen kampansa) olisi luultavasti vallan tyyneesti ja maltillisesti noussut maan pinnalle millä paikalla tahansa maanpalloa. Siis nämä hankaluudet ainoasti vähäsen viivyttivät heidän matkaansa Lanreaniin, ja he saapuivat tähän pieneen kylään yhdeksän aikana illalla. Kapteenin hattu oli painunut hänen korviensa yli niskaan saakka; mutta hän yhä astui kädet taskuissa eikä muuten osoittanut minkäänäköistä väsymyksen merkkiä.

He olivat miltei karata päin matalan kivirakennuksen seinään, ennenkuin saivat tietää, että olivat tulleet pieneen, "Arthur kuninkaan aseet" nimiseen ravintolaan. He töin tuskin sumun läpi voivat eroittaa kapean tien toisella puolella olevia mataloita kivirakennuksia.

"Odottakaas hiukan," sanoi kapteeni. "Ehkä täällä ei ole meille tilaa, tahi kenties antavat meille kylmän huoneen. Siis on parasta ensin tiedustella asiata, ja kun olemme lämpöisemmän huoneen löytäneet, lähdemme suoraa tietä siihen."

Lämpöisin huone oli silmännähtävästi se, jonka ikkunasta tulen ja kynttilän valo kirkkaimmin loisti ja josta kuului useampain ihmisten ääniä. Kapteeni Jorgan oli päättänyt lähteä tähän huoneeseen, ja sanoi nuorelle ystävällensä: "Seuratkaa minua!" — He olivat huoneessa jo ennenkuin "Arthur kuninkaan aseet" aavistikaan, että muukalainen oli tullut sisään.

"Hiljaa, hiljaa!" huusi useammat äänet, kun kapteeni hattu kainalossa seisoi oven suussa.

"Hyvät herrat," sanoi kapteeni astuen edemmäksi, "minä olen varsin kiitollinen teille siitä, että suotte minulle tilaisuutta puhutella teitä; mutta minä en aijo teitä pitkällä puheilla vaivata. Minulla on kunnia olla teidän serkkunne Sam-sedän puolelta; tämä nuori ystäväni on läheisempi sukulainen teille Devonshiren puolelta; me olemme molemmat vallan väsyneet matkasta ja illallinen on meille erittäin tervetullut. Minä kiitän teitä tervetulijaisistanne ja olen iloinen saada teitä kätellä, sir, ja toivon, että voitte hyvin."

Nämä viimeiset sanat olivat lausutut eräälle iloisen näköiselle miehelle, joka näytti olevan puheenjohtajana, sillä hänellä oli puinen vasara kädessä.

"Kuinka voitte, sir?" kysyi kapteeni ystävällisesti puhemiehen kättä pudistaen; mutta hänen uusi ystävänsä vaan katseli tuota virka-vasaraansa; "kun te tulette minun kotimaahani, niin minä ilolla vuorostani sanon teidät tervetulleeksi meille."

Kapteeni nyt istui tulen ääreen ja kehoitti nuorta ystäväänsä samoin tekemään.

Seura, jossa oli kymmenen tahi kaksitoista miestä, oli varsin hämillänsä, eikä tietänyt miten kapteenia kohdella. Mutta pieni vanhanpuoleinen mies, jolla oli leveä ja suuri paidankaulus ja joka oli tiheihin tupakansavun pilviin peitetty, niin ettei muuta näkynyt kuin kasvot ja mainittu kaulus, sanoi tuimalla äänellä:

"Tämä on klubi."

"Tämä on klubi," toisti kapteeni, nuoreen ystäväänsä kääntyen.

“Noh niin, se on omituista! Enkö minä sanonut, matkalla ollessamme, että kenties sattuisimme saapumaan klubiin?”

Kapteeni ojentihe ja löi kädellään polvellaan, josta puheenjohtaja vihdoinkin leppyi kapteenia kohtaan. Hän nousi nyt seisolleen ja sanoi: “Arthur kuninkaan miehet! vaikka ei ole tapa laskea muukalaisia seuraamme, niin minä kuitenkin, koska jo kerta tänä iltana olemme sitä sääntöä vastaan rikkoneet, valtani johdosta vielä kerta rikon sitä vastaan. Ja sillä välin kun näiden matkustavaisten illallinen keitetään;” tässä hän loi silmäyksen ravintolan isäntään, joka kohta käsitti mitä tämä silmäys tarkoitti ja lähti ulos illallista valmistamaan; “minä ehdottelen, että jatketaan keskustelu merenkulkijasta.”

“Kuuletteko?” sanoi kapteeni hiljaa nuorelle kalastajalle; “tuossa on jotakin meille. Kukahan tuo merenkulkija on?”

“Täällä näkyy olevan montakin vanhaa miestä,” vastasi nuori kalastaja innokkaasti, sillä hän yhä vaan ajatteli asiaansa. “Kenties yksi tahi usiampikin niistä vanhoista miehistä, joiden nimet te kirjoititte kirjaanne, on täällä saapuvilla.”

“Se on kyllä mahdollista,” sanoi kapteeni; “minä pidän jo heitä silmällä. Mutta älkäämme kiirettä tehkö. Koetetaan ihan tyynesti odottaa ja antaa asian mennä luonnollista kulkuaan.”

Näin nämät kaksi miestä puhuivat varsin hiljaa, lämmitellessään käsiänsä tulen ääressä. Sillä välin klubi jälleen vähitellen rauhoittui ja miehet alkoivat puhua merenkulkijasta; silloin kapteeni viittasi seuralaiselleen, että tarkoin kuunneltaisiin keskustelua.

Kun tämä keskustelu oli jotenkin samaa laatua kuin pakinoiminen yleiseen on sellaisissa seuroissa, joissa enimmät niistä, jotka puhuvat, kaikki puhuvat yht’ aikaa, ja joissa puolet puhujista eivät voi mitään alkua saada puheesensa ja toinen puoli ei voi puhettaan lopettaa, niin tämän keskustelemisen tarkoitus jäi varsin epäselväksi ja käsittämättömäksi. Kaikki mitä kapteenin oli onnistunut siitä käsittää, siksi kuin pieni pöytä, jolla oli keitetyitä lintuja ja sianlihaa, tuotiin kapteenin ja hänen matkatoverinsa eteen, oli seuraava. Eräs merenkulkija mies oli saapunut Arthur Kuninkaan Aseet nimiseen ravintolaan samana iltana pari tuntia ennenkuin kapteeni toverineen oli tullut sinne. Arthur Kuninkaan miehet olivat vastaanottaneet häntä klubiinsa, vaikka hän oli vallan tuntematon heille. He olivat kehoittaneet häntä kertomaan jonkin hauskan jutun. Hän alkoi vihdoin, kun häntä hartaasti vaadittiin, kertoa juttua seikkailusta ja haaksirikosta, mutta juuri kertomuksen hauskimmalla paikalla hän äkkiä taukosi, eikä millään ehdolla ottanut kertomuksen loppua kertoaksensa. Sitten hän oli ottanut kynttilän ja mennyt levolle; hän makasi nyt vallan yksin suuressa makuuhuoneessa ylikerroksessa. — Tämän johdosta nyt näytti olevan kysymyksenä, oliko merenkulkija osoittanut halveksimista ja kovakorvaisuutta heitä kohtaan, ja oliko hän senvuoksi julistettava kovakorvaiseksi, vai ei. Muutamit Arthur Kuninkaan miehistä (ne jotka mielellään leikkiä laskivat) tekivät tämän mietinnön kahta vaikeammaksi lausumalla sen mielipiteen, että merenkulkevalle miehelle luultavasti olisi yhdentekevä, julistettaisiinko hän kovakorvaiseksi tahi ei.

Kapteeni Jorgan ja nuori kalastaja söivät illallista ja joivat olutta, ja vielä kun olivat herenneet syömästä ja juomasta keskustelua yhä pitkitettiin, eikä siitä näyttänyt loppua tulevankaan. Mutta kun kapteeni ja hänen kumppaninsa nousivat ruokapöydästä ja taas istuivat tulen ääreen, niin puheenjohtaja löi vasarallaan pöytään merkiksi, että hän tahtoi puhua, ja alkoi näin:

“Arthur Kuninkaan miehet! Kun yö ulkona on niin kamala, niin täällä sisällä tulee olla sopusointu. Kun räme on niin tuulinen, kylmä ja hallainen, niin tämän huoneen tulee olla iloinen, miellyttävä ja hauska. Miehet, nyt tällä erällä se ei ole sitä eikä tätä. Arthur Kuninkaan miehet, minä kehoitat teitä muistamaan kutka olette. Arthur Kuninkaan miehet, keitä te olette? Te olette arvollisen Lanreanin kylän asujamia — vanhoja asujamia. Te olette kokoontuneet kokoukseen. Te olette kuukautinen klubi, joka kokoontuu joka kuukausi talvisaikana, ja niitä kuukausia on monta. Teillä on oikeus uutta jäsentä seuraan vastaanotettaessa, taikka jonkun jäsenen syntymäpäivällä, vaaria tätä jäsentä kertomaan

teille jonkun tapauksen omasta elämästään, tahi jonkun sukulaisensa elämästä, tahi jonkun ystävänsä elämästä, ja sitten valtuuttaa minua edusmiehenänne pyörittämään kiekkoa. Arthur Kuninkaan miehet, teidän etuoikeutenne ei minun kauttani tule loukatuksi. E-ei! Sentähden, koska se jäsen, jonka syntymäpäivä tänä päivänä sattuu olemaan, on teitä tyydyttänyt; ja koska merenkulkija mies ylipäänsä ei ole teitä tyydyttänyt, niin minä nyt puolestani virkani johdosta panen kiekon pyörimään, ja kehoitan sitä miestä, jonka eteen kiekko seisahtuu, puhumaan, kun hänen nimensä ensin mainitaan.”

Kapteeni ja hänen nuori ystävänsä katselivat tarkasti kiekkoa, joka pyöri pöydällä aika kyytiä vähän aikaa, kunnes se vihdoinkin alkoi horjua ja kääntyä sinne tänne kummallisella tavalla. Viimein se joutui ristiriitaan kynttiläjalan kanssa ja keikahti tuon vanhan, isolla paidankauluksella varustetun miehen piippua vasten. Silloin puheenjohtaja vasarallansa löi pöytään ja sanoi:

“Mr Parvis!”

“Kuuletteko?” kuiskasi kapteeni innokkaasti nuorelle kalastajalle. “Minä olisin pannut veikkaa tuhatta dollars’ia jo puoli tuntia sitten siitä, että tuo vanha savupilviin kätketty mies oli Arson Parvis!”

Kysymyksessä oleva kunnioitettava henkilö alkoi kertomusta, jonka pää-esineenä oli liivit. Saatiin kuulla, että nämät liivit olivat keltaiset liivit, joissa oli viheriäiset reunat, valkoiset hihat ja sileät vaskinapit. Saatiin vielä kuulla, eitä nämät liivit oli tehnyt eräs Nicholas Pendold Penzance’sta, joka oli pudonnut korkean vaunun katolta maahan Plymouth’iin vievällä tiellä, mutta ei vahingoittunut, sillä hän putosi suin päin maahan ja hänen päänsä ei ollut arka, tämän tapauksen jälkeen hän vielä eli kolmekymmentä vuotta, ja oli entistä viisaampi siitä pitäin. Vieläkin saatiin tietää, että näiden liivien omistaja oli mr Parvis’in isä, ja ne olivat kerta eräiden sääryksien kanssa olleet hänen mukanaan S:t Just’in vuorityöläisten juhlassa, jossa tuo eriskummallinen seikka tapahtui, jonka kautta nämät liivit tulivat kuuluisiksi. Mutta mr Parvis ei voinut selittää mikä tuo kummallinen tapaus oli, eikä edes voinut Arthur Kuninkaan miehille sanoa oliko tuo tapaus luonnollista vai yliluonnollista laatua. Lopetettuaan kertomustaan mr Parvis katseli vakaasti savupilvistään, ikäänkuin hän olisi tahtonut nähdä sitä miestä, joka väittäisi tätä vääräksi; sitten hän taas vaipui omiin ajatuksiinsa.

Klubin jäsenet olivat vähäsen hämillänsä siitä, että mr Parvis’in kertomus oli niin hyvin onnistunut, ja puheenjohtaja oli juuri aikeissa panna kiekko toistamiseen pyörimään, kun nuori Raybrock — jonka kapteeni töin tuskin oli saanut hillityksi — nousi, ja kysyi saisiko hän mr Parvis’ille tehdä yhden ainoan kysymyksen.

Arthur Kuninkaan miehet huusivat kovalla äänellä, että hän ei voisi mitään kysyä, mutta niin pian kun hälinä hiukan hiljeni, hän kohta alkoi kysellä:

“Oliko tuo unohdettu tapaus mitenkään koskenut rahaa? Oliko ollut kysymys viidensadan punnan suuruudesta rahasummassa? Oliko tämä rahasumma omistajan mielestä rehellisesti hankittu, mutta todenperään vääryydellä saatu ja varastettu?”

Klubissa oli hämmästyksensä suuri kun nämä kummalliset kysymykset tehtiin, ja klubin jäsenet olisivat joutuneet vihan vimmaan, joll’ei kapteeni olisi ruvennut sovittajaksi.

“Vaikka nämä kysymykset kuuluvat varsin oudoilta,” sanoi kapteeni, “ja ovat teissä

epäilystä herättäneet, niin voin vakuuttaa teitä, hyvät herrat, siitä, että nuorella ystävälläni on tärkeät ja pätevät syyt näihin kysymyksiinsä. Minä vakuutan myöskin, ettei hänen tarkoituksensa ollut ketään loukata. Hän ja minä ha'emme tietoja eräästä asiasta, jota nämä hänen sanansa juuri ilmoittavat. Nämät tiedot voimme kenties saada rehellisiltä ja kunnollisilta miehiltä täällä, tahi jossakin muualla. Minä toivon, että kunnioitettava mr Arson — minä pyydän anteeksi — Parvis - suosiollisesti rauhoittaa nuorta ystävääni vastaamalla niin tahi ei.”

Hetken kuluttua tuo typerä mr Parvis suurella vaivalla ja vaikeudella sai vastanneeksi: “Ei!” Tästä kapteeni niin ihastui, että hän nousi ja kiitti häntä.

“Kuunnelkaa nyt seuraavaa puhujaa,” kuiskasi kapteeni nuorelle kalastajalle. “Ehkä hän tietää enemmän kuin tuo toinen tyhmeliini. Älkää vaan häntä keskeyttäkö. Kuunnelkaa häntä loppuun saakka.”

Puheenjohtaja sitten, kaikki tapamuodot noudattaen, pani kiekon pyörimään ja se kieppoi ympäri pöydällä, kunnes pysähtyi erään voimakkaan, tummanverisen, noin kuudenkymmenen ikäisen miehen eteen, jonka nimi oli John Tredgear ja joka oli läheisen vuorikaivoksen omistaja. Hän alkoi kohdakkoin puhua yksitoikkoisella äänellä, mutta kuta edemmäksi hän tuli, sitä enemmän hän innostui. Hänen kertomuksensa kuului näin:

Sattui minun nuorempana ollessani, että kohtaloni johdatti minun Ranskanmaan valtateitä ja syrjäiteitä kulkemaan, ja että olin tilaisuudessa usein käydä ranskalaisissa, tienvarrella olevissa, huonommissa ravintoloissa. Minä olin ruvennut kauppatuumaan, joka teki tällaiset matkustukset välttämättömiksi. Eräs vanha ystäväni oli hiljan alkanut kauppaliikettä Parisissa, jonka laatua en nyt tässä rupea liiemmältä selittämään. Hän oli ehdoitellut minulle, että tulisin hänelle kauppakumppaniksi, ja minun toimiani oli silloin tällöin matkustaa Ranskanmaan pienempiin kaupunkeihin ja kyliin, kauppaliittoja tekemään. Minun ystäväni oli mieluummin uskonut tämän toimen minulle, kuin ranskalaiselle, sillä hän tiesi voivansa paremmin luottaa minuun kuin muukalaiseen. Hän myöskin tiesi, että osasin ranskan kieltä sen verran, että vallan hyvin voin kaikki asiat ajaa, sillä minä olin puolen ikääni käynyt koulua Ranskassa.

Minä suostuin ystäväni tuumaan ja ryhdyin suurella innolla uuteen työhöni. Väliin minä matkustin rautatietä myöten tahi kyytihevosilla, mutta sattui usein, että minun täytyi kulkea syrjäiteitä ja harvaan asuttujen seutujen läpi, jolloin oli mukavampi matkustaa omalla kärryllä ja hevosella. Minun kärryini oli ilman kuskilaudatta, mutta oli varustettu nahkaisella katoksella, jota voitiin laskea alas milloin mieli teki. Kärryn takapuolella oli useampia laatikoita ja lokeroita, sellaisten tavaroiden säilyttämistä varten, joita välttämättömästi matkalla tarvitsin. Minun hevoseni oli erinomaisen hyvä, ja olikin ehdottomasti tarpeellista, etkä se oli hyvä, koska huono hevonen ei millään muotoa olisi kestänyt tällaista lakkaamatonta matkustamista viikkokausia peräksyttäin. Se oli maksanut kaksituhatta francia, eikä suinkaan ollut kallis, sen hyviin avuihin katsoen.

Me teimme yhdessä monta matkaa ihanan Ranskanmaan läpi. Näillä matkoilla olin ollut monessa hotellissa, syönyt monta huonoa päivällistä, nukkunut monissa kylmissä suojissa ja kovilla vuoteilla. Minä olin kulkenut monen vanhan, kolkonnäköisen, linnoitetun kaupungin nostosillan ylitse; olin kulkenut vieläkin kolkompain vanhain kaupunkein läpi, joissa ei ollut linnoitusta eikä nostosiltaa.

En tiedä miten sattui, että eräänä aamuna, kun minun oli lähteminen Doulaise nimisestä kaupungista, ennättääkseni yöksi Francys-le-Grand'iin, minä tulin aloittaneeksi matkaani tuntia myöhemmin kuin tavallisesti. Minä sanoin etten tiedä miten tämä sattui, mutta se ei ole aivan totta kuitenkaan. Minä kyllä tiedän mikä siihen oli syynä. Syy tähän viivyttelyyn oli se, että sinä aamuna, yleistä lausetapaa käyttäkseni, kaikki kävi hullusti. Siis, oli tunti myöhemmin kuin olisi tullut olla, hyvät herrat, kun minä vedin lammasnahkaisella vuorilla varustetun jalkapolstan polvieni yli ja asetin pienen koirani mukavasti istumaan viereeni ja lähdin matkalle.

Oli kolkko lokakuun päivä. Taivas oli vallan pilvinen, jotta näytti siltä kuin tuo hiljainen tuhusade tulisi kestävänsä vähintään vuorokauden. Ilma oli kylmä ja yksinäisellä tiellä kohtasin aini harvoin ihmisiä, paitsi muutamia tienkorjaajia siellä täällä. Se oli toden totta vallan kolkko tie; molemmin puolin sitä kasvoi poppeleja, jotka olivat aivan keltaisia ja lehti oli jo suureksi osaksi lähtenyt niistä niin että tie oli lehdillä peitetty, ja hevoseni astuminen tuskin kuului, kun lehtiä oli niin tiheällä tiellä. Tien varsilla oli molemmin puolin avarat tasangot, niin kauas kuin silmä kannatti, ja tie oli niin suora, että voi nähdä penikulmia eteenpäin.

Minä olin aamulla, kiireissä kun olin, unohtanut kysyä, niinkuin tapani oli tuntematonta tietä matkustaessani, missä kaupungissa olisi sopivin puolipäivän aikana pysähtyä hevosta syöttämään, ja mitkä olivat parhaimmat ravintolat tien varrella. Siitä syystä tapahtui, että, kun minä kahdentoista ja yhden välillä tulin paikkaan, jossa neljä tietä yhtyi ja yhdessä näiden teiden muodostamassa kulmassa näin suuren tyhjän näköisen ravintolan, jonka oven yläpuolella lu' in sanat Tête Noire, minä pysähdyin siihen hevostani syöttämään, tietämättä mimmoisen tämä talo oli.

Ravintolan ulkonäkö ei minua ensinkään miellyttänyt. Se oli suuri rakennus, joka näytti olevan aivan asumaton ja oli musta ja siivottoman näköinen. Se oli liian suuri tavalliseksi ravintolaksi ja kaikki ovet ja akkunat olivat suljetut; ei näkynyt mitään merkkiä elävistä olennoista ja valta-oven yläpuolella olevassa koverossa oli julman kamalan näköinen pyhimyksen kuva. Minä mietin hetken aikaa menisinkö avoinna olevasta portista hevospihalle, tai lähtisinkö matkustamaan edelleen mieluisempaa syöttöpaikkaa etsimään. Mutta hevoseni oli väsynyt, minä olin jo kulkenut yli puolivälin matkastani ja tämä oli siis vallan sopiva lepopaikka. Sitä paitsi, miksi en voisi tässä levätä? Jos olisin poikennut lepäämään ainoastaan sellaisissa ravintoloissa, jotka olivat oikein mieleeni, sekä ulkoa katsoen, että sisältä, olisi ollut parasta kokonaan heittää kaikki matkustukset sikseen.

Tallipihakin oli yhtä autio ja tyhjä. Kaikki oli suljettu. Tallien ja muiden ulkokuoneiden ovet olivat kiinni, eikä ainoakaan heinänkorsi oven edustalla ilmoittanut, että nämät rakennukset joskus maailmassa olivat olleet käytettyinä johonkin käytännölliseen tarkoitukseen. Minä en nähnyt lantaa ensinkään pihalla, enkä ainoatakaan sikaa, hanhea tahi kanaa. Oli vallan hiljaa, ja, koska sattui olemaan sellainen päivä, jolloin hiljaiseen mutta taukoomatta satoi ja ilma oli tyyni, niin hiljaisuus oli varsin ikävä ja yksitoikkoinen. Minä päästin kovan huudon ja aloin riisua hevostani, kun huomasin, että huutoani oli huomiota herättänyt.

Ensimmäinen henkilö, joka näytti kuulleen huutoani, oli pieni mutta vanhakas poika, joka avasi huoneuksen takapuolella olevaa ovea, astui sinne vieviä portaita alas ja tuli auttamaan minua. Minä olin juuri päästänyt valjaat minun puolellani, kun, sattumalta

kääntyessäni taaksepäin, näin miehen seisovan vallan minun takanani, joka oli lähestynyt minua niin hiljaa, että olisin joutunut hämilleni siitä, vaikk’ei hänen ulkomuotonsa olisi ollutkaan pelkoa herättävä. Hän oli niin pahan ja ilkeän näköinen, hyvät herrat, etten milloinkaan ole hänen vertaistansa nähnyt. Minusta hän näytti olevan viidenkymmenen vuotias, mutta hän oli niin laiha, kuiva ja vikkellä, kuin nuori poika. Mutta lihan puute ei kuitenkaan ollut ainoa virhe, jota minä huomasin Tête Noiren isännän persoonassa. Hänessä oli paljoo suurempi virhe, kuin tämä. Hän oli kokonansa armahtavaisuutta ja omaatuntoa ja ylipäänsä inhimillisiä hyviä puolia vailla. Kun ensin katsoin hänen silmiinsä, hänen seisoessaan takanani pihalla ja tarkasti silmäillessään hevostani ja kääryssä olevia tavaroitani, näyttivät ne olevan ruskeankeltaiset; mutta kun minuuttia myöhemmin seisoimme rinnatusten pimeässä tallissa, niin huomasin, että ne olivat sinervän keltaiset, ja katse muistutti tiikeriä. Sillä hetkellä kun tämän havaannon tein, olivat hänen silmänsä luodut paksuun kultasormukseen, jonka aina pidin sormessani matkustaessanikin ja jonka näette sormessani nytkin. Tässä miehessä oli kaksi kohtaa, jotka heti herättivät huomiotani. Toinen oli punainen ja paljas liha-kasvannainen takapuolella päätä, ja toinen oli syvä arpi poskessa, jota takkuinen parta osaksi peitti.

“Tänään on ikävä ilma huvimatalla olevalle,” sanoi isäntä ja katsoi ilkkuen minuun.

“Kenties se ei olekaan huvimatka,” vastasin minä.

“Näinä aikoina kulkee harvoja sellaisia matkustajia maantietä myöten,” sanoi ilkeännäköinen mies. “Rautatiet tekevät maan erämaaksi ja maantiet ovat yhtä autiot kun ne olivat kolmesataa vuotta sitten.”

“Ne ovat kylläksi hyvät niille, joiden täytyy niitä myöten matkustaa,” vastasin minä huolettomasti. “Ja minä luulen, ettei kenenkään muun tekisi mieli matkustaa niillä.”

“Tuletteko sisään huoneeseen?” kysyi ravintolan isäntä äkki-arvaamatta, katsoen suoraan silmiini.

En ole milloinkaan tuntenut suurempaa vastahakoisuutta kun nyt ajattellessani mennä tämän miehen ovesta sisään. Mutta minulla ei ollut muu edessä. Minun hevoseni söi paraikaa kauraansa, niin etten enää voinut talliinkaan jäädä, kun ei ollut mitään siellä tehtävää. Kävelemään en voinut lähteä kun oli niin sateinen ilma ja kääryyni en voinut jäädä istumaan, sillä se olisi herättänyt vieläkin suurempaa epäilystä. Sitä paitsi en ollut koko päivänä mitään syönyt, niin että minun oli sekä nälkä, että jano. En siis voinut muuta tehdä kuin suostua pahannäköisen isännän ehdoitukseen. Hän kulki edellä ja astui korkeita portaita ylös ja vihdoin ovesta eräsen huoneeseen.

Se huone, johon olin tullut portaiden yläpuolella olevasta ovesta, oli niitä huoneita, jotka olivat liiaksikin valoisat, mutta joita valo ei kumminkaan elähtä, vaan näyttävät kolkoilta ja pimeiltä. Valolla on *joskus* tällainen ominaisuus ja minä olen nähnyt kolkon kouluhuoneen, jonka synkeys tuli siitä, että huoneesen tuli liiallisesti kylmää, harmaata päivänvaloa. Tämä huone, johon nyt tulini, oli sellainen huone, jossa sateisena päivänä näytti olevan valoisampi kuin ulkona. Oikeastaanhan se ei voinut olla valoisampi kuin se, joka sitä valaisi, mutta se vaan näytti siltä. Se näytti suuremmaltakin kuin koko ulkomaailma, ja sitä se, tietysti, ei voinut olla, se vaan siltä näytti. Se oli tyhjä, mutta yhdessä seinässä oli kaksi lasi-ovea, jotka veivät samallaisiin ja yhtä suuriin huoneisiin. Se ei ollut neliskolkkainen huone, eikä soikea huone, vaan sen toinen pää oli kapeampi kuin

toinen, ja niinkuin tiedätte, hyvät herrat, näyttää tällainen huone hyvin ikävältä. Biljardipöytä, joka oli keskellä laattiaa, näytti varsin mitättömältä ja pieneltä, vaikka se oli niin suuri kuin tällaiset pöydät tavallisesti ovat; ja muut pöydät, joita oli siellä täällä hajallaan huoneessa, niinkuin ravintolassa ainakin, vieraita varten, olivat niin kaukana toisistaan, että miltei hävisivät näkyvistä. Yhdellä seinällä oli suuri ruokakaappi, toisella rivi biljardikeppiä ja kuva, johon oli kuvattu Parisin arkkipiispan murha ja joka oli varustettu mustalla kehyksellä. Katossa näytti, sen verran kuin sitä voi nähdä laattialta (huone oli näet hyvin korkea) olevan ristiin kulkevia summattomia hirsiä, joihin oli kiinnitetty renkaita itsemurhaa varten, ja sekä katto että renkaat ja seinät olivat hiljan kalkitut. Minun pieni koiranikin, jonka minun oli ollut täytymys ottaa syliini sentähden, että se väkisin tahtoi hyökätä inhoittavan isännän kimppuun, katseli kauhistuksella ympärillensä, kun minä laskin sen maahan, ja vapisi niinkuin se olisi suuressa vaarassa ollut.

“Siis et sinäkään hänestä pidä, Nelly, ja sinun pienet silmäsi, jotka niin lempeästi katsovat minuun, ovat vallan hurjan näköiset, kun luot ne hänen ilkeihin kasvoihinsa. Ja mitenkähän hän on tuon haavan saanut, Nelly? Saiko hän sen silloin kuin hän murhasi viimeisen matkustajan? Ja mitä sinä hänen silmistänsä arvelet, Nelly? Ja mitä sinä hänen pään-taustansa ajattelet, koiraseni? Missä luulet hänen nyt olevan, mitä? Mitä ilkityötähän tuo mies nyt miettinee? Etkö toivoisi istuvasi vieressäni kärryissä ja meidän olevan aukealla maantiellä taas?”

Kaikkiin näihin kysymyksiin pieni kumppanini vastasi hyvin selvästi hiljaa häntäänsä huiskuttaen ja omituisella tavalla korviansa liikuttaen, ja minä tiesin pitkällisen tuttavuuden kautta tämän tarkoittavan, että mitä mielipidettä minä olinkaan, se aina siihen yhdistyi.

Minä olin huoneeseni tultuani tilannut ruokaa ja viiniä, ja, istuessani tätä odottaen, huomasin, että isäntä vähän väliä jätti tehtävänsä toisessa huoneessa — jossa otaksuin hänen valmistavan minulle ruokaa — ja tuli salaa tirkistämään minua lasi-ovesta, joka vei siitä huoneesta, jossa minä olin, siihen, jossa hän oli. Kerta minä kuulin hänen menevän ulos, ja minä olin varma siitä, että hän oli mennyt talliin likemmältä katselemaan kärryjäni ja hevostani.

Minä olin saanut päähäni, että isäntä oli ilkeä rosvo; eitä hän ei voinut tulla aikaan ravintolan pitämisellä; että hän oli huomannut minulla olevan hyvä hevonen ja kärryt sekä koko joukon tavaraa, joista voisi saada paljon rahaa. Minulla itsellä oli rahaa, sen hän tiesi, sillä ilman rahatta en voisi matkustaa paikasta toiseen, niinkuin tein.

Ajatellessani näitä asioita, tuli pieni, noin kahdentoista vuotias tyttö lasi-ovesta sisään ja, tuijottaen ensin kauan aikaa minuun, meni huoneen toisessa päässä olevan kaapin luo ja aukaisi kaapin oven avaimella, joka hänellä oli kädessä; kaapista hän otti pienen valkoisen paperikäärnyn ja lähti sitten ulos samaa tietä kun oli tullut, mutta katseli kaiken aikaa minua niin tarkasti, että hän ei huomannutkaan mihin meni, vaan töytäsi ovea vasten aika kyytiä. Hän oli häijyn näköinen tyttö, jonka silmissä oli kamala, ilkeä katse; hänen hiuksensa olivat takkuiset ja hän oli hyvin likainen ja kävi hitaasti katsomatta siihen mitä hänellä oli tehtävää.

Hetken kuluttua tyttö taas tuli sisään kantaen kädessään lautasen, jolla oli lihaa; lautasen

hän pani pöydälle, mutta pöytäliinaa ei näkynyt talossa olevan, ainakaan ei sellaista pöydälle pantu. Sitten hän leikkasi renkaan muotoisesta leivästä hirveän suuren palasen ja pani sen likaisimmalle paikalle pöytää; annettuansa minulle vielä veitsen ja kahvelin, lähti hän taas ulos huoneesta. Hän meni viiniä hakemaan. Kun hän oli tuonut viiniä ja vähän vettä, meni hän jälleen pois ja minä olin yksin.

Minun tulee vielä mainita, että tämä ilkeän näköinen tyttö näytti pienessä koirassani herättävän yhtä suurta vastenmielisyyttä, kuin isäntäkin oli tehnyt, ja, kun tyttö lähti huoneesta, minulla oli täysi työ estää Nellyä hyökkäämästä hänen päällensä.

Hyvät herrat, kokenut matkustaja pian oppii, että hänen täytyy syödä ylläpitääksensä ruumiillisia voimiansa, hänen täytyy sulkea silmänsä, nenänsä ja korvansa kaikkia väitöksiä vastaan. Minä sentähden rohkeasti rupesin syömään lihaa ja sitkeätä hapanta leipää, ja olin juonut puolen lasillista viiniä ja vettä, kun ajatus yht'äkkiä juolahti mieleeni, joka saattoi minun asettamaan lasin takaisin pöydälle. Mutta tuskin olin sitä tehnyt, ennenkuin taas otin sen käteeni ja ryyppäsin siitä vähäsen, mutta sylin sen kohta suustani laattialle. Mutta sitä tehdessäni lausuin kovalla äänellä: "Hyi!"

"Hyi, Nelly," sanoin minä katsellen koiraani, joka pää vinossa hartaasti minua katseli, — "hyi! Nelly," toistin vieläkin, "mikä inhoittava ja kummallinen juoma tuo on!"

Ja mikä oli syynä siihen, että minä noin tätä juomaa halveksin? Minkätähden minä jätin juomiseni kesken? Mikä ajatus se oli, joka saattoi minun jättämään osan viinistä juomatta? Se oli ajatus, joka nuolen nopeudella tunki sieluni sisimmäiseen soppeen, että viini, jota juuri join ja johon vastoin tapaani oli kaatanut vettäkin, oli myrkytetty!

On ajatuksia, jotka niinkuin vahingolliset hyönteiset tulevat suristen takaisin mieleemme niin usein kuin niitä karkoitammekin. Me näytämme toteen, että ne ovat vallan väärät, me todistamme, eitä ne ovat järjettömät, emme anna niille vähintäkään jalansijaa, ja kuitenkin ne seuraavassa hetkessä ovat mielessämme yhtä vilkkaina kuin mehiläiset ja entistä vaikeammat karkoittaa. Oli juuri sellainen ajatus, joka nyt minua kiusasi. Se ajatus saattoi minua huutamaan "Hyi!" Se saattoi minua muistamaan, että tämä oli yhdeksästoista vuosisata, että minä en ollut näyttelijänä ranskalaisessa näytelmässä, että sellaiset kohtaukset, jommoisia minä nyt ajattelin, tapahtuvat ainoastaan romaaneissa; se saattoi minua siihen luuloon, että tämä kunnioitettava mies oli murhaaja sentähden, että hänen silmänsä olivat omituiset väriltänsä ja että hänen poskessansa oli haava; tämä oli totta tosiaan varsin hullua. Tuntui niinkuin minussa olisi ollut kaksi puoluetta: toinen oli hyvin järkevä ja arvosteli kaikki asiat kylmän ymmärryksen kannalta: toinen oli järjetön eli vastustus-puolue, jonka suurin voima oli joukko juroja väitelmii, joita järjellisen puolueen kaikki todisteet eivät voineet kumota.

Ei kauan kestänyt ennenkuin järjettömän puolueen voima kävi yhä suuremmaksi, sen kautta, että kummalliset oireet alkoi aivoihini ilmaantua, jotka näyttivät todistavan, että tuo asia, jota olin koettanut näyttää valheeksi, kuitenkin oli totta. Vaikka kaikin voimin koetin uskotella itseäni että olin väärässä, huomasin, että oudot, varsin kummalliset tunteet vähitellen ja askel askeleelta saivat vallan minussa. Ensiksi havaitsin, että en oikein voinut etäisyyksiä määrätä; niinpä tapahtui, että kun otin jonkun esineen pöydästä ja yritin panemaan sitä takaisin sinne, niin joko työnsin sitä pöytää vasten, sillä olin luullut pöytää matalammaksi kuin se oli, tahi laskin sen kädestäni ennenkuin olisi pitänyt sitä tehdä, sillä

luulin pöydän olevan paljon korkeamman kuin se oikeastaan oli. Sitten pääni painui hartioitani vasten, kädessäni tuntui kummallinen pistos ja minusta näytti sekä käteni että jalkani (jotka olivat vallan kylmät) paisuvan hirveän suuriksi ja niitä ympäröi lukuisat, nopeaan liikkuvat, kepeät pyörät. Myöskin minusta tuntui ääneni olevan varsin outo, kun puhuttelin koiraani, enkä oikein voinut sanoja lausua.

Kun katselin lasi-ovea kohti, näin isäntäni harvain uutimien läpi tirkistävän minua; tahi tuli tuo ilkeän näköinen tyttö sisään, ilman varsinaista asiata ja, viipyen vähän aikaa huoneessa, lähti jälleen pois. Vihdoin isäntä itse tuli sisään ja, astuen sen pöydän tykö, jonka ääressä minä istuin, katseli minun edessäni olevaa viiniä, jota tuskin olin maistanut.

“Näyttää siltä kuin maalaisen viini ei oikein teille maistuisi,” sanoi hän.

“Kyllä se hyvää on,” vastasin minä niin huolettomasti kuin taisin; sanat kaikuivat niin oudoilta kuin ne olisivat tulleet lausutuiksi Pyhän Paavalin kirkossa ja minä olisin ne kuullut rautaisen torven kautta.

Minä olin omituisessa tilassa — olin kyllä tunnoillani, mutta en voinut hallita ajatuksiani, sanojani, tekojani. Minä luulen, että isäntä seiso i pöydän luona tuijottaen minuun niinkuin minäkin tuijotin häneen ja katselin pyöriä, jotka pyörivät hänen silmiensä, nenänsä ja poskiensa edessä.

Silloin tuli vieraita ravintolan toiseen huoneeseen, joka lasi-ovesta näkyi, kuten jo olen teille kertonut, ja isännän täytyi mennä niitä palvelemaan ja jättää minut yksin. Luultavasti olin vaipunut uneen, jota kuitenkin kaikin voimin koetin vastustaa, sillä minä heräsin siitä että koirani haukkui kovasti. Isäntä oli huoneessa, hän juuri aukasi kaapin, josta pieni tyttö oli paperi-paketin ottanut. Hän otti siitä vallan samallaisen paperi-paketin ja lähti taas ovesta ulos. Hänen mennessänsä minä ihmettelin mihin tuo pieni tyttö oli joutunut. Samassa isäntä taas tuli oven suuhun.

“Minä menen nyt kahvia keittämään,” sanoi isäntä, “ehkä on se teistä parempaa kuin viini.”

Kun mies lähti pois, minä äkkiä hypähdin istualta. Nyt en enää epäillyt miehen tarkoitusta. Ajatukseni olivat kuin salamet. “Kun viini oli vedellä sekoitettu ja olin juonut niin vähän sitä, se ei ole vaikuttanut sitä, mitä sillä tarkoitettiin. Kahvi on tekevä paremman vaikutuksen. Hän keittää sitä par’ aikaa. Kaappi, pieni paketti — ei ollut mitään syytä asiaa enää epäillä. Minä lähden täältä nyt kun vielä voin. Nyt tahi ei milloinkaan; jos nuo miehet, joiden ääniä kuulen toisesta huoneesta, lähtevät täältä, silloin on liian myöhäistä. Kun on näin monta miestä saapuvilla, ei suinkaan uskalleta minua estää lähtemästä pois. Minä en *tahdo* nukkua — minä *tahdon* toimia — minä *tahdon* pakoittaa jäseniäni työhön ja lähteä tästä paikasta.”

Hyvät herrat, minulla on hyvin vahvat hermot ja voin niitä hallita erinomaisella voimalla. Minä hoipertelin ovelle, ja lähdin ulos, paiskaten ovea kiinni kovemmin kuin tarkoitukseni oli ollut, sekä astuin portaita alas pihalle; ulko-ilmaan tultuani rupesi minua pyöryttämään.

Portaita alas astuessani näin tuon ennen mainitun ilkeän pienen tytön tulevan pihalle ja häntä seurasi seppä, joka kantoi kädessään vasaraa ja muita sepän työaseita. Kun tyttö näki minun, hän kohta puhui jotakin sepälle, ja samassa molemmat lähtivät toiseen suuntaan kuin ensin olivat aikoneet mennä, ja astuivat pihan vastakkaisella puolella

olevaan ulkokuoneeseen, eikä talliin, johon nähtävästi oli ollut tarkoitus mennä. Mieleeni juolahti ajatus, että tätä miestä oli haettu lyömään naula hevoseni jalkaan, jotta minä en pääsisi lähtemään vaikka myrkkyy ei olisikaan tehtävänsä toimittanut. Tämä hirvittävä ajatus saattoi minua vielä enemmän kiirehtimään. Minä tartuin kärryini aisoihin ja vedin kärryt pihalta huoneuksen edustalle, sillä tiesin, että kun kärryt kerta olivat maantiellä, ei voitaisi niin helposti minua estää lähtemästä pois. Minä muistan, että kahdesti kaaduin maahan, yrittäessäni kärryjä vetää pihalta maantielle. Toinen tehtäväni oli mennä talliin. Hevoseni oli vielä muut valjaat päällä, paitsi suitset. Minä panin kuolaimet sen suuhun ja talutin sen kärryjen luo. Monta kertaa turhaan koettuani valjastaa hyväluontoista hevostani kärryjen eteen — syystä, että minun oli yhtä mahdotonta etäisyyksiä käsittää, kuin humalaisen ihmisen on sitä tehdä — muistan, että tuo pieni poika, jonka ensin näin taloon tullessani, oli minua auttamassa, vaikk’ en tiedä mistä ja milloin hän tuli. Minä juuri panin sila-puikon kiinni, kun ääni takanani sanoi:

“Aijotteko lähteä pois kahvia juomatta?”

Minä käännyin ja näin ravintolan isännän seisovan takanani. Hän näki kuinka vaikea minun oli saada nappula kiinnitetyksi, mutta ei liikahtanut paikaltansa minua auttaakseen.

“Minä en kahvia tahdo,” vastasin minä.

“Ettekö kahvia tahdo, ettekä viiniä! Näyttää siltä kuin herra ei olisi suuri juomari. Te ette ole antaneet hevosenne kylläksi levätä,” lisäsi hän äkkiä.

“Minun on kiire. Mitä olen velkaa?”

“Ettekö tahdo mitään muuta?” kysyi ravintolan isäntä. “Ryypyn paloviinaa ennenkuin lähдете sateeseen?”

“Ei mitään enää. Mitä olen velkaa?”

“Noh tulettehan sisään vielä hetkeksi jalkojanne lämmittelemään!”

“En tule. Sanokaa nyt kohta mitä olen velkaa.”

Kun isäntä turhaan oli koettanut houkutella minua huoneeseen takaisin, niin hänellä ei ollut muu edessä kuin vastata kysymykseeni.

“Neljä litreä kuroja, puoli leiviskää heiniä, aamiainen, viiniä, kahvia,” — kaksi viimeistä sanaa hän lausui erityisellä painolla ja ilkeästi nauraen, — “seitsemän francia viisikymmentä centimiä.”

Hevoseni oli nyt vihdoin viimein valjaissa ja minun tuli ottaa kukkaroni esille maksaakseni isännälle ruo’asta ja juomasta. Käteni olivat vallan kylmät, päätäni pyörrytti ja silmiäni himmentti; kuin vihdoin sain kukkaron esille ja otin siitä rahaa, niin pudotin epähuomiossa siitä muutamia kultarahoja.

“Kultaa!” huusi poika, joka oli auttanut minua hevosta valjastamaan.

Isäntäkin säpsähti sitä nähdessään, mutta hillitsi itsensä kohta.

“Tarvitaan paljon kultaa,” sanoi hän, “kun ollaan huviretkellä.”

Minä tunsin käyväni yhä heikommaksi. Minä en voinut kultarahoja maasta ko’ota ylös. Minä en osannut siihen paikkaan, missä raha oli; minä näin kyllä rahan, mutta sormeni

eivät pystyneet sitä ottamaan. Kuitenkaan en herennyt koettamasta niitä kokoilla. Minä sain muutamia, ja poika, joka hyvántahtoisesti minua auttoi, antoi minulle pari rahaa, — tänä päivänä en vielä tiedä kuinka monta hän itse piti. Minä katselin vielä ympärilläni, ja kun en enää nähnyt yhtään rahaa maassa, nousin seisoalleni ja kiipesin suurella vaivalla kärryyn. Minä otin suitset käteeni ja hevoseni alkoi juosta.

Se oli jo juossut vähän matkaa kun äkkiä ajatus tuli mieleeni, niinkuin väliin tapahtuu juuri kun olemme nukkumaisillamme — ajatus, joka herätti minun niinkuin pistolin laukaus ja saattoi minun pysäyttämään hevostani paikalla.

“Koirani, rakas pieni Nellyni!” Minä olin jättänyt sen ravintolaan.

Pientä lemmikkiäni en millään muotoa olisi jättänyt. “Minun täytyy palata. Minun täytyy mennä takaisin tuohon kauhistavaan ravintolaan, josta vastikään hädin tuskin pääsin. Hän on nähnyt kultarahojanikin,” sanoin itsensä kun koetin hyvin kömpelösti kääntää hevoseni takaisin; “ne miehet, jotka joivat toisessa huoneessa, ovat jo lähteneet pois, ja mikä on pahin kaikesta, tuo myrkky, jota join, tuntuu saavan yhä suuremman vallan minusta.”

Kun toistamiseen lähenin ravintolaa, muistan, että sen seinät näyttivät entistä mustemmilta, että satoi yhä kovemmin ja että isäntä ja passaripoika seisoivat ovelta, nähtävästi minua katsellen. Vielä muistan huomanneeni yhden asian; — tiellä näin pienen pilkun, ikäänkuin joku matkustavainen lähenisi.

“Minä tulin takaisin koiraani hakemaan,” sanoin minä.

“Minä en mitään koirastanne tiedä.”

“Se on vale! Minä jätin sen tänne sisimmäiseen huoneeseen.”

“Menkää sinne sitä hakemaan sitte,” vastasi mies vihaisesti.

“Minä menen,” oli vastaukseni.

Tiesin kyllä, että oli vaarallista minulle mennä huoneeseen; tiesin, että olin hukassa, jos sinne menisin; mutta en siitä välittänyt. Minä astuin alas rattailta, kapusin portaita ylös käsipuiden nojassa ja kuulin pienen Nellyni haukuntaa kun astuin ulkomaisen huoneen poikki ja lähenin lasi-ovea. Minä työnsin oven auki ja pieni lemmityiseni hyppäsi syliini.

Ja nyt huomasin, että oli liian myöhäistä. Kun menin teillepäin vievälle ovelle, näin että hevoseni ja rattaani vietiin huoneuksen ympäritse pihalle, ja isäntä tuli samassa ovelle ja esti minua menemästä ulos. Minä koetin väkisin päästä hänen ohitsensa, mutta se oli turhaa. Pieni Nelly putosi sylistäni portaiden ulkopuolelle; isäntä sulki oven, ja minä kaaduin tunnotonna hänen jalkainsa juureen.

Oli pimeä, hyvät herrat, pimeä ja kovin kylmä. Se pieni osa taivaasta, jota näin, oli täynnä tuikkivia tähtiä; varsin hauskaa oli maata näin, tähtitaivasta katsellen, vaikka olikin kylmä. Kun vähäsen liikutin päätäni, saadakseni sitä toiseen asentoon (sillä tuntui siltä kuin se kauan aikaa olisi samassa asennossa ollut), huomasin olevani hyvin väsynyt ja kangistunut. Samassa tunsin, että jokin liikkui vallan minun vieressäni, ja ensin kylmä kuono kosketti minun kättäni ja sitten kuuma kieli sitä nuoleskeli. Sitten kuulin rämäjävän äänen, ja tunsin että minua vietiin hiljakseen eteenpäin ja silloin tällöin tuntui hiljainen kolaus, ja luultavasti juuri tällainen oli minua herättänyt.

Vähitellen rupesin muitakin asioita huomaamaan. Minä näin edelläni kulkevan hevosen korvain säännönmukaisia liikkeitä; ja vihdoin näin osan miehen muodosta, — näin leveät hartiat ja pään, jossa oli suuri hattu. Minä kuulin tämän henkilön väliin lausuvan kehoittavia sanoja, luultavasti hevoselle. Minä kuulin hevosen kaulassa olevain kellojen kilinän. Ja, toden totta, minä vielä kuulin rätinän takanammekin, ja hevosen astuntaa, vallan kuin toiset ajoneuvot olisivat meidän jälessämme. Huomasinko vielä muuta? Kyllä, kaukaa näin muutaman kynttilän vilkuttavan, niinkuin kylä olisi lähellä.

Kun makasin liikkumattomana tätä kaikkia tarkaten, tunsin olevani sekä hengen että ruumiin puolesta kovin heikko ja väsynyt, mutta minun oli kuitenkin niin hyvä olla, että ei tehnyt mieli miettiäkään mitä tämä oikeastaan tarkoitti, tahi kysyä missä minä olin, tahi miten olin tänne tullut. Minä olin vallan varmaan vakuutettu siitä, että kaikki oli hyvin, ja ainoastaan vähitellen heräsi minussa halu saada tietää miten olin tähän tilaan joutunut. Luullakseni olimme matkustaneet neljännes-tunnin siitä kuin minä tulin tunnoilleni, ennenkuin minä yritin nousta istualleni; silloin näin hevosen rinnalla miehen käyvän, jolla oli päähineellä varustettu lakki yllä.

“Dufay?”

Mies, joka hevosen vieressä kulki, huudahti äkkiä “Seis!” Sitten hän tuli kärryjen luo huutaen toistamiseen “Seis!” Hevoset pysähtyivät. Seuraavassa silmänräpäyksessä hän oli noussut rattaille ja tarttui ystävällisesti käteeni, puristaen sitä.

“Joko vihdoin viimein heräsitte?” kysyi hän. “Jumalan olkoon kiitos! Minä jo aloin pelätä ett’ette enään virkoisikaan.”

“Ystäväni, mitä tämä kaikki merkitsee? Missä minä olen? Mistä te tulette? Tämä ei ole minun kärryini, tuo ei ole minun hevoseni.”

“Molemmat ovat tallella täällä takanamme,” sanoi Dufay ystävällisesti; “ja kun olen teille tämän sanonut, en puhu enää mitään ennenkuin te olette oikein rauhassa Lion d’Or nimisessä ravintolassa. Katsokaa! Tuolla näkyy jo valo kaupungista. Nyt ei puhuta sanaakaan enää.” Sen sanottua ystäväni kääri hevosloimen ympärilleni, astui alas rattailta, huusi hevoselle “Eteenpäin!” ja löi sitä samassa piiskalla; me lähdimme taas liikkeelle.

Castaing Dufay oli mies, jonka kanssa usein olin sattumalta tullut matkustamaan ja jonka kanssa olin tehnyt läheistä tuttavuutta, sillä hän miellytti minua suuresti. Hän oli niitä lukuisia kauppa-asioitsijoita tahi ranskalaisia kauppamatkustajia, joiden suuria ja kestäviä rattaita ja vielä kestävämpiä hevosia näkee melkein jokaisen pienen ravintolan pihalla ja tallissa; ja hän oli mitä parhaimpia näistä. Minä pidin paljon hänestä. Kerran oli minulla ollut onni auttaa häntä tärkeässä asiassa. Minä luulen, hyvät herrat, että me pidämme niistä, joille olemme hyvän työn tehneet, yhtä paljon kuin he pitävät meistä.

Valo kaupungista näkyi todella jo vallan hyvästi, ja kauan ei kestänyt, ennenkuin ajoimme Lion d’Or nimisen ravintolan pihalle ja pian olimme lämpimässä ja valoisassa huoneessa, jossa ystävälliset ihmiset meitä vastaanottivat, jotka minusta näyttivät olevan enkeleitä, kun muistin mitä vaaroja olin kestänyt.

Minulla ei ollut aavistustakaan siitä, kuinka heikko ja vallan voimaton olin, ennenkuin koetin liikkua. En jaksanut illallista syödä ensinkään. Ainoa mitä toivoin, oli vuode ja tulta, sillä minua vilusti kovin; pian minulle toimitettiin kumpaakin.

Kun nyt oikein mukavasti makasin vuoteella, katsellen takassa palavaa tulta, ja pieni Nelly oli pitkällään takan edessä, niin tuli ystäväni vuoteeni viereen, istui tuolille ja aikoi ruveta kertomaan miten minä olin Tête Noiren ravintolasta pelastunut. Nyt oli minun vuoroni kieltää häntä puhumasta, niinkuin hän vähää ennen oli evännyt puhua.

“Ette saa sanaakaan puhua,” sanoin minä, “ennenkuin olette syöneet; sitten kai tulette tänne minun luokseni ja kerrotte minulle kaikki mitä tahdon kuulla. Mutta odottakaas — varmaankin te’ette minun puolestani vielä yhden asian; kun tulette takaisin, niin tuokaa Nellylle lautasellisen luita; se ei lähde minun luotani tänä iltana, vaikka sen olisi kuinkakin kova nälkä.”

“Se kyllä illallista ansaitsee,” sanoi Dufay, lähtiessään huoneesta, “sillä minun luullakseni on se Nellyn ansio, että tällä hetkellä vielä hengissä olette.”

Sitä onnea, jota minä tunsin Dufay’n mentyä, käsittänevät ainoastaan ne, jotka itse ovat suuressa vaarassa olleet, tahi jotka hiljan ovat pitkällisestä ja kovasta taudista parantuneet. Minä olin vallan rauhallinen ja oli kaikin puolin hyvä olla.

Kun ystäväni palasi takaisin toi hän Nellylle talrikillisen linnunluita sekä minulle kupillisen soppaa. Syötyäni sopan ja Nellyn vielä luita kalvaessa, Dufay alkoi puhua näin:

“Minä äsken sanoin, että teidän on kiittäminen pientä koiraanne henkenne pelastuksesta, ja nyt minä kerron, miten se kävi. Te muistatte, että lähditte Doulaise’sta tänä aamuna —”

“Minusta tuntuu kun siitä olisi viikkokausi,” keskeytin minä.

“— Tänä aamuna,” jatkoi Dufay. “Noh niin! Te olitte tuskin ehtineet ulos ravintolan portista ennenkuin minä ajoin sisään. Minä kuulin mihin aijoitte matkustaa ja, koska minä olin matkalla samaan paikkaan, päätin pari tuntia syöttää hevostani, jolla ajalla itse söin aamiaista ja toimitin muutamia asioita kaupungissa, ja sitten lähdin ajamaan saadakseni teidät kiinni. ‘Tiedättekö,’ kysyin lähtiessäni Doulaise’n ravintolasta, ‘missä monsieur aikoi hevostaan syöttää?’ Tallipoika ei sitä tiennyt. ‘Annas kuin vähän mietin,’ sanoin minä, Tête Noire on sopiva paikka, eikö ole?’ — ‘Ei ole,’ vastasi poika, ‘sillä se talo on pahassa maineessa, eikä kukaan meidän kaupungistamme milloinkaan sinne poikkee lepäämään.’ — ‘Hyvä,’ sanoin minä ajattelematta sen enempätä pojan puhetta, ‘totta kai minä hänen jossakin saavutan. Minä kyselen häntä pitkin tietä.’

“Oli jo iltapuoli päivää kun tulin Tête Noire ravintolan näköisälle. Niinkuin tiedätte, olen vähän likinäköinen, mutta minä näin kuitenkin, tultuani lähemmäksi, että jonkimoisia rattaita kuljetettiin tieltä huoneuksen takana olevalle pihalle. Tämä seikka ei kumminkaan olisi huomiotani herättänyt jollen olisi kuullut koiran haukuntaa ja nähnyt saman koiran pyrkivän sulesta ovesta sisälle ravintolaan. Minä tunsin sen teidän koiraksenne. Kohta seisahutin hevostani, hyppäsin alas rattailta ja juoksin portaita ylös. Nelly kohdakkoin tunsu minun ystäväksi, ja sen ilo oli vallan hurja.

“Kun astuin ovesta sisään, en ensimmältä teitä nähnyt, mutta kun katselin siihen suuntaan, johon teidän koiranne oli samonnut kohta ovea avattuani, näin puiset portaat, jotka veivät ylös sen huoneen nurkasta, jossa minä olin. Minä näin myöskin, että eräs hyvin ilkeän näköinen mies kantoi teitä, ystäväni, portaita ylös ja häntä oli auttamassa vielä ilkeämmän näköinen tyttö, joka piti teidän jaloistanne kiinni. Kun mies minun näki, jätti hän teidät portaille ja tuli minulle vastaan.

“Mitä te tuon herran kanssa teette?” kysyin minä.

“Hän voi pahoin,” vastasi ilkeän näköinen mies, “ja minä vien hänet yläkerrokseen lepäämään!”

“Tuo herra on minun ystäväni. Kuinka hän tuommoiseen tilaan on joutunut?”

“Mistä minä sen tiedän?” oli vastaus. “Minä en ole tämän herran terveyden holhoja.”

“Hyvä, mutta minä olen,” sanoin minä, lähestyen sitä paikkaa missä te makasitte, “ja minä määrään, aluksi, että hänen kohdakkoin tulee lähteä täältä.”

“Minun täytyy myöntää,” jatkoi Dufay, “että te näytitte kovin heikolta, ja, kun minä kumarruin teidän luoksenne ja tuskin tunsin suonenne tykkivän, minä ensin olin kahdella päällä viedäkö teitä kohta pois, vai ei.

“Oletteko hyvä ja autatte minua kantamaan tämä herra rattaillessa?” sanoin minä.

“En,” vastasi rosvo, “sillä hän ei kykene matkalle lähtemään. Sitä paitsi, mikä oikeus teillä on häneen?”

“Ystävän oikeus.”

“Mistä minä sen tiedän?”

“Siitä että minä sen sanon. Katsokaa, hänen koiraansa tuntee minun.”

“Entäs jos en ottaisikaan sitä uskoakseni, ja epäilisin laskea tätä herraa talostani hänen tällaisessa tilassa ollen?”

“Te ette uskalla sitä tehdä.”

“Miksi en?”

“Siksi,” vastasin minä verkalleen, “että minä menisin kylään ja ilmoittaisin poliisille mimmoisessa tilassa minä tapasin ystäväni täällä, ja siksi että teidän talonne on pahassa huudossa.”

Mies oli kotvasen vaiti ja näytti olevan hämillänsä. Kuitenkin hän näkyi päättäneen vielä kerta koettaa vastusta tehdä.

“Entäs jos sulkisin oveni, enkä kumpaakaan teistä laskisi lähtemään; mitä sitten?”

“Ensiksi,” vastasin minä, “kaikin voimin estäisin teitä minua vangitsemasta. Jos teillä on apua lähellä, niin tietäkää että minua tänä iltana odotetaan Francy’yn, ja jos en sinne tule, minua kohta tullaan hakemaan. On tunnettu, että tänä aamuna lähdin Doulaise’sta, ja tiedetään, että tien varrella on ravintola, joka on pahassa maineessa, ja sen nimi on Tête Noire. Noh, autatteko minua?”

“En,” vastasi ilkiö. “Minulla ei ole niin mitään sen asian kanssa tekemistä.”

“Ei ollut helppoa laahata teitä vallan yksin, siitä paikasta missä makasitte, ulos ja portaita alas sekä ylös kärryihini, jotka olivat portaiden edustalla; mutta se onnistui minulle kuitenkin. Toinen tehtäväni oli vallan yksin ajaa kahdet ajoneuvot ja kaksi hevosta. Minä talutin hevoseni tallipihan portille, jotta voisin sitä nähdä teidän hevostanne ja rattaitanne etsiessäni; vihdoinkin löysinkin ne. Nyt sidoin teidän hevosenne päitsistä kiinni minun rattaisiin ja taluttaen omaa hevostani ohjaksista lähdin matkalle. Näin pääsimme Tête

Noire'n ravintolasta. Ja nyt tiedätte kaikki.”

“Minusta tuntuu niin kuin en milloinkaan kykenisi ajattelemaan tätä kummallista seikkailua, enkä puhumaan siitä,” sanoin minä. “Se on niin kamala, että minua hirvittää jo sen muistaminenkin.”

“Älkää niin puhuko,” sanoi Dufay iloisesti; “kyllä te vielä paranette ja tulette kertomaan tätä tapausta jonakin talvi-iltana tuttavillenne, sen minä takaan.”

“Hyvät herrat, nyt on Dufay'n ennustus käynyt toteen. Toivon, että kiekko vasta valitsee paremman kertojan kuin minä olen!”

“Noh niin!” sanoi kapteeni Jorgan, nousten istualta ja tarttuen matkakumppaninsa käsivarteen, estääksensä häntä nousemasta; “minä onnittelen teitä, sir, tähän seikkailuun! Se oli kyllä ikävä aikanaan, mutta hauska jälestäpäin muistaa, niinkuin monet kohtaukset elämässämme ovat. Mr Tredgrear, te muistitte rahojanne silloin, ja ne olivat vähällä joutua varastetuiksi rahoiksi. Oliko rahasumma viisisataa puntaa?”

“Toivoisin, että se olisi ollut puolet edes siitä,” oli vastaus.

“Kiitoksia, sir. Saanko luvan kysyä teiltä mitä jo kerta olen kysynyt? Oletteko joskus täällä Lanreanissa kuullut puhuttavan kohtauksesta, joka on jossakin suhteessa viiden sadan punnan suuruiseen rahasummaan?”

“En milloinkaan.”

“Vielä kerta kiitän teitä tästä vastauksesta,” sanoi kapteeni. “Näettekö, meitä on neuvottu tänne Lanreaniin sitä asiaa kuulustelemaan, ja koska nyt sattumalta tapaamme Lanreanin asukkaita, niin me otamme tilaisuudesta vaarin. Minun maassani me aina otamme vaarin tilaisuudesta.”

“Ja te käytätte tilaisuuksia hyväksenne, ja menestytte, eikö niin?”

“Se on totta, sir,” sanoi kapteeni, “että meidän yrityksemme usein onnistuvat. Niin, me onnistumme, sir. Mutta minä estän teidät arpaa heittäjästä.”

Kiekko oli taas pyörimässä ja pysähtyi David Polreathin eteen; hän oli harmaapäinen mies; “yhtä vanha kuin kalliot,” kuiskasi kapteeni nuorelle Raybrock'ille, “ja kova kuin naula. — Tekisipä mieleni saada tietää,” lisäsi kapteeni ympärilleen katsellen, “onko ristimätön Penrewenkin täällä, ja kuka hän on!”

David Polreath silitteli pitkää, harmaata tukkaansa, joka kävi alas hänen hartioilleen saakka, ja puhui näin:

Kysymys oli, tokko hän itse tahallansa oli syössyt kalliolta alas, tahi oliko hän pimeässä tieltä eksynyt ja epähuomiossa pudonnut alas, vai oliko toinen tunnettu tai tuntematon ihminen häntä alas työntänyt.

Hänen ruumiinsa löydettiin lähes viisikymmentä kyynärää alapuolella putouksia; se oli tarttunut erään veden partaalla kasvavan puun alimmaisiin oksiin. Se oli kovin runneltu ja muserrettu, niin että sitä töin tuskin tunsu hänen ruumiiksensa, luulenpa ettei kukaan muu kuin minä olisi häntä tuntenut muusta kuin vaatteista ja hänen liinavaatteissansa olevasta nimestä. Mutta ei ollut mitään syytä varoa, että väkivaltaa oli harjoitettu; kaikki nuo haavat olivat luultavasti tulleet siitä, että ruumis oli veden ajamana kulkenut virran

pohjalla olevien kivien välitse.

Kun puhun putouksesta, tarkoitan Ashenfalkin veden putousta, joka on Ashendell nimisen kylän lähellä, noin tunnin matkan päässä tästä kylästä. Tämä selitys, hyvät herrat, on muukalaisia varten.

Moniaat kylän asujamista olivat nähneet hänen sinä päivänä; minäkin näin hänen kulkevan vuorta ylös pappilan ohi kirkolle; se kävi minulle ihmeeksi, kun muistin kuka oli haudattuna kirkkomaahan, ja miten ja miksi. Minun täytyy myöntää, että minä häntä seurasin, nähdäkseni mihin hän menisi. Ja hän meni — niinkuin olin arvannut, kun hän kerta sille paikalle voi mennä — kirkon ympäritse toiselle puolelle, jossa Honor Livingstonen hauta on; ja siinä hän viipyi toista tuntia, istuen yksinään matalalla muurilla. Väliin hän kääntyi ja katseli alas laaksoon — monasti olin nähnyt hänen istuvan samalla paikalla Honoren kanssa, jolloin tyttö katseli kuinka hän piirusti ihanan maiseman kuvaa — ja väliin hän kääntyi selin laaksoon, ja painoi päänsä alas, niinkuin katselisi hän tytön hautaa. Sillä haudalla ei kumminkaan ollut mitään iloista ja lohduttavaa lukea, niinkuin hurskaitten kristittyjen haudalla, jotka ovat omilla vuoteillaan kuolleet; sillä hän oli itsensä surmaaja, ja kun hän haudattiin kirkon pohjoispuolelle oli vallan pimeä, eikä käytetty minkäänkokoisia kirkonmenoja, ja siitä syystä ei saatu panna ristiäkään hänen haudallensa. Pappimme on ehdotellut että hauta tasoitettaisiin, ettei huomattaisi missä se on, ja se olisi minun mielestäni hyvä; sillä joka pyhä kun menen kirkkoon, minun on niin vaikea nähdä, tuota kurjaa hautaa muurin vieressä; minä aina silloin muistan tuota iloista pientä tyttöä, jonka tunsin pienuudesta saakka; tosin hän oli kevytmielinen, mutta hänellä oli sydän hyvä kuin kulta. Hän oli kasvatettu hurskaassa kodissa, ja minä olen vallan varmaan vakuutettu siitä, että hän oli hullu, silloin kun hän sen teki, sanokoot poliisit mitä tahansa.

Mutta James Lawrence oli, poliisin lausunnon mukaan “tapaturman kautta menettänyt henkensä,” ja hän sai kunniallisen hautauksen — siellä oli pappi, lukkari, kellot, kaikki niinkuin hautauksessa ainakin; ja siinä hän lepää ainoastaan kivenheiton matkan päässä Honoren haudasta, ja hänen haudallansa on suuri komea kivi, johon on kirjoitettu kuinka mainio mies hän oli eläissänsä, ja mitä suuria toimia hän on tehnyt kotimaassansa ja ulkomailla, ja kuinka hän nyt lepää toivoen riemullista ylösnousemista. Nämät saapuvilla olevat muukalaiset voivat lukea sen itse; moni muukalainen menee ylös sinne sitä hautaa katselemaan. Hänen hautansa on yhtä kuuluisa kuin itse Ashenfallin putous, ja minä olen nähnyt ihmisten tulevan hautuumaalta kyyneleet silmissä heidän luettuaan tuon komean kirjoituksen, sillä he uskovat sitä kuin raamattua ja surkuttelevat sitä, että niin mainio mies nuorella iällä otettiin täältä pois. Mutta minä en ota sitä uskoakseni. Minulle hän ei milloinkaan ollut muuta kuin James Lawrence — nuorukainen, joka pienenä poikana oli soudellut avoin jaloin virran kivien välitse ollen matkustavaisten oppaana; johonka yksi näistä matkustajista oli mieltynyt ja ottanut kasvattaaksensa; joka oli tullut hyvin taitavaksi insinööriksi, joka oli tullut takaisin meidän luoksemme kaikessa kunniasiansa, viehättämään enimpiä ihmisiä ja särkemään pikku Honor Livingstonen sydäntä. Ainoa hyvä työ, jonka minä tiedän hänen tehneen, oli se, että hän määräsi köyhälle vanhalle äidillensä vuotuisen eläkerahan; mutta hän tuli ani harvoin äitinsä luokse käymään, eikä milloinkaan Honor Livingstonen kuoleman jälkeen — ei milloinkaan, ei edes äidin kuolintautia sairastaessa. Kaikkia ihmetytti mikä lienee saattanut häntä tänne, kun hän nähtiin täällä päivää ennen kuin löydettiin kuolleen vIRRasta; mutta se oli hänen

sallimuksensa, eikä hän voinut sitä välttää. Se on minun käsitykseni asiasta. Hänen kuolemastaan ja kuolintavastaan puhuttiin Lanreanissa paljon, mutta minulla oli omat mielipiteeni, enkä puhunut mitään. Minulla ei milloinkaan ole ollut syytä luulla, että olen väärässä tässä suhteessa, vaan päin vastoin voin nyt näyttää teille selvät todisteet siitä, että olen ollut oikeassa. Minä en usko, että hän syöksi itsensä jyrkännettä alas, tahi putosi, tahi syöstiin, ei, vaan minä uskon, että hän vedettiin alas — vedettiin alhaalta. Kun olette lukeneet mitä hän on kirjoittanut pieneen kirjaan, joka löydettiin hänen tavarainsa joukosta hänen kuolemansa jälkeen, niin käsitätte mitä tarkoitan. Hänen serkkunsa antoi tämän kirjan minulle, sillä hän tiesi, että minä olen hyvin mieltynyt vanhoihin taruihin, ja se, minkä nyt aijon teille lukea, on hänen käsi-alaansa. Minä tunnen vallan hyvin hänen käsi-alaansa, niin että voin vakuuttaa tämän olevan hänen kirjoittamaansa.

Otteita James Lawrencen päiväkirjasta:

Lontoo, Elokuun 11 päivä 1829.

Honor Livingstone on pitänyt sanansa minulle. Minä näin hänen viime yönä yhtä selvästi kuin nyt näen tämän kynän, jolla kirjoitan, ja mustepullon, johon sen vastikään kastelin. Minä näin hänen seisovan molempain kynttiläin välillä, katsellen minua aivan samalla tavalla kuin hän katsoi minuun viimeisen kerran kuin näin hänen eläissänsä. Minä en nukkunut, enkä unta nähnyt. Minä olin juonut ainoastaan yhden lasin viiniä päivällisillä ja olin niin selvä kuin ikinä olla voi. On vallan turhaa puhua mielikuvituksesta ja harhanäystä tässä kohden; minä näin hänen omin silmin niin selvästi kuin en milloinkaan ollut häntä hänen eläissänsä nähnyt. Kello oli juuri lyönyt kahdeksan, ja alkoi hämärtää; oli vallan samaan aikaan illalla, kuin hän tuli hiipien pihalle ja näki auki olevasta ikkunasta, että minä kokosin kirjani ja valmistausin lähtemään Ashendellista. Minun ajatukseni olivat silloin niin kaukana hänestä kuin suinkin, sillä olin juuri sytyttänyt sikarrini ja olin aikeissa mennä ulos kävelemään ennenkuin lähtisin Daltonille Annin kanssa puhelemaan. Silloin hän samassa oli siellä, Honor itse! Minä olisin voinut vanna, että se oli hän, jollen kaksi vuotta sitten olisi nähnyt häntä haudattavan. Minä en voinut olla häntä katselematta; ja siinä hän seisoi noin minuutin aikaa — vaikka se tuntui kokonaiselta tunnilta — ja sitten se paikka, jossa hän oli seisonut, oli tyhjä. Minä olin niin hämilläni, etten hetken aikaan voinut kuulla mitään muuta, enkä ajatella muuta kuin oman sydämeni kovaa tykytystä.

Minä voin vieläkin nähdä häntä silmäini edessä kalpeana, heikon näköisenä, aaveen kaltaisena — suurin silmin minua katsellen. Minä voin kuulla hänen vieläkin kysyvän: “Onko se totta, James, että lähdette pois? Ettehän te toden perään lähde pois?”

Minä en ole sellainen mies, joka hahmoa pelkään, olkoonpa tämä hahmo vaikka Honor Livingstonen, jonka minun sanotaan milt’ en surmanneen. Minä olen aina ollut huvitettu outojen ja kummallisten asiain selvälle saamisesta, sekä henkisten, että fysiologisten ja muidenkin; ja minä aijon ottaa selkoa tästä salaisuudesta, ja panna merkille tuleeko hän takaisin minun luokseni vuosi vuodelta, niinkuin hän lupasi tehdä. Minä en milloinkaan ennen ole kirjoittanut päiväkirjaa, sillä en ole niitä, jotka tahtovat nähdä oman aaveensa entisiltä elämänsä ajoilta, joka puhuu heille heidän elämän-vaiheistaan ja tapaturmistaan kellastuneista lehdistä, joita olisi ollut parempi jättää kirjoittamatta. Mutta tämä on niin kummallinen kohtaus, että se ansaitsee panna muistiin, ja on todenperäinen kummitusjuttu minulle, joka en milloinkaan ennen ole

uskonut kummituksia löytyvän.

Se oli kovin häijysti tehty Honorelta, lausua minulle tällainen uhkaus: “Minä käyn teidän luonanne siksi kunnes tulette Ashenfallin luo, johon nyt menen!” Minä olisin voinut estää häntä menemästä, mutta en voinut aavistaakaan, että hän toden totta sinne meni, ennenkuin se oli tehty. Enhän minä luullut, että hän sellaisen surunäytelmän tekisi pienestä rakkauden jutusta. Hän ei suinkaan eläissänsä ollut mikään aave, vaan punaposkinen, pieni pulska tyttö; mikä lienee saattanut häntä syöksemään itsensä koskeen, sen Jumala tiesi. — Noh, kyllähän minä sen tiedän; minä en tässä tarvitse valehdella, minun ei tässä ole pakko väärin vanhoa itselleni — tuo pieni tyttöparka rakasti minua ja minä toivoin, että hän rakastaisi minua ja kiusasin ja houkuttelin häntä minua rakastamaan, sillä minä olin toimetonna ja oli sopiva tilaisuus siihen; ja sitten minä kerroin hänelle, että koko asia oli vaan leikkiä — minä en voinut häntä naida, sillä olin kihloissa toisen tytön kanssa. Mutta hän ei ottanut sitä uskoaksensa. Tämä oli hänestä enemmän leikinteon kaltaista kuin tuo toinen asia. Ja hän ei sitä uskonut ennenkuin hän näki, että minä hankin lähtöä; ja silloin hän yht’äkkiä tuli hulluksi, niin on minun luuloni, eikä tiennyt mihin hän meni, eikä mitä hän teki.

Minusta on kuin näkisin hänen nyt, astuen vuorta alas ja taluttaen pientä veljeään kädestä, ja minä luulettelen näkeväni kuinka pilkallisesti hän nauroi kun kysyin oliko hänellä kypsiä kirsimarjoja myydä. Hän näytti hyvin loukatulta, ja minä vallan hämmästyin kun hän sanoi: “Kyllä minä teidän tunnen, Jemmy Lawrence.” Se oli alku. Pieni Honor asui äitinsä kanssa vallan lähellä minun kotiani, ja hän ei ollut minua unohtanut, vaikka olin kokonaista seitsemän vuotta ollut poissa. Minä en häntä tuntenut, mutta samana iltana vielä menin häntä katsomaan; ja me puhelimme yhtä ja toista kunnes minä kysyin muistikko hän vielä kuinka yhdessä kävimme tyttökoulussa ja hän lupasi olla minun vaimoni? Tokko hän sitä muisti! Kyllä, hän muisti jok’ainoan sanan, ja vielä enemmänkin; ja hän oli niin suloinen, ja seutu oli niin ihana kesällä, että minä väliin pelkäsin pettäväni Anni Daltonin, ja luulin pitäväni enemmän Honoresta; ja minä sanoin enemmän kuin tarkoitin, ja hän uskoi kaikki todeksi.

Minussa ei paljon syytä ollut. Minä en olisi millään muotoa tahtonut häntä loukata; hän oli suloisin ja viattomin olento mikä maan päällä on elänyt. Rakkaus ja mustasukkaisuus näkyy olevan voimakkaimmat olkikattojen alla. Jos Phillis, maitotyttö, on tullut petetyksi, niin hän hukuttaa itsensä maitosaaviin; jos Klaara-röökkinä saa sydämen surun, hän sepittää hellätuntoisen runon ja nai luuvaloa sairastavan kreivin. Jos Colinin lemmikki hymyilee Lubiville, niin Colin lataa pyssynsä ja ampuu heidät molemmat; jos sir Harryn morsian pilkkaa häntä, niin hän hylkää hänen ja nai toisen. Jos Honor olisi ollut korkeasukuinen neiti, niin hän vielä olisi elossa. Oi, noita kauniita, suloisia kasvoja, noita arkoja katseita ja punastuvia poskia! Kuin tänään näin Anni Daltonin, en voinut olla vertaamatta hänen kylmää kohteliaisuuttaan pikku Honoreen. Anni rakastaa omaa itseänsä enemmän kuin hän milloinkaan tulee miestä rakastamaan. Mutta minä tiedän, että hän on sellainen nainen, joka voipi auttaa miestä saavuttamaan suurta mainetta maailmassa, ja sellainen vaimo sopii minulle.

Honor Livingstone maaten pienellä vuoteellaan ja hänen sokea äitinsä hyväillen hänen jähmistyneitä kasvojansa! Toivoisin etten milloinkaan olisi sitä nähnyt. Minä olisin antanut vaikka mitä päästäkseni sinne menemästä, mutta oli jokin, joka pakoitti minua menemään häntä katsomaan; ja silloin tuntui vallan kuin olisin hänen tappanut. Viime yönä hän oli tuon hukkuneen Ofelian hahmon kaltainen ja samalla vallan itsensä näköinen. Hän oli näköisensä, mutta kuitenkin oudonnäköinen; ja minä luulen, että jos hän saa omaa tahtoansa noudattaa — olkoonpa hänen rauhaton henkensä muulloin missä tahansa — niin hän joka vuosi elokuun kymmenentenä päivänä tulee minun luokseni, kunnes minä menen hänen luoksensa.

Hastings, elokuun 11 p. 1830.

Taasen! Minä olin unohtanut päivän — unohtanut kaikki mikä koskee onnetonta Honor Livingstonea, kun taas viime yönä hänen näin.

Anni ja minä istuimme yhdessä verandalla, puhuen jokapäiväisiä asioita — naapuriemme asioista, rahasta, sitä ja tätä — meri oli erinomaisen kaunis ja minä juuri aijoin ehdoitella, että lähdettäisiin soutelemaan, kun Anni sanoi: “Kuinka ihanat illat ovat täällä! Katsopas, James, kuinka kaunis taivas on!” Minä käänsin päätäni, ja näin Honoren seisovan muutaman askeleen päässä meistä; hänen himeä muotonsa näkyi vallan selvästi purppuran-värisiä pilviä vasten.

Anni tarttui äkkiä käteeni ja huudahti, sillä hän katsoi koko ajan minuun, ja kysyi innokkaasti mitä minä näin. Samassa Honor katosi ja minä panin käteni silmilleni ja sanoin vaimolleni, että minussa oli kova sydämmen ahdistus. Ja, todella, se ei valhetta ollut, sillä tuo näky oli minua hirmuisesti kauhistuttanut.

Anni ehdoitteli, että lähetettäisiin lääkäriä hakemaan. “Se mahtaa olla hirmuista, joll’ei vaarallistakin, koska sinä niin kovin kummalliselta näytit; sinun kasvosi olivat kauhistavan näköiset vähän aikaa.”

Minä pyysin, että hän ei siitä olisi millänsäkään, ja vakuutin, että se oli tauti, jonka puuskat ajoittain uudelleen tulevat ja johon ei mitään apua löydy. Mutta tämä selitys ei häntä rauhoittanut, ja seuraavana aamuna hän ei herennyt minua kiusaamasta, ennenkuin suostuin kutsumaan tohtori Hutchinsonin luoksemme ja hän itse sai selittää vanhalle lääkärille mikä minua vaivasi. Lääkäri sanoi tahtovansa minua itseäkin puhutella. Ja kun me olimme kahden kesken, niin minä sanoin etten voinut sanoa hänelle syytä tautiini, mutta hän ei antanut minulle rauhaa ennenkuin oli saanut urkkineeksi minulta salaisuuteni, ja minä olin niin tuhma, että kerroin hänelle kaikki. Hän loi kummallisen katseen minuun, mutta minä kohta käsitin häntä ja sanoin hymyillen: “Ei, tohtori, ei, tuossa ei mitään vikaa ole,” osoittaen päätäni puhuessani.

“En minäkään sitä uskoisi, jollette aaveita näkisi,” sanoi hän kuivasti. Mutta minä huomasin, että hän, koko ajan kun hän minun seurassani oli, piti minua tarkalla silmällä, ja se kiusasi minua äärettömästi. Minä töin tuskin taisin vihaani hillitä, ja minä luulen, että hän huomasi sen.

Minä arvasin, että hän tahtoi puhua Annin kanssa kahden kesken, mutta sitä minä estin, siten etten silmänräpäyksenkään ajaksi jättänyt häntä yksin vaimoni kanssa. Jos hän ehdoitteli, että hän tulisi meille kun minä olin yksin ulkona, minä kohdakkoin sitä

estin. — Siitä saakka en ole ollut terve. Minä olen huonolla tuulella, väsynyt ja kaikki on minusta ikävää. Jos en pian parane, niin lähdän Etelä-Amerikkaan, Anni sanokoon mitä tahansa. Tekippä mieleni nähdä tohtori Hutchinsonin, kun hän tulee meidän asuntoomme sairasta katsomaan ja huomaa, että lintu on lentänyt ulos.

Lontoo, elokuun 20 p. 1830.

Tämä onneton mielentilani ei parane. Toisena päivänä olen vallon terve, raitis ja hengen voimat ovat entisellään; toisena päivänä taas olen varsin heikko ja näen kauhistavia aaveita. Mihin vaan käännyin, näen Honoren hahmon, ja hän ei enää ole liikkumattomana niinkuin ennen, vaan hän viittaa minulle kädellensä, kunnes koko ruumiini vapisee hämmästyksestä. Minun sydämeni on vallon murtunut; sillä kolmeen päivään minulla ei ole ollut mitään rauhaa. Minä en voi nukkua öillä, sillä näen kauhistavaa, pahaä unta; ja Anni salaa pitää tarkan vaarin minusta, sen huomaa, eikä milloinkaan jää yksin minun kanssani, kun hän vaan voi sitä välttää. Minä näen että hän pelkää minua, ja että hän epäilee jotakin, tietämättä oikeastaan mitä. Tänään hän välttämättömästi tahtoi, että minä lähettäisin lääkäriä hakemaan, ja kun vastasin, että lähdän Etelä-Amerikkaan, niin hän sanoi, että olin liian heikko sellaiselle matkalle lähtemään, ja lausui tämän niin halveksivalla äänellä, että minä suutuin ja löin häntä. Silloin hänen mielensä masentui, ja hän sanoi: "James, sinä käytät itsesi niinkuin hullu!" Siitä pitäin hän pelkää olla minun kanssani, ja toivoo pääsevänsä minusta pakoon tapaamaan jonkun, jolle hän voi valittaa kovaa onneansa. Mutta kyllä minä hänet silmällä pidän, ettei hän saa sitä tehdä. Minä en tahdo omaa talonväkeäni viholliseksi, eikä yksikään vakoova sukulainen saa tulla meidän väliin, eroittamaan ne, jotka Jumala on yhdistänyt toinen toisiinsa.

Acapulco, maaliskuun 17 p. 1831.

On kuusi kuukautta siitä kuin edellisen kirjoitin. Sillä välin olen ollut hyvin kipeänä, kärsinyt kovaa sekä hengellistä, että ruumiillista tuskaa; mutta nyt kun olen onnellisesti heistä kaikista päässyt, kun Atlantian meri on minun ja häijyn vaimoni välillä, jonka käytöstä minua kohtaan en milloinkaan ole antava hänelle anteeksi, nyt voin taas ko'ota ajatuksiani ja hengen voimiani ja panna ne toimimaan. Burton tuli samalla laivalla tänne, sillä hänellä ja minulla on yhteiset toimet täällä. Muutamia päiviä levätyämme täällä, on aikomuksemme lähteä vuorikaivoksille, jossa alamme työskennellä. Minun pääni on nyt aivan selvä ja ajatukseni ja tunteeni ovat selkeät niinkuin ennen, ja minä voin koko päivät tehdä ahkeraa työtä väsymättä siitä. Oli ainoastaan maksani, joka oli kipeä, ja kun se tuli terveeksi, kaikki nuo luuletellut aaveetkin katosivat näkyvistäni. Umpleby sanoi, että tauti oli vähitellen varttunut, ja että minun tautini ei missään suhteessa ollut eriskummainen; heikkouteni oli luonnollinen seuraus taudista eikä mitään muuta. Ja Anni, pelkurimainen häijy kuin hän oli, olisi lähettänyt minut elinajakseni hulluinhuoneeseen! Se oli Umpleby, joka minun pelasti ja minä olen testamentissani hänelle määrännyt osan omaisuudestani. Anni on muuttanut vanhempainsa luo takaisin; pitäkööt hänet vaan. Hän ei milloinkaan enää tule minun kasvojani näkemään, minun eläissäni, ainakaan ei minun suostumuksellani.

Tämä paikka ei ole juuri erittäin kaunis. Satamaa ympäröi korkeat vuoret ja siihen on kaksi kulkuväylää, jotka muodostaa Roquetta niminen saari; korkealla vuorella, vallon

kaupungin lähellä, on St. Diegon linna. Burton on kulkenut seutua katselemassa siitä saakka kuin tänne tulimme; mutta kuumuus rasittaa minua niin, että en ole missään käynyt; minun täytyy säästää voimiani, sillä matkustaminen kyllä niitä kysyy.

Mexico, huhtikuun 24 p. 1831.

Täällä on paljon hauskempi kun voimme uskoakaan. Eräs Burtonin vanha tuttava on vuorikoulun opettajana täällä, ja täällä on sivistäviä huvituksia, jommoisia emme voineet aavistaakaan tässä kaupungissa tarjona olevan. Kaupunki on täynnä vanhoja muistomerkkejä, ja Burton tutkii niitä kaikki päivät. Minua enemmän huvittaa tämän omituisen paikan nykyiset olot, ja eräänä aamuna varsin varhain kävin torilla katselemassa kuinka Indianit koristivat kauppapuotiansa. Olkoon heillä myytävänä mitä tahansa, aina he koristelevat puotiaan viheriäisillä puun oksilla ja kukilla. Hedelmiä heillä on myytävänä kopissa, ja hedelmät pannaan pohjaan ja päällä on hyvähajuisia kukkia. Maalarilla olisi täällä kyllin aihetta maalauksiin, on erittäin kaunista katsella Indianein auringon nousun aikana tulevan veneet täynnä kaikellaisia hedelmiä ja ryytimaan tavaraa. Tulevalla viikolla Burton, hänen ystävänsä ja minä, aijomme lähteä Moranin kaivoksille. Minä olisin mielelläni omasta puolestani viipynyt täällä pitemmän ajan, mutta Burtonilla on kova kiire, ja hän sanoo, että olemme olleet täällä liiankin kauan.

Moran, heinäkuun 4 p. 1831.

Minä olen jo kyllästynyt tähän paikkaan, mutta nyt toimmemme kohta päättyvätkin ja parin päivän kuluttua me matkustamme täältä Guanamaton vuorikaivoksille. Tirehtööri, Burton ja minä olemme kaikki yksimieliset siinä, että saataisiin äärettömät tulot, jos vuorityö paremmalle kannalle asetettaisiin, sillä nyt se on kovin huonolla kannalla. Kuolevaisuus on suuri Indianeissa, jotka ovat veto-eläimiä kaivoksissa; he kantavat selässään kahden- jopa kolmenkin sadan naulan painavia metalli-takkoja, astuen ylös ja alas portaita, joissa on tuhansittain astimia; he kulkevat pitkissä riveissä, vanhat ja nuoret, seitsemänkymmenen vuoden vanhat ukot ja vallan nuoret pojat. Minä en ole voinut oikein hyvin täällä; vanhat taudin oireet ovat taas minua vaivanneet, mutta olen kuitenkin kaikeksi onneksi niistä taas päässyt. On oikein hyvä, että pääsen matkustamaan jälleen.

Pascuoro, elokuun 11 p. 1831.

Voikohan kukaan ihminen välttää ajatuksiansa, kun tuntematon kirous hänen sydäntänsä kalvaa? Minä en voi minun ajatuksiani välttää. Koko eilispäivän minua ahdisti kauhea pelko ja tuska. Joka silmänräpäyksessä pelkäsin näkeväni Honor Livingstonen, mutta en häntä nähnyt. Päivä kului ja yö kului, ja minä olin päässyt tuosta hirvittävästä kauhistuksesta — en ollut huomannutkaan kuinka suuri se oli, ennenkuin tuo kamala tunti oli kulunut mitään jälkiä jättämättä. Tänä aamuna olen taas entiselläni; hengenvoimat virkoovat jälleen; minä olen päässyt vihollisestani pagoon, ja olen tullut huomaamaan, että se olikin vaan oman rauhattoman mieleni synnyttämä luulokuva. Mutta miten voin päästä noista ajatuksista, noista kiusattavista, luopumattomista ajatuksista? Burton on koko ajan pitänyt minua tarkalla silmällä, mutta eilen hän oikein otti vaarin joka askeleestani. Hän sanoi pelkäävänsä, että minä sairastuisin näillä seuduin tavalliseen hirveään kuumetautiin, mutta minä tiedän, että

hän tarkoitti jotakin muuta. Minä en enää epäilekään sitä, että Anni ja hänen omaisensa pyysivät hänen minua silmällä pitämään, ennenkuin lähdimme matkalle, sillä minä olin muka ollut hullu; se on se kirottu valhe, jonka he minusta lausuivat. Hullu! Koko maailma on hullu, tahi on tulemaisillaan hulluksi!

Mutta jos Honor eilen olisi tullut minun luokseni, niin olisimme menneet yhdessä helvettiä katsomaan Jorullan uunin kautta. Lähetysaarnajat kirosivat tämän kauhistavan paikan vuosisatoja sitten; ja se on kirottu, jos mikään maa kirottu on. Ei löydy mitään hirveämpää kuin tuo autio palava erämaa, jota ei mikään voi sammuttaa. Kun muistan sitä, ja kaikkea mitä eilispäivänä tapahtui, niin päätäni taas alkaa huimata ja tuo kamala pelko saa minusta vallan. Minä en kirjoita enää mitään — on kylläksi kun panen muistiin, että tuo määrätty aika tuli ja meni, ja Honor Livingstone ei pitänyt sanaansa.

New Orleans, helmikuussa 1832.

Minä jätin Burtonin Mexikoon ja tulin yksin tänne. En voinut kauemmin kärsiä hänen holhoustansa ja vartioimistansa, ja pari kolme kertaa turhaa vastarintaa tehtyäni, syntyi kova riita meidän välillämme, ja minä päätin ennen luopua työstäni, kuin työskennellä sellaisen miehen kanssa. En mitenkään voinut riitaa välttää. Oliko se laittaa, että minua kaikki päivät vartioittiin, ja että viiniputelli piiloitettiin minulta? Hän vielä päälle päätteeksi rohkeni sanoa minulle, että kun olin selvänä, ei kukaan muista insinööreistä voinut minulle vertoja vetää, mutta kun olin juovuksissa, oli vallan mahdotonta minua hillitä! Se on valhe, selvä valhe, mutta tunnottomia vainoojia ei saa käsittämään, että he ovat väärässä. Annin ilkeys kiusaa minua täälläkin. Kun tänään olin ulkona, huomasin, että minua pidettiin silmällä koko ajan, ja luulenpa, että kotona olevat saavat tiedon kaikista toimistani; mutta yhdentekevä, saakoot vaan.

Ashendell, elokuun 9 p. 1839.

Tämä vanha kirja joutui tänään sattumalta minun käteeni; se on ollut muiden tavarain joukossa Lontoossa niinä vuosina kuin minä matkustelin Espanjassa ja Venäjällä. Mitä hullutuksia olenkaan tähän kirjoittanut! Mutta luultavasti se siihen aikaan oli totta. Minä tiedän, että olin hyvin kipeä Mexikossa ja Pohjois-Amerikassa ollessani, mutta olen ollut vallan terve siitä asti kun Baltimoressa sairastin. Todistaakseni kuinka vähän nyt vanhasta kauhistuksestani välitän, olen tullut Ashendelliin juuri sillä vuoden ajalla, jolloin Honor Livingstone itsensä surmasi — huomenna on hänen kuolinpäivänsä. Niin minä otan viholliseni kurkusta kiinni ja kuristan hänen! Tuollaiset luuletellut taudit eivät kestä järkähtämättömän tahdon ponnistuksia. Moskovassa, Chersonissa, Arkangelissa elokuun kymmenes päivä tuli ja meni huomaamattani. Honor ei uhkaustansa pitänyt paitsi Lissabonissa. Siellä näin hänen kahdesti, vähää ennen kuin sieltä purjehdimme. Minä näin hänen merellä vähän matkaa rannikolta ollessamme, jolloin olimme vähällä joutua haaksirikoon. Minä näin hänen Lontoossa, samana päivänä kun olin päättänyt tavata Annia. Mutta kyllä minä tiedän mitä se tarkoittaa: se tarkoittaa, että minun tulee muutamaksi viikoksi ruveta Umplebyn hoidettavaksi, ja sitten nuo hahmot häviävät. Sillä hahmoja ne on, oman mielikuvitukseni luomia, ja ne ottavat Honoren muodon senvuoksi, että olen niin paljon häntä ajatellut. Mutta kummallista oli kuitenkin, että kun hän viimeksi minulle ilmestyi, kuulin hänen puhuvan. Hän sanoi ensin hiljaa, että nyt oli kohta aika; ja sitten kovemmin: “Minä

käyn teidän luonanne, James, siksi kunnes tulette Ashenfallin putoukseen, johon nyt menen!” Ja sitten hän katosi. Mielikuvitus tekee usein pilkkaa meistä ja tekee meidät pelkureiksi yhtä taitavasti kuin omatunto.

Elokuun 10 p.

Minun on koko päivä ollut kovin paha olla. Toivon, että olisin suuremmalla vakavuudella vastustanut Linchleyn kutsumusta. Minun ei olisi pitänyt milloinkaan enää tänne tulla. Tuon onnettoman tapauksen muisto vaikuttaa liian voimakkaasti minun mieleeni. Ravintolan isäntä puhutteli minua tänä aamuna nimeltä ja sanoi tuntevansa minua — katsellen samalla kirkkoa kohti. Koko päivän olen tehnyt vasten omaa tahtoani. Mikä pakoitti minun menemään sinne tänä iltana? Minä kuljin hautojen välillä kunnes tulin kirkon pohjoispuolella olevalle nurmea kasvavalle kummulle, johon hän haudattiin sinä yönä ilman siunauksetta. Minä istuin matalalle muurille ja katselin virran toisella puolella olevia vuoria, ja kuuntelin putouksen yksitoikkoista kohinaa. Antaisin vaikka kaiken omaisuuteni, jos voisin palata takaisin tahi saisin uudestaan elää parikymmentä ajastaikaa elämästäni. Se tuntuu niin tyhjältä. Kuinka vähäsen olen tehnyt siitä, mitä ajoin ja päätin tehdä! Istuessani Honoren haudalla, ajattelin häntä. Mitä paha me kaksi olimme tehneet, koska molemmat tulimme niin onnettomiksi? Onko se osa elämän suuresta vääryydestä, että muutamain täytyy kärsiä niin kovin ja toiset pääsevät vallan helpolla? Heinää ei ole milloinkaan lyöty pohjoispuolella kirkkoa; vaapukkapensaita ja nokkosia kasvaa haudalla. Honor oli hullu, tyttö raukka. Olisivat toki lukeneet rukouksen häntä haudatessaan, vaikka heitä olikin kielletty uskomasta, että hän tuli autuaaksi. Minä rukoilin hänen edestänsä tänään — ehkä olisi ollut enemmän syytä rukoilla omasta puolestani — ja sitten päätäni rupesi kovasti huimaamaan, ja minä lähdin Linchleytä hakemaan. Kun tulin lähelle virtaa, niin koski varsin kovasti humisi. Oli hirveän kuuma ja minun teki mieleni mennä alas virralle, mutta sanoin itselleni: “Ei tänään, sillä on elokuun kymmenes päivä! Jos minun täytyy tavata Honorea tänään, niin en tahdo kohdata häntä Ashenfallin tykönä!” Niin tulin kotiin asuntooni ja sain kuulla, että Linchley oli lähtenyt Warfeen ja sanonut palaavansa vasta huomenna. Minun täytyy nyt viettää yö vallan yksin. Tämä ilta ei ole ensinkään englantilaisen illan kaltainen; se muistuttaa niitä iltoja Cadirissa, jolloin kauheat myrskyt raivosivat. Ja minä pelkään, että ennen aamua täälläkin on oleva hirveä myrsky.

“Nämät olivat viimeiset sanat, jotka James Lawrence kirjoitti, arvoisat herrat. Sen selvemmästi ei kukaan ihminen voi puhua kuolemastansa; minusta oli aivan selvä, että hän taas oli tullut hulluksi juuri ennenkuin hän Lissabonista lähti, että tämä hulluus yhä kiihtyi, kunnes hän tuli tänne ja että se täällä pääsi korkeimmilleen ja pakoitti häntä kuolettamaan itsensä. Minä uskon niitä aaveita, joita James Lawrence näki, yhtä hyvin kuin uskon, että suuret rikokset, jotka ovat saattaneet toisen ihmisen suurta syntiä tekemään, voivat kummitella kauan aikaa sen jälkeen kuin ne ovat tehdyt.”

David Polreath oli lopettanut kertomuksensa. Mr Parvis oli suuttuttanut Arthur Kuninkaan miehiä kuorsaamalla niin kovasti, että nyt päätettiin herättää häntä ja kehoittaa häntä lähtemään kotia. Mutta siitä mr Parvis suuttui kovasti, ja kun jotkut tarjousivat saattamaan häntä kotia, hän joutui vallan raivoon, jotta heidän täytyi jättää hänet rauhaan. Hetken kuluttua hän taas oli vaipunut uneen.

Kiekkopantiin jälleen pyörimään ja se hyöri ja pyöri ja näytti kallistuvan nuoren kalastajan eteen; kapteeni Jorgan jo kehoitti häntä rohkaisemaan mieltänsä ja varoa pahinta. Mutta kiekko seisahtikin erään hyvännäköisen, parrakkaan miehen eteen (joka oli koneen tekijä, niin kapteenille kertoi hänen naapurinsa), ja tämä otti sen kohdakkoin käteensä.

“Oswald Penrewen!” sanoi puheenjohtaja.

“Tässä nyt vihdoinkin ristimätön on!” kapteeni kuiskasi Alfred Raybrock’ille. “Ristimätön tulee puhumaan oikein mainiosti, saamme nähdä sen.”

Ja hän alkoi kertomuksensa ilman alkulausetta.

Minun kertomukseni on veljeni kummitusjuttu. Noin kolmekymmentä vuotta sitten tämä seikka tapahtui, kun veljeni matkusti Schweitsinmaassa piirustuskirja kädessä, piirtäen maisemankuvia Schweitsinmaasta tehtävää, kuvilla varustettavaa kirjaa varten. Hän oli Brunig nimisen solan kautta tullut ylämaahan, ja oli piirtänyt monta kuvaa Meyringenin tienoilta, kun hän suuren Scheideck’in kautta lähti Grindlewaldiin, johon hän saapui eräänä päivänä syyskuun iltana, kolme tuntia auringon laskun jälkeen. Siellä oli samana päivänä ollut markkinat, jotta oli paljon väkeä kylässä. Paremmassa ravintolassa ei ollut tilaa hänelle — Grindlewaldissa ei kolmekymmentä vuotta takaperin ollut kuin kaksi ravintolaa — siis hänen täytyi mennä toiseen, kirkon lähellä olevaan ravintolaan, ja siellä hän töin tuskin sai tilaa eräässä huoneessa, jossa ennestään oli kolme henkeä, nekin matkustajia. Tämän ravintolan nimi oli Kotka; se oli hyvin halpa majatalo, puoleksi talonpoikainen talo, puoleksi ravintola; pitkin sen ulkoseinää kulki pitkä kalteri ja rakennuksen keskustana oli suunnattoman suuri yhteinen huone, joka oli ladon kaltainen. Tämän huoneen yläpäässä oli suuri uuni, jossa paloi tuli. Alapäässä istui pöytien ääressä noin kolme- tahi neljäkymmentä miestä tupakoiden, syöden ja puhellen; enimmäkseen niistä olivat vuorimiehiä, ajureja ja tienoppaita. Minun veljeni yhtyi näihin ja tilasi illalliseksi häränlihaa, kupillisen soppaa, leipää ja viiniä. Ruokaa odottaessaan hän rupesi puhelemaan kahden italialaisen nuorukaisen kanssa, joiden vieressä hän sattui istumaan. He olivat Florens’ista kotoisin. Heidän nimensä olivat Stefano ja Battisto. He olivat matkustaneet muutamia kuukausia sitten kotoansa myymään mosaikikuvia, pieniä rintaneuloja ja muita italialaisia korukaluja; nyt he olivat matkalla Interlakiin ja Genovaan. Kylmät pohjoiset maat olivat heistä kovin ikävät, ja he toivoivat hartaasti sitä aikaa, jolloin saisivat palata kotimaan vihantaan laaksoon, ihanaan Ponte Vecchioon Arno-virran rannalla.

Minun veljeni oli oikein iloinen kun hän, lähtiesssänsä makuuhuoneesensa, sai kuulla, että nämä nuorukaiset tulivat hänen makuutoverikseen. Kolmas oli jo siellä ja nukkui, kasvot seinään päin käännettyt. He tuskin katsoivatkaan tuota kolmatta. Kaikki olivat hyvin väsyneet, ja aikoivat päivän nousun aikana lähteä matkalle, he olivat näet päättäneet yhdessä matkustaa Wengern alppien yli Lauterbrunnen nimiseen kylään. Veljeni ja nuo kaksi nuorukaista sanoivat toinen toisilleen hyvää yötä ja muutaman minuutin kuluttua he nukuivat kaikki.

Minun veljeni nukkui raskaasti — niin raskaasti, että kun hän aamulla heräsi siitä, että puhuttiin kovaa huoneessa, hän hypähti istualleen eikä ensinkään tietänyt missä hän oli.

“Hyvää huomenta, signor!” huusi Battisto. “Täällä on matkustaja, jolla on sama matka

kuin meillä.”

“Christien Baumann Kanderstegista, soittotoosan tekijä,” sanoi neljäs makuukumppani.

Hän oli kaunis nuorukainen: hoikka, voimakas ja soreahartioinen; hänellä oli musta kiherä tukka ja kauniit, vilkkaat silmät.

“Hyvää huomenta,” sanoi veljeni. “Te nukuitte eilen illalla kun me tulimme tänne.”

“Nukuin! Niin, ei ollut kumma, että nukuin, kun koko päivän olin markkinoilla ollut, ja edellisenä iltana olin jalkasin tullut Meyringenistä. Kuinka hyvät markkinat olivat!”

“Niin, tosiaankin,” sanoi Battisto. “Me möimme eilen mosaiki-kaluja ja rintaneuloja viidenkymmenen francin edestä.”

“Ah, te myytte siis mosaiki-kaluja ja rintaneuloja! Näyttäkää minulle mosaiki-kalunne, niin minä näytän teille soittotoosani. Minulla on erittäin kauniita sellaisia, joiden kansissa on Genovan ja Chillonin kuvat ja jotka soittavat kaksi, neljä, kuusi, jopa yhdeksänkin kappaletta. Minä pidän teille soittajaiset!”

Sen sanottua hän aukaisi laukkunsa ja otti siitä pieniä soittotoosiansa, asetti ne pöydälle ja pani ne toinen toisensa jälkeen soittamaan, italialaisten nuorukaisten suureksi ihastukseksi.

“Minä olen itse ollut auttamassa näitä tehtäessä,” sanoi hän ylpeästi. “Eikö ne soita kauniisti? väliin minä panen jonkun niistä soittamaan, kun panen maata, ja nukun soittoa kuullessani. Silloin tiedän varmaan näkeväni hyvää unta! Mutta katsotaan nyt teidän korutavaroitanne. Kenties ostan jotakin Marialle, jos eivät ole kovin kalliit. Maria on morsiameni ja me menemme nousevalla viikolla naimisiin.”

“Nousevalla viikolla!” huudahti Stefano. “Sehän on varsin pian. Battisto on myöskin kihloissa, hänen morsiamensa on Imprunctasta kotoisin. Mutta he saavat vielä odottaa kauan ennenkuin voivat sormusta ostaa.”

Battisto punastui kuin tyttö.

“Vaiti, veljeni!” sanoi hän. “Näytä tavaroitamme Christienille ja pidä suusi kiinni!”

Mutta Christien ei vähällä asiaa jättänyt.

“Mikä on morsiamen nimi?” kysyi hän. “Battisto, sanokaa minulle mikä on hänen nimensä? Onko hän kaunis? Onko hän mustanverevä vai valkeaverinen? Tapaatteko häntä usein, kun olette kotona? Rakastaako hän teitä? Rakastaako hän teitä yhtä paljon kuin Maria rakastaa minua?”

“Mistäs minä sen tiedän?” kysyi vakavampi Battisto. “Hän rakastaa minua ja minä rakastan häntä — siinä kaikki.”

“Mikä on hänen nimensä?”

“Margerita.”

“Se on kaunis nimi! Ja hän itse on varmaankin yhtä kaunis kuin hänen nimensä. Sanoitteko, että hän oli valkeaverinen?”

“Minä en sanonut sitä enkä tätä,” sanoi Battisto, au’aisten viheriää, rautakiskoilla varustettua arkkua ja ottaen siitä esille kauniita tavaroitansa. “Katsokaa! Nuo kuvat ovat

Roomasta kotoisin — nämä kukkaset ovat Florens’ista. Pohja on kovaa, mustaa kiveä ja kukat ovat tehdyt jaspis-kivestä, onyx’ista, karneolista ynnä muista kalliista kivistä. Nuo lemmikit ovat turkosista ja tuo unikko on korallia.”

“Minä pidän enin romalaisista mosaikeista,” sanoi Christien. “Mikä paikka tuo on, jossa on noin monta holvia?”

“Se on koliseumi ja tuo toinen on Pietarin kirkko. Mutta me florentilaiset emme Rooman tavaroista välitä. Ne eivät ole läheskään niin kauniit ja niin hyvät, kuin meidän omat. Roomalaiset valmistavat mosaikitavaroitansa keinotekoisista kivistä.”

“Tehkööt niitä mistä tahansa,” sanoi Christien, “mutta minua tämä pieni maisemakuva enin miellyttää. Se on erinomaisen kaunis pienine rakennuksineen, puineen ja vuorineen. Se sopisi vallan hyvin Marialle!”

“Te saatte sen kahdeksasta francista,” vastasi Battisto; “me möimme kaksi niistä eilen kymmenestä francista kappale. Se on Rooman lähellä olevan, Caius Cestius’en haudan kuva.”

“Haudanko kuva!” huudahti Christien, kovin hämillänsä ollen.

“Hirveätähän olisi antaa sellainen lahja morsiamelleen.”

“Hän ei voi arvata, että se on hauta, jollette sano sitä hänelle,” vakuutti Stefano.

Christien pudisti päätänsä.

“Mutta silloinhan minä pettäisin hänet,” sanoi hän.

“Ette niinkään,” veljeni siihen sanoi, “se joka haudattiin tähän hautaan on ollut kuolleen kahdeksan tahi yhdeksäntoistasataa vuotta. Melkeinhän jo unohtaa, että hän on siihen haudattu.”

“Kahdeksan tahi yhdeksäntoistasataa vuotta? Siis hän oli pakana.”

“Epäilemättä, jos sillä tarkoitatte, että hän eli ennen Kristusta.”

Christienin kasvot kirkastuivat taas.

“Noh, se on toinen asia,” sanoi hän, ottaen rahakukkaronsa esille ja maksaen paikalla rahat. “Pakanan hauta ei juuri olekaan hauta. Minä teetän tästä mosaikista Marialle rintaneulan Interlakenissa. Kertokaapa minulle, Battisto, mitä te aijotte viedä Margeritalle täältä?”

Battisto nauroi ja luki rahat. “Se tulee siitä, miten kauppa onnistuu,” sanoi hän. “Jos joulun asti teemme hyvää kauppaa, niin ostan hänelle schweitsiläistä muslinikangasta Bernistä, mutta me olemme jo olleet seitsemän kuukautta matkalla, emmekä ole saaneet kun sata francia puhdasta voittoa.”

Sitten puhuttiin vaan yleisistä asioista; florensilaiset panivat tavaransa kokoon ja Christien teki samoin, ja sitten he ynnä veljeni lähtivät matkalle ja söivät aamiaista ulkona.

Oli ihana aamu; taivas oli selkeä, päivä paistoi ja raitis tuuli pani puiden lehdet liikkumaan. Ylt’ympärillä oli korkeat vuoret, joiden lumella peitetyt huiput hohtivat auringon valossa ja joiden rinteillä kasvoi havumetsää. Vasemmalla puolella oli Wetterhorn; oikealla oli Gigher; suoraan edessä oli Schreckhorn, joka korkeana ja

mahtavana kuni hopeainen obeliski kohosi taivasta kohti. He lähtivät Wengern alppia kohti. Tie vei laakson läpi, jossa oli talo talon vieressä ja jonka läpi juoksi virta, joka vaahtoisena koskena syöksikse esiin vankeudestansa jäätiköstä. Nuo kolme nuorukaista kulkivat iloisina etupäässä, puhellen ja nauraen keskenänsä. Minun veljeni oli surullisena. Hän kulki heidän jälessänsä ja poimi pienen punaisen kukan maasta, viskasi sen virtaan ja katseli kuinka se hirmuista vauhtia riensi virran viemänä eteenpäin, niinkuin ihmisen elämä ajan virrassa. Miksi hän oli niin murheellinen ja miksi he olivat niin iloiset?

Päivän kuluessa veljeni alakuloisuus ja nuorukaisten ilo näytti yhä lisääntyvän. Viimeksi mainitut puhuivat iloisesti tulevaisuudesta ja rakensivat kauniita tuulentupia. Battisto, joka oli varsin avosydäminen, sanoi, että korkein onni, minkä hän toivoi maailmassa, oli naida Margeritan ja päästä mosaikitöiden mestariksi. Stefano, joka ei kihloissa ollut, sanoi mieluisemmin matkustavansa. Christien, joka näytti olevan onnellisin heistä, sanoi, että hänen korkein toivonsa oli vuokrata maatila Kander laaksossa ja elää yksinkertaista perhe-elämää siellä samoin kuin hänen esi-isänsä olivat eläneet. Hän kertoi, että kyllä kannattaisi soittotoosain myyjänä asua Genovassa, mutta hän puolestaan rakasti havumetsiä ja lumihuippuisia vuoria enemmän kuin kaikkia Euroopan kaupunkeja. Ja Mariakin oli syntynyt vuorimaassa ja hän ei suinkaan viihtyisi Genovassa. Näin puhellen aika kului ja päivä oli puolessa, kun he asettuivat lepäämään muutamain jättiläiskokoisten honkien juurelle.

Täällä he söivät päivällistä, Christienin pienen soittotoosan soittoa kuunnellen. Sitten he taas lähtivät matkalle ja tulivat yhä korkeammalle, missä ei alppirusukaan enää menesty ja jäkälää vaan kasvaa vähin kivien välissä. Ainoastaan kuivaneita ja paljasta männyn runkoja näki siellä täällä, jotka vähässä määrässä autiota yksitoikkoisuutta keskeyttivät; ja korkealla, vallan vuoren huipulla, oli yksinäinen ravintola, heidän ja taivaan välillä.

Tässä ravintolassa he taas levähtivät ja joivat Christienin ja hänen morsiamensa onnenmaljaa. Christien oli erittäin hyvällä tuulella ja puristi kerta toisensa perästä toisten kättä.

“Huomen illalla,” sanoi hän, “suljen hänen taas syliini! Nyt on kaksi vuotta siitä kun kävin häntä katsomassa, silloin kun kisälliksi tulin. Nyt olen ensimmäinen kisälli ja saan kolmekymmentä francia palkkaa viikossa, ja voin siis hyvästi naida.”

“Kolmekymmentä francia viikossa!” toisti Battisto. “Noh hyväinen aika! Onhan se koko suuri omaisuus.”

Christienin kasvot loistivat ilosta.

“Niin,” hän sanoi, “me tulemme hyvin onnellisiksi; ja — kuka tietää? — ehkä saamme koko ikämme Kander-laaksossa elää, ja kasvattaa lapsiamme meitä perimään. Oi, jos vaan Maria tietäisi, että huomenillalla tulen kotiin, kuinka iloinen hän olisi!”

“Kuinka niin?” sanoi veljeni. “Eikö hän teitä odota?”

“Ei ensinkään. Hän ei voi aavistaa, että minä tulen ennenkuin ylihuomenna, enkä olisi ehtinytkään, jos olisin matkustanut Unterseenin ja Frütigenin kautta. Minä aijon olla yötä Lauterbrunnenissa, ja huomenaamalla lähteä sieltä Tichlingel jäätikön poikki Kanderstegiin. Jos nousen vähää ennen auringon nousua, niin päivän laskun aikana saavun kotia.”

Nyt tie teki jyrkän polven ja alkoi kääntyä alaspäin; kaukaa näkyi ääretön joukko ihania laaksoja. Christien heilutti hattuaan ja huudahti ilosta.

“Katsokaa!” sanoi hän, levittäen käsivartensa ikäänkuin syleilläkseen tätä rakasta kotiseutua: “oi, katsokaa! Tuossa on Interlakenin vuoret ja metsät, ja täällä, tämän äkkijyrkän vuoren alla, on Lauterbrunnen! Jumalan olkoon kiitos, joka on luonut isämme maan niin ihanaksi!”

Italialaiset hymyilivät katsellen toinen toisiinsa, arvellen että heidän kotiseutunsa, Arno-virran laakso, oli paljoo kauniimpi. Mutta minun veljeni oikein mieltä tähän nuorukaiseen ja yhtyi hänen kiitokseensa. Ja nyt heidän tiensä vei suunnattoman suuren ylätasangon poikki, jolla oli suuria ohrapeltoja, niittyjä ja taloja, jotka olivat puusta rakennettuja, suurilla katoilla varustettuja ja joiden edustalla kasvoi maissia, joka ulottui puunpiirroksilla koristettuihin parviin saakka. Tien vieressä oli mustikoita ja paikka paikoin joku ahokatkerotahi tähdenmuotoinen jäkkärä. Sitten tie taas kulki monessa mutkassa jyrkänteen partaalla ja puolen tunnin kuluttua he saapuivat alas laaksoon. Ilta-aurinko loi viimeisiä säteitään kuusien latvoihin kun he söivät illasta yhdessä pienessä ravintolassa, jonka ikkunasta Jungfrau-alppi näkyi. Illalla veljeni kirjoitti kirjeitä, mutta sillä välin nuorukaiset kävivät kylää katselemassa. Yhdeksän aikana he kaikki sanoivat toinen toisilleen hyvää yötä ja menivät kukin omaan huoneeseen maata.

Minun veljeni oli hyvin väsynyt, mutta hänen oli kuitenkin mahdotonta sanoa unta. Tuo käsittämätön alakuloisuus vaivasi häntä, ja kun hän vihdoin viimein vaipui levottomaan uneen, niin hän vähän väliä heräsi, sillä hän näki hirmuisia unia. Aamupuolella yötä hän vihdoin vaipui sikeään uneen, eikä herännyt ennenkuin päivä melkein oli puolessa. Hän sai silloin, harmiksensa, kuulla, että Christien jo aikaa sitten oli lähtenyt matkalle. Hän oli noussut ennen päivän koittoa, syönyt aamiaista tulivalolla ja lähtenyt matkalle aamuhämärässä — “yhtä iloisena,” sanot ravintolan isäntä, “kuin viulunsoittaja markkinoilla.”

Stefano ja Battisto olivat vielä siellä veljeäni odottamassa; Christien oli heidän kautta sanonut veljelleni terveisiä ja kutsunut häntä häihinsä. He olivat myöskin kutsutut ja aikoivat mennä; veljeni päätti seuraavana tiistaina yhtyä heidän kanssansa Interlakenissa, josta he yhdessä lähtisivät Kanderstegiin, johon ehtivät torstai-aamuna hyvään aikaan, mennäksensä morsiusseurueen kanssa kirkkoon. Veljeni osti sitten muutamia pieniä mosaiki-kaluja, sanoi nuorukaisille jäähyväiset ja katseli heidän jälkeensä, heidän lähdettyänsä, kunnes heitä ei enää näkynyt.

Yksin jätettynä minun veljeni lähti ulos maisemakuvia piirustamaan ja viipyi koko päivän ulkona; illalla hän söi vallan yksin huoneessansa. Sitten hän otti taskustansa Goethen Näytelmät ja päätti lukea pari tuntia ennenkuin panisi maata. (Kuinka hyvin minä muistan sen kirjan, ja kuinka usein olen kuullut hänen kertovan tuosta yksinäisestä illasta!) Ilma alkoi käydä kolkoksi ja satoi vähäsen. Märät puut räätisivät uunissa, tuuli vinkui nurkissa ja sadepisararat rapisivat ikkunaa vasten. Veljeni pian huomasi, että oli mahdotonta lukea. Hän ei voinut pitää ajatuksiansa ko’ossa. Hän luki saman lauseen monta monituista kertaa, sen sisältöä käsittämättä, ja vaipui syviin ajatuksiin.

Niin aika kului ja kello yhdentoista aikana hän kuuli, että porstuan ovi suljettiin ja väki meni levolle. Hän päätti väkisinkin ajaa nuo kolkot ajatukset pois; sentähden hän pani

puita lisää uuniin, puhdisti lampun ja rupesi käymään edestakaisin huoneessa. Sitten hän aukaisi ikkunan ja antoi sateen lyödä kasvojansa vastaan ja tuulen selkata hänen hiuksiansa, niinkuin se pieksi akasia-puiden lehtiä puutarhassa. Muutamia minuuttia kului, ja kun hän vihdoin sulki ikkunan ja tuli takaisin tulen ääreen, niin hänen kasvonsa ja hiuksensa ja paidan rintamus olivat vallan läpimärät. Hän aikoi juuri aukaista matkalaukkunsa ja ottaa siitä kuivan paidan, mutta äkkiä hän heitti sen ja hyppäsi seisoalleen, pelosta vallan hurmautuneena.

Sillä hän kuuli hyvin tutun säveleen, suloisen ja hopeanheleän kuni “Onnellisten saarista” kuuluvat ihanat laulunsäveleet, ja hän oli varma siitä, että tämä sävel tuli siitä soittotoosasta, joka oli soittanut heidän päivällistä syödessään Wengern alpilla.

Oliko Christien tullut takaisin, ja tätenkö hän ilmoitti takaisin tuloansa? Jos niin oli, missä hän oli? Ikkunan allako? Käytävän ulkopuolellako? Portillako, odottaen päästäksensä sisään? Minun veljeni aukaisi toistamiseen ikkunan ja kutsui häntä nimeltä.

“Christien! Tekö siellä olette?” Kaikki oli vallan hiljaa ulkona. Hän kuuli tuulen ja sateen puuskan vaikeroivan, niiden kiitäen yhä kauemmaksi alas laaksoon, ja kuusien vapisevan, kuni elävät olennot.

“Christien!” sanoi hän taas, ja hänen oma äänensä kuului niin oudolta hänen korviinsa. “Puhukaa! Tekö siellä olette?”

Mutta ei mitään vastausta kuulunut. Hän kurkisti ikkunasta yön pimeyteen; mutta ei nähnyt niin mitään — ei edes porttiakaan. Hän alkoi jo arvella, että hänen oma mielikuvituksensa oli häntä pettänyt, kun äkisti sävel taas kuului; tällä kertaa se kuului hänen omasta kammaristansa.

Hän kääntyi, luullen Christienin olevan aivan lähellä, mutta samassa soitto lakkasi ja jäähdyttävä kylmä valtasi hänen jäseniänsä; — se ei ollut pelon vaikuttamaa vavistusta, eikä tuulen ja sateen synnyttämää vilua, vaan kauhistaava väristys jok’ainoassa jäsenessä, kamala tunto siitä, että muutaman hetken kuluttua keuhkot herkiävät työskentelemästä ja sydän lyömästä! Hän ei ky’ennyt puhumaan eikä liikahtamaan, vaan sulki silmänsä ja luuli olevansa kuolemaisillaan.

Tämä kummallinen heikkous kesti ainoastaan muutamia sekuntia. Vähitellen ruumiillinen lämpö tuli takaisin, ja sen kanssa voimakin, jotta hän taisi sulkea ikkunan ja horjua tuolille. Hän havaitsi nyt, että paidan rintamuksensa oli kankea ja jäässä, ja hiuksissansa riippui pitkät jääpuikot.

Hän katsoi kelloansa. Se oli seisahtunut kaksikymmentä minuuttia ennen kahtatoista. Hän otti lämpömittarinsa takankuvulta ja näki, että oli kuusikymmentä lämpöastetta. Herra siunatkoon! Kuinka tämä oli mahdollista kuudenkymmenen asteen lämmössä ja tulen palaessa uunissa?

Hän joi puolen lasia konjakkia yhdellä kulauksella. Nukkumista hän ei voinut ajatellakaan. Hän tunsu että hän ei uskaltanut nukkua — että hän tuskin uskalsi ajatella. Ainoa, minkä hän voi tehdä, oli panna kuiva paita päällensä, lisätä puita uuniin, kääriä takki ympärillensä ja istua koko yön tulen ääressä nojatuolissa.

Minun veljeni ei ollut kuitenkaan kauan näin istunut, ennenkuin hänelle tuli lämmin ja hetken kuluttua hän nukkui. Aamulla herätessään hän huomasi makaavansa vuoteellaan,

mutta hän ei ensinkään muistanut miten ja milloin hän oli sinne mennyt.

Oli taas kaunis päivä. Tuuli ja sade oli lakannut ja laakson toisessa päässä oleva Silverhorn niminen vuorenhuippu näkyi selvästi sinistä taivasta vasten. Kun veljeni katseli ulos, hän vähällä oli yön tapahtumien todellisuutta epäillä, ja, jollei hänen kellonsa olisi ollut, joka yhä vielä oli kaksikymmentä minuuttia vailla kahtatoista, hän olisi luullut koko kohtausta unennäköksi. Mutta asian näin ollen, hän luuli, että hänen ylen väsyneet aivonsa olivat tuon hirveän kauhistuksen matkaansaattaneet. Kuitenkin hän vieläkin oli levoton ja alakuloinen, eikä hänen tehnyt mieli viipyä toista yötä Lauterbrunnenissa, vaan hän päätti samana aamuna lähteä Interlakiin. Hänen aamiaispöydän ääressä istuessaan ja miettiessään matkustaisiko hän nuo seitsemän peninkulmaa jalkasin, vai ottaisiko hän hevosen, tuli joku matkustaja ajaen aika kyytiä ja pysähtyi ravintolan eteen; nuori mies hyppäsi alas rattailta.

“Battisto!” huudahti veljeni hämmästyneenä, kun matkustaja tuli huoneeseen. “Miksi tänne tulette tänään? Missä on Stefano?”

“Hän jäi Interlakiin,” vastasi italialainen.

Sekä hänen äänessään, että kasvoissaan oli jotakin vallan outoa ja hämmästyttävää.

“Mikä on?” kysyi veljeni peljästyneenä. “Onko hän kipeä? Onko onnettomuus tapahtunut?”

Battisto pudisti päätänsä, vilkaisi salaisesti ympärilleen ja sulki oven.

“Stefano voi hyvin, signor; mutta — mutta on tapahtunut seikka — kummallinen seikka! — signor, uskotteko aaveita?”

“Aaveitako, Battisto?”

“Niin, signor; sillä jos milloinkaan ihmisen aave, kuolleen taikka elävän, ilmestyy ihmisille, niin Christienin aave kävi minun luonani viime yönä kaksikymmentä minuuttia ennen kahtatoista.”

“Kaksikymmentä minuuttia ennen kahtatoista!” toisti veljeni.

“Minä olin jo pannut maata ja Stefano nukkui samassa huoneessa. Minulla oli ollut hyvin lämmin kun panin maata ja olin nukkunut iloisia asioita ajatellessa. Ja kuitenkin, vaikka minulla oli paksu peite päälläni, niin heräsin siitä, että minua kovasti vilusti ja tuskin voin hengittää. Minä koetin Stefanoa herättää; mutta en ky’ennynt päästämään vähintäkään ääntä. Minä luulin, että viimeinen hetkeni oli käsissä. Samassa kuulin ikkunan alla soinnin — jonka tiesin lähtevän Christienin soittotoosasta; ja se soitti samaa kappaletta kun meidän syödessämme päivällistä havupuiden juurella, mutta soitto oli nyt hurjempi ja surullisempi ja miltei juhlallinen — oikein hirvittävä! Sitten se kävi yhä hiljaisemmaksi — ja vihdoin se tuntui katoavan tuuleen, ja taukosi kokonaan. Kun se lakkasi, niin jähmistynyt vereni jälleen alkoi käydä lämpimäksi ja minä huusin Stefanoa. Kerrottuani mitä oli tapahtunut, hän vakuutti, että se oli ollut vaan unennäköä. Minä pyysin häntä sytyttämään kynttilää, jotta saisin kelloani katsella. Se oli kaksikymmentä minuuttia vailla kahtatoista ja oli seisahdunut siihen, ja — mikä oli vieläkin kummempaa — Stefanon kello oli tehnyt samoin. Sanokaa nyt, signor, uskotteko, että tällä on jotakin merkitystä, vai luuletteko, niinkuin Stefano, että kaikki oli vaan unennäköä?”

“Mitä te itse arvelette, Battisto?”

“Minä arvelen, että Christien raukalle on joku onnettomuus tapahtunut jäätiköllä, ja että hänen henkensä tuli minun luokseni viime yönä.”

“Battisto, lähdetään auttamaan häntä, jos hän vielä on hengissä, tahi hakemaan hänen ruumistansa, jos hän on kuollut; sillä minäkin uskon, että jokin vaurio on häntä kohdannut.”

Sitten veljeni lyhyesti kertoi Battistolle mitä hänelle oli edellisenä yönä tapahtunut. He tilasivat sitten kohta kolme parahinta tienopasta Lauterbrunnenista oppaiksi ja hankkivat itselleen köysiä, jääkuokkia, alppisauvoja ja kaikellaista mitä tarvittiin matkaa varten jäätikölle. Vaikka kyllä tehtiin kiirettä, niin ei kumminkaan päästy lähtemään ennenkuin vähää ennen kahtatoista päivällä.

Matkustettuansa puoli tuntia he saapuivat Steckelberg nimiseen paikkaan, johon jättivät vaunut, joissa olivat tähän saakka ajaneet, ja lähtivät jalkasin kulkemaan jyrkkää polkua ylös; vasemmalla puolella oli Breithorn niminen jäätikkö, joka kohosi jyrkästi kuni vankka jäämuuri laaksosta vallan pystysuoraan ylös. Tie kulki ensin lautumien ja havumetsien poikki. Sitten he tulivat pieneen taloon, nimeltä Steinberg, jossa he ottivat vettä vesileiliinsä, laittoivat köydet kuntoon ja valmistausivat nousemaan Tschlingel nimiselle jäätikölle. Muutaman minuutin kuluttua he tulivat jäätikölle.

Silloin oppaat seisahtuivat ja pitivät neuvoittelun yhdessä. Yksi heistä ehdoitteli, että mentäisiin matalamman jäätikön poikki vasemmalle, ja sieltä etelässä olevien kalliöiden yli ylemmälle jäätikölle. Toiset kaksi opasta katsoivat paremmaksi mennä pohjoiseen, tahi oikealle; tämä tie oli veljeni mielestä mukavampi, ja siis valittiin se. Päivä paahtoi hyvin kuumasti ja jään pinta, jossa oli pitkiä, varsin vaarallisia halkeamia, oli sileä kuin lasi ja sininen kuin kesäinen taivas, ja sillä oli kovin hankalaa kulkea. Vallan ääneti ja varovasti he astuivat eteenpäin sidottuina toinen toisiinsa, noin kolme kyynärää kunkin välillä; edellä kulki kaksi opasta ja kolmas oli viimeisenä. Oikealle kääntyessään he tulivat neljäkymmenen jalan korkuiselle, jyrkälle kalliolle, jonka yli heidän täytyi kiivetä, päästäksensä ylemmälle jäätikölle. Veljeni ja Battisto eivät päässeet tätä kallioa ylös muulla tavoin kuin siten, että köysi kiinnitettiin kallion huipulle, jonka avulla he sitten kiipesivät ylös. Kaksi oppaista kapusi kallion huipulle, ja yksi jäi alas. Köysi laskettiin alas ja veljeni aikoi lähteä ensiksi ylös. Juuri kun hän asetti jalkansa ensimmäiseen kallion koloon, kiivetäksensä ylös, huusi Battisto äkisti: “Pyhä Maria! signor! Katsokaa tuonne alas!” Minun veljeni teki niin, ja siellä (niin hän jälestäpäin vakuutti) hän — niin totta kun taivas kohoaa ylitsemme — näki Christien Baumannin seisovan auringon valossa tuskin sadan kyynärän päässä heistä! Mutta juuri samassa silmänräpäyksessä kun veljeni hänen näki, katosi hän näkyvistä. Hän ei vaipunut alas, ei liikkunut, vaan suoraan katosi, niinkuin häntä ei milloinkaan olisi ollutkaan. Battisto lankesi kalveana polvilleen ja kätki kasvonsa käsiinsä. Minun veljeni nojasi kallioa vasten, kauhistuneena ja voimatta mitään puhua, hän tunsu, että tämän matkan tarkoitus oli surkealla tavalla saavutettu. Oppaat puolestansa eivät voineet käsittää mitä oli tapahtunut.

“Näettekö jotain?” kysyi veljeni ja Battisto heiltä.

Mutta miehet eivät olleet mitään nähneet, ja se, joka oli jäänyt alas, sanoi: “Mitäpä vois nähdä muuta kuin jäätä ja aurinkoa?”

Siihen veljeni ei vastannut muuta kuin osoitti kädellään erästä halkeamaa, josta hän ei ollut silmiänsä kääntänyt siitä kuin hän näki hahmon jyrkän teellä, ja sanoi, että hän ei lähde askeltakaan edemmäksi ennenkuin sitä halkeamaa on tutkittu. Silloin nuo kaksi miestä tulivat alas kalliolta, toivat köyden mukansa ja seurasivat veljeäni epäilevin mielin. Halkeaman päässä hän pysähtyi ja työnsi alppisauvansa voimakkaasti jäähän. Se oli tavattoman pitkä halkeama — alussa hyvin kapea, mutta sitten se levenemistään leveni kuta syvemmälle tultiin, ja sen seinistä riippui pitkiä jääkynttilöitä, jotka olivat timanttien kaltaisia. Kun noin kymmenen minuuttia olivat kulkeneet tässä halkeamassa, niin nuorin oppaista päästi äkillisen huudahduksen.

“Minä näen jotakin!” hän huusi. “Jotakin mustaa, hyvin alhaalla rotkon pohjukassa.”

Kaikki näkivät sen, se oli eroittamaton kuilu, jota jäävallit osaksi peittivät. Minun veljeni lupasi sata francia sille, joka lähtisi alas sitä ylös tuomaan. Kaikki epäilivät.

“Emme tiedä mitä se on,” sanoi yksi miehistä.

“Kenties se vaan on kuollut vuorivuohi,” sanoi toinen.

Heidän välinpitämättömyytensä suututti veljeäni.

“Se ei ole tunturivuohi,” sanoi hän vihaisesti. “Se on Christien Baumannin ruumis. Ja, jos te olette niin suuria pelkuria, ettette tohdi mennä sitä hakemaan, niin minä menen itse!”

Nuorin oppaista heitti hatun päästänsä, riisui takin päältänsä, satoi köyden vyötäistensä ympärille ja otti kuokan käteensä.

“Minä lähden,” sanoi hän; ja virkkaamatta mitään muuta, hän antoi toisten oppaiden laskea häntä alas. Minun veljeni kääntyi toisaalle. Kauhea tuska valtasi hänen mieltänsä, ja pian hän kuuli oppaan hakkaavan jäätä kuokallaan. Sitten opas huusi, että laskettaisiin toinen köysi alas, ja vihdoinkin — kaikki miehet siirtyivät äänettöminä syrjälle, ja minun veljeni näki nuorimman oppaan taas seisovan syvyyden partaalla, vapisten ja vallan hiestyneena, ja Christien Baumannin ruumis oli hänen jalkojensa juuressa.

Christien parka! Oppaat tekivät alppisauvoista ja köysistä parin ja kantoivat hänen suurella vaivalla Steinbergiin. Sieltä saatiin pari miestä avuksi Steckelbergiin saakka, jossa vaunut olivat. Nyt hän laskettiin vaunuihin ja vietiin Lauterbrunneniin. Seuraavana päivänä veljelläni oli surullinen tehtävä edessä; hänen tuli viedä ruumis Kanderstegiin ja edeltäkäsinkin ilmoittaa kuolleen ystävälle tuloansa. Vielä tänäpäivänäkään, vaikka kaikki tämä tapahtui kolmekymmentä vuotta sitten, hän ei voi liikutuksesta puhua Marian tuskasta ja epätoivosta ja siitä syvästä surusta, jonka hän vallan viattomasti tuotti tämän rauhallisen laakson asukkaille. Maria raukka on monta vuotta sitten kuollut; ja kun veljeni viimeksi matkusti Kander laakson kautta matkalla Ghemmiin, niin hän näki Marian haudan Christien Baumannin haudan vieressä kylän hautuumaalla.

Tämä oli veljeni kummitusjuttu.

Puhemies nyt ilmoitti, että kello jo oli niin paljo, että kokous oli lopetettava. Mutta nuori kalastaja ei kuitenkaan voinut olla kysymättä asiaansa vielä kerta. Tämä saattoi Arthur Kuninkaan miehet arvelemaan, että hän ei ollut oikein viisas, ja muutamat näyttivät luulevan, että kapteeni oli hänen vartijansa.

Koska ei yksikään miehistä uskaltanut herättää mahtavata Parvista, niin päätettiin, että

useampi yhtä aikaa ikäänkuin sattumalta työntäisi häntä ja sitten kohdakkoin vetäytyisi niin kauas kuin suinkin hänestä. Tämä koe onnistui niin hyvin, että mr Parvis hyppäsi seisoalleen ja oli varsin hyvällä tuulella, niinkuin mies, joka nukkuu hyvin kepeästi ja vähimmästäkin kolauksesta herää. Hän lasi leikkiäkin, sanoen, että vilppain klubin jäsenistä oli unikeko, mutta lausui sitä sillä tavoin, että huomasi, ettei se suinkaan häntä itseään koskenut.

Miehet lähtivät sitten vähitellen pois ja kapteeni nuoren kumppaninsa kanssa jäi yksin huoneeseen. Kapteeni oli käynyt niin pirteäksi kättelemällä kaikkia, että häntä ei ensinkään nukkuttanut.

“Huomen-aamulla,” sanoi kapteeni, “meidän täytyy lähteä tämän kylän tuomarin ja papin luokse; ne ovat miehiä, joiden kanssa voi asioista keskustella. Minä aijon varhain nousta ylös huomenna ja kysellä asiaamme joka ikiseltä ihmiseltä, jonka näen.”

Kapteeni löi taas polvelleen kädellään ja samassa tuli ravintolan isäntä sisään tuoden kaksi kapeata kynttilää.

“Teidän huoneenne,” sanoi hän, “ovat ylikerroksessa. Vuoteet ovat hyvät, mutta tuulen huminaa te kuulette siellä.”

“Sitä olen ennenkin kuullut,” vastasi kapteeni. “Tulkaa minun kanssani meriretkelle, niin te saatte kuulla sitä.”

“Täällä käy usein kova tuuli,” sanoi isäntä.

“Tuuli saapi nuoren voimansa täällä,” vastasi kapteeni, “voidaksensa Atlantin meren yli kulkea. Teidän tuulet ovat vieroja tuulahduksia vaan; mutta tulkaa minun kanssani merimatkalle, niin näytän teille myrskyn, joka on täyteen voimaan päässyt. Mutta ette vielä ole sanoneet nuorelle ystävälleni missä hän saa yösijaa.”

“Hän tulee nukkumaan portaita lähinnä olevassa huoneessa,” vastasi isäntä. “Ette voi erehtyä. Siinä huoneessa on kaksi vuodetta.”

“Onko se se huone, jossa merenkulkija mies makaa?” kysyi kapteeni.

“Juuri se huone, jossa merenkulkija mies makaa,” oli vastaus.

“Minä toivon, että hän ei lopeta kertomustansa unessa,” sanoi kapteeni.

“Menenkö minä sitten huoneeseen, jossa merenkulkija mies on, Alfred?”

“Et, kapteeni Jorgan, miksi niin? Älkää pelätkö, että hän minua herättää, vaikka hän kertoisikin kertomuksensa loppuun.”

“Hän makaa oven suussa olevalla vuoteella,” huomautti ravintolan isäntä. “Minä kävin häntä katsomassa ja hän nukkuu sikeätä unta. Hyvää yötä, hyvät hertat.”

Kapteeni puristi innokkaasti isännän kättä, ikäänkuin hän ei pitkään aikaan tulisi tilaisuuteen sitä vasta tekemään, ja lähti sitten nuoren ystävänsä kera ylös.

“Minä aavistan,” sanoi kapteeni heidän astuessansa portaita ylös, “että miss Kitty Tregarthenin häät eivät tule lykätynsi kauaksi, ja että me saamme selkoa asiastamme.”

“Minä toivon niin,” sanoi nuorukainen. “Milloin arvelette?”

“En nyt juuri niin tarkoin voi sanoa, mutta pian. Tässä on huoneenne,” sanoi kapteeni,

hiljaa au'aisten ovea ja katsellen huoneesen; "ja tässä on merenkulkija mies. Minkälainen mies hän lienee? Hän hengittää hyvin raskaasti; eikö niin?"

"Hän nukkuu kuin lapsi, hengittämisestä päättäen," sanoi nuori kalastaja.

"Kenties hän näkee unta kodistansa," vastasi kapteeni. "En voi häntä nähdä. Hän nukkuu yhtä sikeästi kuin Arson Parvis, ja kuorsaa yhtä kovasti kuin hän; vai mitä sanotte? Hyvää yötä, matkatoveri."

"Hyvää yötä, kapteeni Jorgan, ja tuhansia kiitoksia!"

"Minä odotan siksi kuin ne ansaitsen, ennenkuin ne vastaanotan, poikani," vastasi kapteeni, lyöden nuorukaista ystävällisesti olkapäähän. "Toivon teidän näkevän hauskaa unta — kenestä, sen kyllä tiedätte!"

Kun nuori kalastaja sulki oven, viipyi kapteeni vähän aikaa oven ulkopuolella, kuunnellen heräisikö tuo vieras merenkulkija mies. Mutta kun ei mitään kuulunut, lähti hän omaan kammariinsa.

NELJÄS LUKU.

Merenkulkija mies.

Kuka oli tuo merenkulkija mies? Ja mitä hänellä on itsestään kerrottavaa? Hän vastaa näihin kysymyksiin omilla sanoilla:

Minä aloitan kertomalla mitä minulle tapahtui matkallani Falmouthista Cornwallissa Steepwayhin Devonshiressa. Eilen illalla tulin Lanreaniin. Minulla oli asioita toimitettavana täällä, jotka olivat osaksi hyvin tärkeitä ja osaksi (niin toivoin) hyvin iloisia — ja näiden asiain takia minä matkustin tänne.

Noustuani maalle Falmouthissa, matkustin sieltä jalkasin, sentähden, että oli huokeampi kuin hevosella ajaminen ja osaksi senkintähden, että olin kovin huolissani ja jalkasin matkustaminen oli paras keino surullisia ajatuksiani haihduttamaan. Matkani kahtena ensimmäisenä päivänä oli hyvin kaunis ilma, sillä kävi etelä tuuli. Kolmantena päivänä minä eksyin tieltä ja sain kulkea pitkän matkan ennenkuin taas tulin oikealle tielle. Iltapuolella, vielä matkalla ollessani, tuuli alkoi kiihtyä ja merisumu tuli tuulen ajamana maalle. Minä kuljin tuon, niin sanoakseni, valkoisen pimeyden läpi; minä pidin meren kohinaa vasemmalla puolella oppaanani ja tuo ennen mainitsemani suru kalvoi mieltäni yhä enemmän, kuta tiheämmäksi sumu kävi.

Ei ollut vielä myöhää illalla kun kuulin koiran haukuntaa oikealta. Minä astuin siihen suuntaan, josta haukunta kuului, ja huusin vähän väliä koiralle, että se ei haukkumasta lakkaisi, ja vihdoin minä kolhaisin tämän huoneuksen takaseinää vasten; ja kun kuulin ihmisääniä sisältä, haparoin minä ovelle ja kolkutin sitä kädelläni.

Oven aukaisi rikkinäisiin vaatteisiin puettu tyttö; häneltä sain tietää, että talo oli ravintola.

Ennenkuin ennätin muuta kysyä, tuli ravintolan isäntä huoneesen. Minä kuulin useampia ääniä ja tunsin tupakan- ja totihajun toisesta huoneesta.

“Vierashuoneessa on valkea jo loppuun palanut,” sanoi isäntä. “Etteköhän kuivaisi parhaiten jos kohta panisitte maata?” sanoi hän katsoen hyvin pitkään minuun, sillä olin tiheästä sumusta käynyt märäksi.

“En sitä luule,” vastasin minä, katsellen yhtä pitkään häneen.

Ennenkuin muuta ehdin puhua, iloinen ääni sisähuoneesta keskeytti meitä.

“Mikäs on, isäntä?” kysyi iloinen ääni. “Kuka se on?”

“Merenkulkija mies, ulkonäöstä päättäen,” sanoi isäntä, kääntyen selin minuun ja puhuen sisähuoneesen.

“Tuokaa merenkulkija mies sisään,” sanoi ääni. “Ottakaamme hänet klubiin ainoastaan

täksi illaksi.”

Useampia ääniä silloin huusi, “Kuulkaa! Kuulkaa!” hyvin juhlallisella äänellä, niin kun olisivat kirkossa olleet. Sitten kuului kolkutus ikäänkuin nikkarin työhuoneesta. Sen jälkeen isäntä tarttui käteeni ja työnsi minua sisimmäiseen huoneeseen; ja siellä olin nyt klubissa. Tuo äkillinen muutto pimeästä sumusta ulkona valoisaan lämpimään huoneeseen huikaisi silmiäni niin, että minä tuijotin seuraan enemmän tarhapöllön kaltaisena kuin miehen. Silloin seura taas huusi, “Kuulkaa! Kuulkaa!” — Siihen minä puolestani vastasin, “Kuulkaa! Kuulkaa!” — sillä arvelin, että tämä klubin kielellä tarkoitti samaa kuin “Kuinka voitte?” Sitten isäntä vei minun tulen ääreen, jossa oli ympyriäinen pöytä; minulle tuotiin ruokaa sinne ja samalla sain tietää, että makuuhuoneeni oli numero neljä ylikerrassa.

Ennenkuin rupesin syömään, katselin vähäsen huoneessa olevia miehiä. Niitä oli niin paljon, että huone oli melkein täynnä jo pöydän päässä istuva puhemies oli juuri se, jolla oli niin iloinen ääni; hän näytti huvittavan muita kertomalla jotakin tarinaa. Minä söin niin ahnaasti etten juuri paljoa kuullut hänen tarinastansa.

“Nyt,” sanoi puhemies, “olen minä kertonut tarinani. Kenenkä vuoro nyt on?” Hän otti käteensä kiekon ja pani sen pyörimään pöydälle. Kun se herkesi pyörimästä, se kaatui vallan minun eteeni; puhemies silloin sanoi: “Nyt on teidän vuoronne. Hiljaa! Minä käsken merenkulkija-miehen kertomaan toisen tarinan!” Hän lopetti puheensa lyömällä vasaralla pöytään; ja klubi (jolla ei näyttänyt olevan mitään muuta sanottavaa) vetäysi syrjälle, ja huusi taas yhteen ääneen: “Kuulkaa! Kuulkaa!”

“Minä toivon, että päästätte minut siitä,” sanoin minä puhemiehelle, “sillä minä en osaa mitään tarinaa kertoa.”

“Ette osaa mitään kertoa!” huudahti puhemies. “Merimies ei voisi mitään tarinaa kertoa! Kukapa on sellaista kuullut? Ei kukaan!”

“Ei kukaan,” sanoi klubi, huutaen taas yht’aikaa, kun saivat uuden sanan.

Minä en oikein pitänyt siitä, että puhemies puhui minusta vallan kun olisin ollut halpa merimies. Mies toivoo aina, että hänen oikea säätynsä tulee tunnetuksi, kun häntä julkisesti puhutellaan muukalaisten seurassa. Minä ilmoitin puhemiehelle ja hänen kumppanillensa todellisen säätyni näillä simoilla:

“Kaikki miehet, jotka kulkevat merellä, ovat merimiehiä, kunnioitettavat herrat; mutta on säätjeroitusta laivoilla niin hyvin kuin maallakin. Minä olen arvon puolesta toinen perämies.”

“Vai niin!” sanoi puhemies. “Mihin laivanne jätitte?”

“Meren pohjaan,” vastasin — joka olikin, sen minun täytyy surulla sanoa, vallan totta.

“Mitä? Oletteko joutuneet haaksirikkoon?” sanoi hän. “Kertokaa meille siitä. Tarina haaksirikkoon joutuneesta laivasta on juuri meidän mieleemme. Hiljaa tuolla pöydän alipäässä! Hiljaa kun toinen perämies alkaa puhua!”

Mutta klubi, sen sijaan, että olisi ollut hiljaa, huusi hurjasti taas uuden sanan, ja sanoi “Tuoli.” Sen jälkeen joka ikinen mies oli vaiti ja katseli minua.

Minä menettelin hyvin tuhmasti. Sen enempää asiata ajattelematta, minä tein juuri mitä puhemies oli pyytännyt minun tehdä. Vaikka olisivat odottaneet koko yön, niin en sittenkään olisi kertonut heille sitä tarinaa, jota he ensin minulta vaativat, sillä tarina on, minun käsittääkseni, juttu, joka ei ole tosi. Mutta kun kuulin, että seura tahtoi kuulla minun haaksirikostani (joka ei ole mikään tarina), niin en voinut vastustaa kiusausta, vaan kerroin sen.

Minä kerroin heille hirveästä myrskystä, laivan haaksirikkoon joutumisesta ja siitä omituisesta tapauksesta senjälkeen, jonka kautta minun henkeni pelastui — ja seura kuunteli (minun suureksi ihmeekseni) ikäänkuin se ei milloinkaan olisi sellaista ennen kuullut. Mutta, kun minun sitten tuli kertoa edelleen mitä minua kohtasi henkeni pelastuksen *jälkeen* — tahi, selvemmin asiaa selittääkseni, kun tuli kertoa mihin paikkaan minä jouduin, ja kenenkä kanssa minä pelastuin — en saanut sanaakaan suustani. Siitä syystä, että juuri nämä asiat olivat sitä laatua, etten voinut enkä tohtinut niitä vieraille ilmoittaa, siitä syystä en olisi heille enempää kertonut, vaikka jok’ainoa heistä olisi luvannut paikalla maksaa minulle sataa puntaa!

“Jatkakaa,” sanoi puhemies. “Mitä sitten tapahtui? Kuinka maalle pääsitte?”

Minä huomasin nyt, että olin ollut tuhma, kun vapaaehtoisesti olin syössyt itseni sellaiseen pulaan, sen kautta etten ollut asiata liiemmin miettinyt ennenkuin rupesin kertomaan, ja päätin etten puhu sanaakaan enää näistä asioista. En siis vastannut mitään. Mutta klubin jäsenet vihdoin pitkäksyivät odotusta ja alkoivat kopistella jalkojaan ja huutamaan minulle: “Jatkakaa! Jatkakaa! Hiljaa!” — Tämän hälinän korkeimmillaan ollen minä äkkiä hyppäsin seisaalleni puhutellakseni heitä.

“Kuulkaa! Kuulkaa!” huusi klubi. “Hän aikoo nyt vihdoin viimein jatkaa kertomustansa.”

“Hyvät herrat!” minä vastasin siihen, “teidän luvallanne minä nyt lopetan kertomukseni toivottaen teille hyvää yötä!” Sen sanottuani minä nyökkäysin päätäni heille ja käännyin ovelle päin. Sitä tuskin voi uskoa todeksi — vaikka se on vallan tosi asia — että nämä kummalliset miehet huusivat ja räähkyivät minulle, ikäänkuin olisin hirmuisella tavalla heitä loukannut. Minä koetin rauhoittaa heitä lausumalla heidän omaa lempisanaansa, “Kuulkaa! Kuulkaa!” Kaikki huusivat silloin vastineeksi, “Noh! Noh!” — Minä en milloinkaan ole minkäänlaisen klubin jäsenenä ollut, ja, siitä mitä *tästä* klubista näin, tulin siihen päätökseen, etten ikinä rupeakaan minkään klubin jäseneksi.

Minun makuuhuoneeni oli suuri ja vilvakka, mutta ei juuri siisti. Siinä oli kaksi sänkyä, eivätkä nekään aivan puhtaat. Mutta molemmat olivat tyhjät ja minä sain siis valita minkä niistä tahdoin. Toinen oli ikkunan vieressä, toinen oven suussa. Minusta oven suussa oleva vuode näytti siistimmältä ja sentähden otin sen.

Minä panin maata ja nukuin kohta, enkä herännyt ennenkuin aamun koittaessa. Kun katselin ympärilleni saadakseni selväksi missä olin, huomasin kaksi asiaa. Ensiksi, että huone oli paljoa kylmempi, kun illalla maata pannessani. Toiseksi, että toisella vuoteella joku makasi. Minä en voinut nähdä nukkujaa vuoteeltani, mutta kuulin hänen hengähdystään. Hän oli luultavasti tullut huoneesen niin myöhään, että minä jo olin nukkunut, ja oli mennyt levolle aivan hiljaa, minua häiritsemättä. Eihän tuo mitään kummaa ollut; ja luonnollistahan oli, että ravintolan isäntä laski minun huoneeseni toisen vieraan, koska siellä oli tilaa. Minä käännyin ja koetin nukkua; mutta en saanut unta ja

tuon toisella vuoteella nukkuvan miehen hengitys kiusasi minua. Minä loikoin vielä noin neljänneksen tunnin ja nousin sitten ja menin sukkasillani ikkunalle katselemaan millainen ilma oli.

Taivas oli selkeä ja sumu haihtui haihtumistaan. Kun menin toisen vuoteen ohitse, katselin siellä makaavaa miestä. Hän nukkui kasvot ikkunaan päin, mutta peite oli vedetty kasvojen alapuolen yli. Minä säpsähdin kohta nähdessäni hänen tukkaansa ja otsaansa; ja, vaikka luonnoltani en ole utelias, en voinut itseäni hillitä, vaan vedin hiljaa peitteen pois, jotta voisin nähdä koko kasvot.

Ja siinä makasi veljeni Alfred Raybrock!

Mitä minun olisi tullut tehdä, tahi mitä muut ihmiset olisivat tehneet minun sijassani, sitä en tiedä. Mutta minä astuin muutamia askeleita taaksepäin ja nojasin ikkunanpieltä vasten — ja seisoin siinä häntä yhä katsellen. Kolme vuotta sitten olin sanonut jäähyväiset vaimolleni, pienelle lapselleni, vanhalle äidilleni ja Alfred veljelleni, joka nyt nukkui täällä samassa huoneessa kuin minä. Näinä kolmena vuotena he eivät olleet kuulleet minusta mitään, ja luultavasti he jo aikaa sitten olivat saaneet tiedon siitä, että laiva, jolla minä olin, oli joutunut haaksirikkoon ja että kaikki laivaväki oli hukkunut. Minun oli hyvin paha olla kun ajattelin omaisiani kotona ja heidän suruansa. Kaksi kertaa ojensin käteni herättääkseni Alfredia ja kysyäkseen miten vaimoni ja lapseni voivat; ja kaksi kertaa vedin käteni takaisin, sillä pelkäsin, että hän kovin säikähtyisi, kun niin odottamatta näkisi minun vuoteensa vieressä aamuhämärässä, ikäänkuin haudasta nousseena.

Minä odotin minuutin aikaa vielä. Silloin hän heräsi. Minä en liikahantanut, enkä puhunut sanaakaan, enkä koskenut häneen; minä olin ainoastaan katsellut häntä. Luulenpa melkein, että minun katseeni häntä herätti. Kun hän silmiänsä aukaisi, hän kohta katsoi minuun hyvin pitkään. Hän nousi istualleen nojaten kyynänpäähänsä ja aukaisi suunsa puhuaksensa, mutta ei sanaakaan tullut hänen suustansa. Hän yhä vaan tuijotti minuun, ja hänen kasvonsa kävivät vallan vaaleiksi. “Alfred!” sanoin minä, “etkö tunne minua?” Kauhea hämmästys valtasi häntä ja minä arvelin, että hän rauhoittuisi kun kuulisi minun ääneni. Minä tartuin hänen käteensä ja puhuin taas. “Alfred!” sanoin minä —

Voi, kunnioitettavat herrat! Kuinka voin sanoin selittää mitä kaksi veljestä puhui ja ajatteli tällaisessa tilaisuudessa? Suokaa anteeksi, etten kerro siitä teille sen enempää. Me istuimme vieretysten. Poika raukka purskahti suureen itkuun. Minä pidin häntä kädestä ja olin hetken aikaa vaiti ennenkuin taas aloin puhua. Minun oli kumminkin paljoa vaikeampi olla, sillä minä en voinut itkeä; en ole luonnoltani niin hellätuutoinen kun veljeni ja sitä paitsi olivat surut ja huolet paaduttaneet ja koventaneet sydäntäni. Mutta, Jumalan kiitos, minä kuitenkin voin tuntea; ja tunteeni olivat kenties voimakkaammat juuri sentähden, että en voinut niitä mitenkään ilmoittaa.

Hetken kuluttua minä kysyin häneltä sitä, mitä oli tehnyt mieleni kysyä jo kohta kun hänen näin. Uskoivatko he kaikki kotona, että olin kuollut? Uskoivat; ensin kauan aikaa odotettuansa minua, he yksi toisen jälestä herkesivät toivomasta — vaimoni (Jumala häntä siunatkoon) kaikkein viimeiseksi. Sitten aijoin kysyä oliko vaimoni elossa ja terveenä, mutta en voinut sanoa muuta kuin “Margareta?” ja katsoin samalla veljeni silmiin. Hän käsitti kohta mitä tarkoitin. Kyllä vaimoni oli elossa; hän oli kotonansa; hän oli vielä leskipuvussa — vaimo parka! Leskipuvussansa! Seuraava kysymys kävi paremmin; minä

kysyin lapsestani. Oliko se elävänä syntynyt? Oli. Poika vai tyttö? Tyttö. Oliko se vielä elossa ja paljon kasvanut? Elossa oli ja kasvanut, lapsi raukka; tottahan se oli kasvanut kolmessa vuodessa! Entäs äiti? Hän oli vanhentunut ja oli käynyt entistä totisemmaksi; ajoittaisin hän oli kovin levoton ja huolissansa; huolissansa (samaten kuin vaimonikin) öillä, kun kävi kova tuuli ja ikkunat tärisi myrskyn järisyttäminä. Senjälkeen olimme vähän aikaa ääneti; minä kiitin sydämmeni pohjasta Jumalaa siitä, että Hän oli johdattanut minua takaisin elävänä vaimoni ja sukulaisteni luo, kun vaimo ja omaisetkin vielä elossa olivat.

Veljeni pyhki kyyneleensä ja katseli minua. Sitten hän äkkiä kääntyi ikäänkuin hän olisi jotain muistanut, ja riisti kätensä irti ja pisti sen päänaluksen alle. Siitä hän otti esille mustan kaulaliinansa, jonka hän hitaasti levitteli, koko ajan katsellen minua hyvin kummallisesti.

“Mitä sinä teet?” kysyin minä. “Minkätähden katselet minuun noin kummallisesti?”

Sen sijaan, että hän olisi vastannut kysymykseeni, hän otti kurtistuneen paperin kaulaliinastaan, aukaisi sen hyvin varovasti ja piti sitä vasten päivää, jotta minä näkisin mitä se oli. Herra siunatkoon! — minun omaa kirjoitustani — palanen sitä paperia, jota minä kauan aikaa sitten olin meren syvyteen viskannut. Tuhansien peninkulmien matkan päässä olin uskonut tämän sanoman merelle, ja nyt se oli tässä, veljeni kädessä! Minua värisytti kun sen näin. Minusta se oli vallan kun oma aaveeni, joka näkymättömänä oli kulkenut aavan meren yli kotia ennen minua.

Minun veljeni osoitti kirjoitusta.

“Hugh,” sanoi hän, “olitko oikein selvällä päällä kun kirjoitit nuo sanat?”

“Kerro minulle ensin,” minä vastasin, “miten ja milloin tämä sanoma teille tuli. En voi puhua mitään ennenkuin saan sitä tietää.”

Hän kertoi minulle miten paperi oli hänen käsiinsä tullut — kertoi vielä, että hänen hyvä ystävänsä, kapteeni, oli luvannut häntä auttaa ja oli nyt täällä saman katon alla kun me. Mutta sen enempää hän ei kertonut. Vasta iltapäivällä sain tietää mitä oli tapahtunut (tuon hirveän epäluulon tähden rahoista) hänen naimisensa suhteen.

Kun sain tietää, että sanoma oli luonnollisella tavalla tullut hänen käsiinsä, niin mieleni rauhoittui; ja nyt minä vuorostani tein parastani Alfredia rauhoittaakseni. Minä kerroin hänelle, että olin ollut vallan selvä, vaikka hyvin huolissani, kun olin nuo sanat kirjoittanut; että voin selittää hänelle mitä oli ollut kirjoitettu niihin paikkoihin, joista kirjoitus oli kulunut. Vieläkin kerroin, että minä en tietänyt asian todellista laitaa enemmän kuin hänkään, ennenkuin oli otettu selkoa siitä ja näytetty todeksi, että syytös isäämme kohtaan oli perätön. Vihdoin viimein kerroin, että koko matkallani kotia oli minulla vaan yksi toivo ja yksi päätös mielessä — toivo onnellisesti saapua Englantiin ja tavata vaimoani ja omaisiani elossa — ja päätös ottaa selkoa olivatko nuo viisisataa puntaa varastettua rahaa vai ei.

“Tule ulos minun kanssani, Alfred,” sanoin minä vihdoin, “niin minä kerron sinulle tuolla ulkona miten tulin tuon sanoman kirjoittaneeksi ja uskoneeksi merelle.”

Me lähdimme hiljaa portaita alas ketäkään häiritsemättä. Aurinko oli juuri noussut kun lähdimme kylästä ja vitkalleen menimme meren rannikolle. Kun tulimme meren

näköisälle, minä taas aloin kertoa kertomustani, jonka viime yönä olin kesken jättänyt, ja tällä kertaa minä sen loppuun saakka kerroin.

Minä lähdin merelle, niinkuin muistat (olivat ensimmäiset sanani Alfredille) toisena perämiehenä Peruvian nimisellä laivalla. Meillä oli hyvin lajiteltu lasti ja olimme matkalla Hornin kautta Truxilloon ja Guayaquiliin Etelä-Amerikan länsi-rannikolla.

Viimemainitusta paikasta — Guayaquilista — oli meidän lähteminen takaisin Truxilloon, ja sieltä ottaminen toinen lasti paluumatkaa varten. Sellaiset olivat ne ohjesäännöt, jotka sain Lontoossa laivan omistajalta tavaroita lastatessamme, kolme vuotta sitten.

Oltuamme noin viikon aikaa merellä, kuulin ensimmäiseltä perämieheltä — joka itse oli kuullut sen kapteenilta — että se superkargo [virkamies Itä-Indian komppaniassa], joka oli tuleva meidän kanssamme, jäisi Truxilloon, ja että toinen superkargo (joka myöskin oli meidän esimiehemme kauppakumppani ja viimeiseksi oli ollut niiden ulkomaan asiamiehenä) oli sieltä tuleva kanssamme kotimatkalle. Hänen nimensä oli mr Lawrence Clisfold. Ei kukaan meistä ollut häntä ennen nähnyt, eikä kukaan meistä ollut hänestä kuullut mitään muuta kuin mitä nyt olen sinulle kertonut.

Meillä oli erinomaisen hauska matka, varsinkin Hornin ympäritse purjehtiessamme. En ole milloinkaan matkustanut tuon kamalan niemen ympäri sellaisella ilmalla, enkä liioin usko enää sitä tekeväni. Me noudatimme tarkoin ohjesääntöämme. Lasti purattiin ja me palasimme Truxilloon uutta lastia ottamaan. Tässä kaupungissa minä sairastuin näillä paikoin tavalliseen kuumeeseen; minä makasin kipeänä koko ajan kuin olimme satamassa, ja vasta kymmenen päivää oltuamme merellä minä paranin niin, että voin ruveta virkaani hoitamaan. Siitä syystä näin mr Lawrence Clisfoldin ensi kerta sinä aamuna, jolloin ryhdyin toimiini.

Hän oli pitkä, laiha, kuivan näköinen mies; hänen silmänsä olivat kipeät, jonkatähden hän käytti sinisiä silmälasia. Hän näytti olevan noin viidenkymmenen vuoden vanha. Hänen päänsä oli melkein kalju, ainoastaan hiukan harmaita hiuksia oli niskassa; kasvot olivat hirveän rypistyneet. Hänen kasvoistansa päättäen, sekä siitä, että hänen kätensä vapisivat, arvelin (aivan oikein, niinkuin jällestäpäin huomasin) että hän oli juomari. Sanalla sanottu: minä en ensinkään pitänyt tämän uuden superkargon ulkonäöstä — ja jo ensimmäisenä päivänä huomasin, että hänkään ei minusta pitänyt.

“Minä olen kapteenilta kysynyt teistä,” sanoi hän minulle, kun minä hyvin kohteliaasti häntä tervehdin. “Teidän nimenne on Raybrock, kuulemma. Oletteko sukua Hugh Raybrockin kanssa, Devonshiressa?”

“Olen varsin läheinenkin sukulainen hänelle,” vastasin minä; “minä olen Hugh Raybrockin vanhin poika.”

En voinut nähdä miltä hänen silmänsä näyttivät, sillä hänellä oli, kuten jo mainitsin, siniset silmälasit silmillä, mutta hän väänsi suutansa hyvin ilkeästi kun minä hänelle vastasin.

“Teidän isänne teki petollisen konkurssin, eikö niin?” oli superkargon toinen kysymys.

“Kuka teille on sanonut, että hän petollisen konkurssin teki?” kysyin minä.

“Noh! Minä kuulin sen,” sanoi mr Lawrence Clisfold ja näytti siltä kun hän olisi hyvin iloinen siitä, että oli sen kuullut ja toivoisi, että se olisi totta.

“Joka teille on kertonut, että isäni petollisen konkurssin teki, hän valehteli,” sanoin minä. “Hän teki konkurssin, se on totta, mutta jok’ainoa velkoja sai rehellisesti rahansa takaisin hänen kuolemansa jälkeen, eikä ensinkään tarvittu koskea leskelle ja lapselle määrättyä rahasummaa. Muistakaa kertoa se, kun vasta kuulette puhuttavan, että isäni teki petollisen konkurssin.”

Mr Clisfold nauroi ilkeästi ja minä suutuin.

“Minä en kärsi nähdä teidän nauravan, kun minä pyydän teitä tekemään oikeutta isäni muistolle,” sanoin minä, “ja vielä vähemmin minua miellyttää se tapa, jolla te vast’ikään kerroitte, että isäni oli petollisen konkurssin tehnyt. Näytti siltä kun olisitte iloinneet siitä, että se oli totta.”

“Ehkä niin tein,” sanoi mr Clisfold tyyliä. “Tahdotteko tietää miksi? Kun olin nuori mies, olin onnettomuudeksi joutunut velkaan isällemme. Hän oli armoton velkoja; ja hän uhkasi viedä minut oikeuteen, jollen maksaisi velkaani määrättyinä päivinä. Minä en milloinkaan ole tätä riitaa unohtanut; ja minä en suinkaan olisi ollut pahoillani, jos isänne velkojat olisivat olleet yhtä armottomat häntä kohtaan kuin hän oli minulle.”

“Minun isälläni oli oikeus vaatia omansa takaisin,” sanoin minä. “Jos te olitte hänelle velkaa rahaa, ettekä maksaneet...”

“Enhän minä teille sanonut etten sitä maksanut,” sanoi mr Clisfold, yhtä tyyliä kuin ennen.

“Hyvä, jos te maksoitte,” puhkesin minä sanomaan, “niin eihän siitä käräjä-asiaa tullut — eikä teillä ole mitään syytä siitä nyt murista. Minun isäni ei kellekään vääryyttä tehnyt; ja minä en usko, että hän teille vääryyttä teki. Hän oli rehellinen mies kaikissa toimissaan; ja kuka ikinä minulle väittää päinvastoin...!”

“Se riittää,” sanoi mr Clisfold lähtien kajuutaan. “Kuume ei vielä näy olevan lakannut. Minä jätän teidät vilvastamaan itseänne meri-ilmassa, herra toinen perämies. Tulkaa anteeksi pyytämään sitten kun olette kylliksi viilistynyt sitä tekemään.”

“Pojan velvollisuus on puolustaa isäänsä,” vastasin minä; “ja, viilistyneenä tahi tulisena, minä ennemmin luovun virastani kuin pyydän teiltä anteeksi siitä, että teen velvollisuuteni!”

“Te tulettekin saamaan eron virastanne,” sanoi superkargo, mennen alas kajuutaan. “Te jäätte ensimmäiseen satamaan, jos kapteeni minun neuvoani seuraa.”

Tällä tavoin mr Clisfold ja minä tutustuimme toinen toistemme kanssa. Ja niinkuin alkua oli, niin oli jatkokin. Mutta, vaikka hän kaikin tavoin minua kiusasi, ei hän enään puhunut mitään isäni asioista. Minä puolestani kuitenkin yhä pidin mielessä mitä hän oli minulle kertonut, ja päätin, jos onnellisesti pääsisin kotia, kohta mennä Barnstaplen tuomarin luo, jolla oli isäni vanhat kirjat ja kirjeet säilössä, ja tutkia oliko mr Lawrence Clisfold oikeassa. Minä en milloinkaan ollut kuullut hänen nimeänsä mainittavan kotonani, sillä isällä ei (niinkuin tiedät, Alfred) ollut tapa puhua asioistansa, eikä äiti koskaan kysellytkään niistä. Mutta hyvin luultavaa on, että mr Clisfoldilla ja isällä ennen oli ollut yhteisiä asioita, ja että mr Clisfold oli koettanut isää pettää, mutta ei siinä onnistunut. Minä toivoin, että asia olisi sellainen, sillä superkargo soimaisi minua alinomaa, ja minä vihasin häntä yhtä paljon kuin hän minua.

Meillä oli erinomaisen kaunis ilma ja matka joutui hyvin, niin että jo toivoimme, että meillä koko matkalla olisi kaunis ilma. Mutta kun tulimme lähelle kap Hornia, niin alkoi jo näkyä pahan ilman merkkiä. Ilmapuntari alentui alentumistaan, ja pohjoistuuli kiihtyi kiihtymistään. Tämä tapahtui illalla — ja seuraavana aamuna kävi niin kova tuuli, että meidän täytyi laskea ankkuri. Koko sen päivän ja seuraavan yön myrsky kesti; toisen päivän iltapuolella tuuli hiukan asettui ja me lähdimme taas purjehtimaan. Mutta auringon laskun aikana taivas kävi entistä mustemmaksi ja myrsky kiihtyi kovasti. Peruvian oli suuri ja hyvä laiva, mutta kovin kömpelö tuulessa. Vettä tuli hirveästi laivaan ja paras veneemme joutui hukkaan; silloin ei ollut muu edessä kuin kääntyä ja koettaa henkeä pelastaa. Kolme päivää riensimme tuulen kiidättäminä eteenpäin. Myrsky asettui väliin vähäsen, mutta kävi niin suuret aallot, ettemme uskaltaneet kääntyä. Siitä asti kun myrsky alkoi, ei yksikään meistä päälliköistä ollut tilaisuudessa vaarinottaa merkkiä. Me tiesimme vaan, että tuuli vei meidät etelää kohti ja että me tällä aikaa olimme satoja penikulmia laivain tavallisesta kulkuväylästä.

Kolmantena yönä — tahi oikeammin varhain neljännen päivän aamulla, minä menin alas, vallan uupuneena työstä, vähäksi aikaa lepäämään, jättäen kapteenin ja ensimmäisen perämiehen laivaa ohjaamaan. Yo oli pilkko pimeä, satoi lumiräntää ja rakeita taukoomatta ja Peruvian vyöryi aalloilla niin hirveästi, että pelkäsimme mastojenkin laukeavan. Minä horjuin vuoteelleni ja nukuin niinkuin ainoastaan se voi nukkua, joka on rasituksista vallan uupunut. Minä heräsin — en tiedä kuinka kauan lienen nukkunut — siitä, että minua viskattiin vuoteeltani kajuutan laattialle; ja samassa minä kuulin laivan hirveästi jyskivän ja rytisevän, josta arvasin, että olimme hukassa.

Vaikka olin loukannut itseni vuoteeltani pudotessani, riensin kuitenkin kohdakkoin laivan kannelle. Ennenkuin olin ehtinyt astua kaksi askelta kannella, laiva kiikkui kauheasti, kallistui yhdelle syrjälle, pyöri vähän aikaa ympäri ja kallistui toistamiseen keulalaidalle. Etumaston touvit katkesivat toinen toisensa perästä, ja masto kaatui mereen. Minä tunsin, että laivaväki riensi minun ohitseni, pimeydessä, suojanpuolelle laivaa; ja minä tiesin, että he, äärimmäisessä hädässä ollen, turvautuivat veneisiin. Minä sanoin, että *tunsin* heidän menevän minun sivutseni, sillä meren pauhina ja tuulen vinkuna kannella teki minut vallan kuuroksi ja pimeys teki minut sokeaksi. Minä yhtä vähän uskoin, että veneet voisi kestää merellä, kuin uskoin, että laiva voisi salakarilla eheänä pysyä, mutta päätin kumminkin lähteä muitten kanssa.

Mutta ennenkuin menin toisten luo suojanpuolelle, lähdin alas kajuutaan — ei rahaa ja vaatteita ottamaan, sillä kun kuolema oli edessä, niin ei ne mistään arvosta olleet — vaan hakemaan kirjelaukkuani, jonka olin äidiltäni saanut kotoa lähtiessäni. Laukussa oli Margaretan hiuskäherä sekä kaikki kirjeet, jotka olin häneltä saanut koko matkallani. Jos jotakin vois pelastaa, niin tämä oli pelastettava; jos kuolisin niin tahdoin kuolla tämä laukku muassani.

Minun arkkuni oli niin kovasti nuorattu, että minun täytyi murtaa se auki. Kenties viivysin tässä toimessa kauemmin kuin itse arvasin. Kuinka lieneekään ollut, kun tulin kannelle takaisin kirjelaukku kädessä, ei kuullut, ei näkynyt ketään. Suurin vene oli poissa ja epäilemättä olivat kaikki laivamiehet sillä lähteneet laivasta.

Ennenkuin olin ehtinyt likemmältä asiaa ajatella, tuulen puuska taas tärisytti laivaa ja työnsi sen korkeammalle karille, jotta toinen keula nousi pystyyn ikäänkuin huoneen

katto. Siihen asentoon laiva jäi; etukeula oli vallan rikki muserrettu ja oli veden alla. Jos laiva pysyisi siinä asemassa siksi kuin päivä koittaisi, niin olisi mahdollista, että voisin henkeni pelastaa, mutta jos myrsky riistäisi irti sen, silloin olisin hukassa. Minä koetin katsella, oliko maata karin lähellä, mutta kun en nähnyt mitään muuta kuin vaahtopäisiä aaltoja, jotka välkkyivät yön pimeydessä kuin valkoiset tulet, niin kömpyröin takaisin kajuutaportaitten suojaan ja odotin päivän tuloa.

Kun aamu koitti, alkoi tuuli vähän asettua; ja vaikka laiva usein kovin järisi ja jytisi, se kuitenkin pysyi paikallansa karilla. Vaikka myrsky vielä oli hyvin raju, niin nyt kuitenkin vihdoinkin voin kuulla muutakin kuin tuulen kohinaa. Minä kuulin vähän väliä jonkilaista hankaamista ja jyskettä tuulen puolisella laivan kyljellä. Päivä valkeni, ja kun minä kapusin kannelle, lähdin ensin tuulen puolelle katsomaan mikä oli tuon jyskeen vaikuttanut.

Silloin näin että sen oli matkaansaattanut vene, jolla onnettomat toverini ja muu laivaväki oli lähtenyt laivasta kun se karille joutui. Vene oli ylös alaisin, ja aaltojen heiluttamana se vähän väliä rämähti laivan kylkeä vasten. Kohdakkoin näin, että joka ainoa henki, joka oli siinä ollut, oli hukkunut. Kaksi mastoa oli vielä paikoillansa. Minä menin toisen maston taklinkiin katselemaan suojanpuolelle päin — ja nyt näin päivän valossa matalan, viheriän, kallioisen pienen saaren, noin peninkulman matkan päässä laivasta. Nyt henkeni taas tuntui minulle kalliilta, kun näin maata. Minä lähdin vielä korkeammalle katselemaan virran suuntaa ja tarkastamaan oliko jonkinmoista kulkuväylää karin läpi. Laiva oli ajautunut karille kovimman tyrskyn läpi, ja meri saaren ja minun välilläni, vaikka kyllä myrskyinen, ei kuitenkaan ollut niin kuohuinen, ettei hengen vaarassa oleva mies uskaltaisi lähteä veneellä kulkemaan sen yli. Laivassa oli vielä pienin vene jälellä; minä katselin tarkoin mistä paikasta olisi sopivin koettaa kulkea, ja menin sitten taas alas kannelle venettä alas laskemaan.

Juuri kuin astuin alas kannelle, kuulin kannen alta kolinan, kajuutan kohdalta. Ensimmältä hämmästyin niin, etten voinut liikahtaa paikalta, enkä puhua. Mieleeni ei ollut johtunut tähän saakka, että laivassa olisi muita kuin minä; mutta nyt, kun kuulin kolkutuksen, heräsi minussa toivo, että en ollut aivan yksin. Minä rohkaisin mieleni ja lähdin kohdakkoin alas kajuutaan.

Kolina kuului eräästä makuuhytistä, kajuutan etäisemmässä osassa. Hytin ovi oli suljettu, se oli luultavasti laivan kallistuessa sinne tänne lyönyt lukkoon. “Kuka siellä?” huusin minä. Hiljainen, heikko ääni vastasi jotain oven yläpuolella olevasta ristikosta. Minä kapusin kajuutan hujan hajan olevain huonekalujen yli ja kurkistin ristikosta makuuhyttiin; siitä tuijotti mr Clisfold, siniset silmälasit silmillä, minua!

Suokoon Jumala anteeksi, että se ajatus tuli mieleeni — mutta ei laivalla ollut ainoatakaan miestä, jota en ennemmin olisi suonut olevan elossa, kuin mr Clisfold! Koko laivaväestöstä olimme me kaksi, jotka kaikkein vähin toisistaan pidimme, tulleet pelastetuiksi.

Minun oli helpompi murtaa ovi ulkopuolelta, kun hänen sisäänpäin, ja viiden minuutin kuluttua hän oli vapaa. Minä olin tuntenut viinan hajun jo ristikosta, ja nyt, kun me seisoimme vastakkain, näin minä mistä tuo haju tuli. Vuoteen vieressä oli viina-arkku; kaksi putellia oli rikki laattialla — ja mr Clisfold oli humalassa.

“Mikä laivan on?” sanoi hän, katsoen hurjasti minuun ja puhuen sekavasti.

“Sen saatte itse nähdä,” sanoin minä, ja samalla tartuin häneen ja laahasin häntä mukaani kajuutan portaita ylös. Minä olin toivonut, että hän selviäisi, kun näkisi missä tilassa laiva oli — ja minä en siinä pettynyt; hän lankesi polvillensa ja oli vallan liikkumattomana ja ääneti kuin olisi hän kivettynyt siihen paikkaan.

Minä asetin hänen istumaan kajuutan seinää vasten, jotta meri-ilma hänen päätänsä selvittäisi. Hän oli monta päivää peräkkäin makuuhytissä juonut, sillä ei kukaan meistä ollut häntä nähnyt siitä asti kuin myrsky alkoi, sen minä nyt muistin; ja vaikka hän olisikin ollut kyllin selvä koettaaksensa päästä siitä ulos, tahi huutaa apua, niin ei hänen ääntänsä kukaan olisi kuullut myrskyn pauhatessa. Enkä minäkään tänä aamuna olisi hänen kolkutustansa kuullut, jollei tuuli olisi asettunut. Vaikka hän oli vihamieheni, oli hänellä kumminkin kaksi kättä — ja tässä tilaisuudessa hän siitä syystä oli minulle kultaa kalliimpi. Kun hänet saisin avukseni niin toivon varmaan saavani veneen vesille. Puolen tunnin kuluttua minulla oli kaikki valmiina tätä tointa varten, ja mr Clisfold oli jo niin selvä, että hän huomasi henkensä pelastuksen riippuvan siitä, että hän teki mitä minä käskin hänen tehdä.

Taivas oli vielä paksujen pilvien peitossa, ja pilvet kokoontuivat jälleen tuulen puolelle. Mr Clisfold kyllä käsitti mitä tarkoitin, kun osoitin pilviä, ja toimitti kaikki mitä hänelle neuvoin. Minä otin veneesen ruokatavaroita, lihaa, leipää ja juomavettä, sen verran kun löysin; sitä paitsi otin mukaani kompassin, lyhdyn, muutamia kynttilöitä ja tulitikku-tukkuja, jotta voisin tulta sytyttää. Viimeiseksi muistin pyssyn ja ruutia sekä kuulia. Minä löysin vähän ruutia ja kuulia sekä vanhan pyssyn kapteenin hytistä, ja päätin tyytyä siihen, sillä aika oli kallis. Pistoli oli lääke-arkussa ja minä otin nämätkin kalut mukaani, sillä kenties niitäkin tarvitsisin. Kun kaikki kalut olivat veneesen saatu, sysättiin vene kannelta alas vesille laivan etukeulan yli, joka oli osaksi vedessä. Minä istuin soutopenkille ja käskin mr Clisfoldin olemaan vallan hiljaa veneen toisessa päässä; sitten lähdin soutamaan saarta kohti.

Ennenkuin olimme ehtineet pari sataa kyynärää laivasta, oli vene jo monta kertaa vähällä kaatua kumoon. Mutta onneksi mr Clisfold oli tottunut kulkemaan veneellä ja vaikka hän oli vähän juovuksissa vielä, niin hänellä kuitenkin oli sen verran järkeä, että hän osasi istua vallan hiljaa. Meidän onnistui päästä siihen kulkuväylään, jonka olin mastosta huomannut, ja sitten meidän oli helppo päästä saareen.

Me tulimme rantaan pienen lahden kohdalla. Siitä asti kun lähdimme laivasta, mr Clisfold ei ollut sanaakaan puhunut, enkä minä liioin häntä puhutellut. Rantaan tultuamme minä pyysin hänen auttamaan minua tavaroita veneestä nostamaan ja kantamaan ne johonkin suojapaikkaan. Hän katsoi hyvin vihaisesti minuun, mutta teki kuitenkin mitä käskin. Me löysimme suojapuolella saarta pienen syvennyksen eli kolon maassa ja minä jätin mr Clisfoldin latomaan tavarat sinne; itse menin edelleen tarkastamaan saarta.

Saari oli noin peninkulman levyinen ja kolme peninkulmaa ympärinsä. En siellä löytänyt mitään syötävää paitsi moniaita surkastuneita kasveja, jotka kasvoivat niillä paikoin, joissa oli vähäsen multaa; muuten koko saari oli hiekkaperäinen ja kuiva. Ei sillä ollut ainoatakaan puuta, ei ainoatakaan elävää olentoa; eikä vettä, minun nähdäkseni. Korkeimmalla kohdalla seisoessani katselin, näkyisikö muita saaria, jotka olisivat asuttuja;

mutta ei näkynyt mitään muuta kuin merta — ainakaan ei näin pilvisellä säällä. Kun nyt oikein olin omin silmin nähnyt kuinka autio tämä saari oli; kun muistin kuinka etäällä se oli laivain tavallisesta kulkuväylästä; ja kun ajattelin kuinka vähäsen ruokatavaraa olimme mukaamme ottaneet, niin pelko, että olimme pelastuneet hukkumasta kuollaksemme nälkään, vaikutti sen, että päätin lähteä takaisin veneellä laivaan vettä ja ruokatavaroita hakemaan. Tämä yritys oli hyvin vaarallinen, sillä taivas oli käynyt entistä pimeämmäksi ja myrsky oli taas kiihtynyt.

Mr Clisfold oli sillä välin latonut varastomme luolaan ja peittänyt sen tervavaatteella, jonka minä olin pannut tavarain yli veneessä. Kun kuljin mr Clisfoldin ohitse mennessäni rantaan, näin että hän otti viinaputellin lakkaristansa. Hän oli luultavasti pistänyt puteliin lakkariinsa silloin kuin minä mursin makuuhytin ovea. Kun hänelle kerroin aikovani mennä laivalle vielä, sanoi hän: “Te hukutte sillä matkalla ja minä saan kahta vertaa enemmän ruokavaroja.” — “Niin, ja kuolette sitten vuorostanne, kun ne loppuvat,” sanoin, lähtien rannalle. On kauheata ajatella sitä, mutta me emme voineet olla kohteliaat toinen toistamme kohtaan, ei edes sinä päivänä kuin yhdessä olimme haaksirikkoon joutuneet!

Minä työnsin veneen vesille ja lähdin soutamaan laivaa kohti. Soudettuani vähän matkaa, katsoin taakseni tuulen puolelle, ja näin että oli liian myöhäistä. Laiva oli kadonnut näkyvistä! Minä kohdakkoin käänsin veneen ja lähdin soutamaan takaisin saareen; juuri kun pääsin karin sisäpuolelle, edellä mainitun kanavan suuhun, nousi hirveä tuulen puuska. Vene tuli täyteen vettä ja minä suin päin mereen. Aallot kuohuivat ja loiskahtivat kallioiden yli molemmin puolin kanavaa ja vierivät kanavaa pitkin temmaten minut mukanaan. Jos tämä olisi vähän aikaisemmin tapahtunut, niin olisin joutunut meren kuohuun jälleen ja ollut hukassa, mutta nyt toinen aalto kohdakkoin seurasi ensimmäistä ja viskasi minut rannalle. Minulla oli juuri sen verran voimia, että jaksoin kaivaa käteni ja jalkani märkään hiekkaan; ja vaikka aallot tempasivat minut mukanaan veteen takaisin, en kumminkaan joutunut kauas rannasta. Ja ennenkuin kolmas aalto tuli, olin jo ennättänyt ryömiä niin korkealle rantaan, ettei se enää minuun ulottunut. Minä makasin tainnuksissa kuivalla hiekalla.

Kun tulin luolaan takaisin, jossa varastomme oli, niin mr Clisfold istui siinä kuivimmalla paikalla ja oli kääriänyt tervavaatteen ympärilleen. “Ohoh!” sanoi hän, hämmästyneen näköisenä, kun näki minun, “ette siis hukkuneetkaan?” — “En,” vastasin minä, “te ette saaneetkaan kahta vertaa ruokavaroja.” — “Kuinka paljon saan?” kysyi hän levottomasti. “Puolet siitä mitä tässä on,” vastasin minä. “Ja kuinka kauan se minulle riittää?” sanoi hän. “Ruoka voi riittää kolmeksi viikoksi, jos lisäksi hankitte mitä tässä kurjassa saarella on syötävää,” sanoin minä; “ja vesi (jos sitä juotte) riittää noin kaksi viikkoa.” Tämän kuultuansa hän taas otti puteliin lakkaristansa ja joi siitä. “Minua vilustaa niin, että luuni vapisee,” sanoin minä. “Ja minun on lämmin ytimeen asti,” sanoi hän ojentaen tyhjän pullon minulle. Minä viskasin sen pois ja aukaisin lääkearkun, katsoakseni olisiko siellä jotain virvoketta. Arkussa oli ainoastaan kolme lääkepulloa, kaikki öljynahalla päällystetyt. Tarkemmin katseltuani, löysin vieläkin pienen pullon, joka oli kutomuksella päällystetty. Kutomukseen oli musteella kirjoitettu “paloviinaa;” ja putelli oli täynnä! Tämä löytö pelasti minun viluun kuolemasta. Minä join siitä suun täyden ja se virkisti minua niin, että minusta tuli vallan uusi ihminen; sen tehtyä minä pistin puteliin rintataskuuni. Mr Clisfold katseli minua, mutta ei puhunut mitään.

Koko ajan satoi kovasti, tuuli vinkui ja meri kuohui niinkuin vedenpaisumus olisi tulossa. Minä istuin mr Clisfoldin viereen, sentähden, että se oli kuivin paikka, ja vedin minun osani tervavaatteesta häneltä, lupaa kysymättä. Hän suuttui siitä, sillä hän oli vähän humalassa, siis siinä tilassa, jolloin mies helpoimmin suuttuu vähäpätöisestäkin syystä. Ensin hän osoitti kiukkuansa loukkaamalla minua kaikenmoisilla pistosanoilla, mutta minä en ollut niitä kuulevinankaan. Sitten hän äkkiä rupesi puhumaan isästäni ja hänen petoksestaan, joka juuri oli ensimmäisestä päivästä jo tehnyt meistä vihamiehiä. Minusta oli häpeällistä riidellä hänen kanssaan, kun tällaisissa oloissa olimme, ja uhkasin vaan, että jollei hän lakannut siitä puhumasta, niin minä ehkä hänen pääkalloaan halkaisen. Se uhkaus vaikutti sen, että hän oli vaiti, ja olen nyt jälestäpäin iloinen siitä.

Me istuimme niin liki toisiamme, että kun hän kyyristyi nukkuaksensa ja nukkuessaankin hän vohki ja kuorsasi ihan minun korvaani. Hän nukkui hyvin rauhattomasti; vähän väliä hän kiristeli hampaitansa ja puhui unessa. Niiden sanojen joukossa, joita itsekseen mutisi, kuulin selvään isäni nimen. Tämä harmitti, mutta ei ihmetyttänyt minua, kun muistin hänen puhuneen isästä juuri ennenkuin hän nukkui. Mutta kun sitten erotin sanat “viisi sataa puntaa,” jotka sanat hän alinomaa lausui isäni nimen yhteydessä, väliin sitä ennen, väliin jälkeen, niin kävin uteliaaksi ja rupesin kuuntelemaan tarkemmin hänen puhettaan. En kuitenkaan siitä sen viisaammaksi tullut; hän kyllä puhui vielä, vaan minä en enää eroittanut mitä hän puhui.

Kun hän heräsi, niin minä kerroin hänelle, että hän oli unessa puhunut — ja hän hämmästyi kovin sitä kuullessaan. “Mistä puhuin?” kysyi hän. Minä vastasin: “Isästäni ja viidestä sadasta punnasta; ja minä tahdon tietää minkätähden te mainitsitte nämä kaksi asiaa yhtä rinnan.” “En suinkaan minä niitä rinnakkain asettanut,” sanoi hän hämmästyneenä, “ja mitäpä minä siitä tiedän? Minä en usko, että isänne kaltaisella miehellä milloinkaan oli niin suuri rahasumma.” “Ettekö usko?” sanoin minä suuttuen; “minä voin siis ilmoittaa teille, että isäni omisti juuri niin suuren rahasumman kun hän oli minun ikäiseni — ja säästi sen — ja määräsi testamentin kautta tämän summan äidilleni, joka nyt omistaa sen, — ja, minä kysyn vielä kerta, kuinka te tulitte siitä unessa puhumaan?” Hän ei siihen vastannut, vaan rupesi puhumaan toisia asioita. “Oliko se kaikki, mikä isällemme jäi, kun velat oli maksettu?” kysyi hän. “Oletteko hyvin utelias saada tietää se?” kysyin minä. Hän vaan kysyi uudestaan: “Oliko se juuri viisisataa puntaa, ei enemmän, eikä vähemmän?” sanoi hän. “Entäs jos olisi niin ollut,” sanoin minä, “mitäs sitten?” “Noh, ei juuri mitään,” vastasi hän, käänsi minulle selkensä — ja nauroi itsekseen. “Te olette humalassa!” sanoin minä. “Niin olen,” sanoi hän, “se se on — minä olen humalassa” — ja hän nauroi taas. Vaikka kyllä koetin kaikin tavoin, uhkauksilla ja muuten, saada tarkempaa selkoa asiasta, en saanut häntä virkkamaan siitä mitään. Minä pidin asian mielessäni, sillä minulla on sellainen luonto, että en hevillä unohda sitä, mikä elävästi on mieleeni vaikuttanut.

Päivä kului ja myrsky yhä raivosi. Me söimme hiukan, sillä meidän oli nälkä (etenkin minun); sitten me nukuimme, ja väitimme ja riitelimme vähän väliä. Iltahämärässä tuuli vihdoin asettui, ja kun lähdin luolasta ulos katselemaan ilmaa, niin läntisellä taivaanrannalla pilvet alkoivat hajota. Yöllä tähdetkin väliin tuikkivat pilvien välitse, vaikka mustat, paksut pilvet vielä ajelehtivat taivaalla. Aamupuolella yötä vasta minä nukuin ja silloin oli jo myrsky lakannut, vaikka meri vielä kuohui yhtä hurjasti kuin päivälläkin.

Minä olin toki niin viisas, että maata pannessani käännyn sille puolelle, jonka puolisessa lakkarissa viinaputelli oli, sillä minä kyllä tiesin kuka minun seurassani oli. Kun auringon nousun aikana heräsin, niin mr Clisfold haperoi minun lakkariani, varastaaksensa putelliani minun nukkuessani. Minä työnsin hänet suin päin tavaroiden joukkoon, josta kuitenkin jälleen omalla kädelläni vedin hänet ylös.

“Tiedättekö mitä,” sanoin minä, “me kaksi emme voi elää yhdessä. Te olette vanhempi, ja saatte jäädä tänne, jossa on suojaa. Jaetaan ruokavarat tasan, niin minä muutan asumaan saaren toiseen päähän. Suostutteko siihen?”

“Suostun,” sanoi hän; “ja kuta pikemmin sitä paremmin.”

Minä lähdin ensin ulos katselemaan karia, johon jouduimme haaksirikkoon. Laivan pirstaleita oli paljon hujan hajan rannalla sekä karilla ja valkoisessa tyrskyssä; siinä kaikki mitä oli jäljellä laivasta. Minun on myöntäminen, että kävin kovin alakuloiseksi kun katselin sitä paikkaa, johon laiva oli tarttunut, enkä nähnyt mitään muuta kuin merta ja taivasta.

Mutta mitä sitä katseleminen minua hyödytti? Parempi oli, että ryhdyin johonkin toimeen. Minä palasin mr Clisfoldin luo ja ja’oin ruokavarat kahteen yhtä suureen osaan, ja samaten ja’oin kaikki muutkin tavarat, yksin tulitikutkin. Sitten mr Clisfold sai valita ensin minkä osan hän tahtoi. Hänelle jätin sitä paitsi tervavaatteinkin, mutta otin itselleni lääkearkun ja pistoolin; viimeksi mainitun latasin ruudilla ja kuulilla, siinä toivossa, että joku merilintu sattuisi tulemaan ammuttaviin. Kun jako oli tehty ja minä olin vienyt osani pois hänen näkyvistään, niin katsoin vääräksi olla vihoissani hänelle nyt kun olimme päättäneet erota. Me olimme yhdessä joutuneet autioon saaren ja kolmen viikon kuluttua oli meillä kuolema edessä — mutta olihan kumminkin syytä tehdä olomme niin hauskaksi kuin suinkin. Viipyi vähän aikaa ennenkuin tähän päätökseen tulin. Mutta kun se kerta oli päätetty, niin kohdakkoin panin sen toimeen.

“Lyödään nyt kättä, ennenkuin erotaan,” sanoin minä ja ojensin hänelle käteni.

“Ei,” sanoi hän, “minä en teistä pidä.”

“Niinkuin tahdotte,” sanoin minä — ja niin me erosimme.

Minä lähdin kulkemaan kaakkoonpäin, jossa rannat olivat korkeimmat. Siellä löysin luolantapaisen syvennyksen kalliossa, ja tähän minä sälytin ruokavarani. Minä peitin ne kuivilla ruohoilla ja kokosin pieniä kiviä vielä luolan suulle. Kotona Englannissa en olisi ilennyt panna koiraanikaan sellaiseen paikkaan asumaan, mutta kun ihminen tietää, että hänen pian on kuoleminen, niin hän ei paljon asunnostaan välitä, enkä minäkään minun asunnostani välittänyt.

Kun olin saanut kaikki tavarani paikalleen, oli taivas selkeä, aurinko paistoi ja oli jo iltapuoli. Minä menin taas korkeammalle paikalle katselemaan näkyisikö mitään selkeällä ilmalla. Pohjoisessa, idässä ja lännessä ei näkynyt muuta kuin merta ja taivasta, mutta etelässä nyt näin maata. Se oli korkea ja näytti olevan noin seitsemän peninkulman matkan päässä. En saanut selkoa oliko se saari vai manner, mutta se mahtoi olla maa, koska minä sen niin selvästi näin näin kaukaa. Luultavasti siellä oli eläviä olentoja, eläimiä tai ihmisiä, tahi molempiakin. Jos en olisi venettä toisella matkallani kadottanut, niin olisimme helposti voineet päästä. Mutta nyt ei meillä ollut mitään puuta mistä olisimme

voineet venettä rakentaa, paitsi laivan pirstaleita; eikä ollut minkäänlaisia aseitakaan millä olisimme sitä tehneet, niin että meille oli yhdentekevä näkyikö maata tai ei, kun emme kumminkaan sinne voineet päästä. Ainoa toivo oli, että joku laiva ulisi kulkemaan saaremmehoitse. Minä ha'in rannalta pisimmän riu'un mikä oli saatavissa ja pystytin sen korkeimmalle paikalle saarta; siihen minä ripustin ainoan paitani merkiksi. Tätä toimiessani olin ilokseni huomannut, että oli sade-vettä kallioiden syvennyksissä sen verran, että se riittäisi minulle viikon päiväksi ainakin. Minä katsoin velvollisuudekseni ilmoittaa tätä mr Clisfoldille ja lähdin senvuoksi hänen alueellensa, ja huusin hänelle asiani menemättä hänen näkyvillensä. "Pysykää omalla puolellanne!" huusi hän minulle; se oli kiitos siitä, että olin osoittanut hänelle ystävällisyyttä. Minä lähdin kohdakkoin omalle puolelleni ja kömpyröin luolaan, ollen varsin iloinen siitä, että sain olla yksin. Ensimmäisenä yönä minä olin oikein tyytyväinen kun ajattelin, että olin mr Lawrence Clisfoldin seurasta päässyt.

Minun laskuni mukaan — joka tapahtui siten, että joka aamu tein uuden solmun seililankapätkään — me kaksi miestä olimme olleet juuri viikon kukin omalla puolellaan saarta, näkemättä ja kuulematta mitään toinen toisistamme. Ensimmäisinä päivinä minulla oli kyllin tekemistä miettiessä miten voisimme tilaamme parantaa.

Ensin aijoin ko'ota kaikki suurimmat riu'ut, jotka olivat joutuneet rannalle, sitoa ne yhteen saarella kasvavalla pitkällä heinällä ja tällä tavalla lähteä etelässä olevaan maahan. Mutta kun rupesin näitä riukuja likemmältä tarkastamaan, niin huomasin, ettei kuusikaan niistä olisi tähän tarkoitukseen kelvanneet. Ja vaikka olisi ollut enemmänkin niitä, niin minulla ei ollut aikaa eikä voimia, niukan ruo'an takia, kokoamaan heinää, punomaan siitä köyttä ja sitomaan riu'uista niin suurta lauttaa, että se kaksi miestä kannattaisi. Ei ollut muu edessä kuin jättää koko tuuma sikseen — ja minä jätin sen. Toinen tuumani oli joka yö pitää valkea meren rannalla — laivan pirstaleita käyttäisin puiksi — että ohitse kulkevat laivat sitä huomaisivat, tahi etelässä olevan maan asukkaat sitä äkkäisisivät. Tämä oli järkevä tuuma ja minä päätin panna sen toimeen niin pian kun puut kuivaisivat sen verran, että ne voisi palaa. Ennen viikon loppua puut olivat kuivat. En tiedä oliko myrskyinen vuodenaika jo päättynyt näillä seuduin, tahi oliko tuuli kääntynyt länteen, mutta taivas oli nyt selkeä yöt päivät ja aurinko paistoi hirmuisen kuumasti. Ruoho saarella kuivi vallan (ja se oli meille juuri yhdentekevä), mutta sadevesi kuivi myöskin (ja se oli meille suuri onnettomuus). Vastoinkäymiset harvoin tulevat yksin, ja samana päivänä, jolloin huomasin tämän seikan, havaitsin myöskin, että olin ruokavarojen suhteen erehtynyt. Vaikka kuinkakin niitä lisäsin ruohoilla ja juurilla, niin ei enää ensimmäisen viikon kuluttua ollut ruokavaroja kuin kahdeksaksi päiväksi, ja juomavettäkin ei ollut kun yhtä pitkäksi ajaksi, jos ei sillä välin sadetta tulisi.

Tämä oli kyllä hyvin surullinen tulevaisuuden toive, mutta se ei kuitenkaan minua niin kiusannut, kun se, että minulla ei ollut mitään tehtävää. Ainoa työni oli ko'ota puita ja virittää tulta joka ilta. Minä vältin ajatella kotia, sillä pelkäsin joutuvani epätoivoon ja sen kautta kykenemättömäksi kestää loppuun saakka niinkuin mies. Samasta syystä en tohtinut ajatella mahdollista pelastustakaan, joka herättäisi turhaa toivoa minussa. Mitä siis voin ajatella? En mitään muuta kuin saaren toisella puolella olevaa miestä!

Minä ajattelin niitä sanoja, joita olin kuullut hänen unessa lausuvan. Minä ajattelin mitä hän nyt mahtoi tehdä; miltä hänelle tuntui juoda vettä vaan ja sitäkin niukalta; mitä hän

hankki ruo’an lisäksi! nukkuiko hän paljon vai vähän; näkikö hän savun minun tulestani yöllä, vai ei; tulisiko hän iloiseksi, jos menisin hänen luoksensa; kuolisiko hän ennen minua; tekisikö hän minun puolestani, jos minä ensin kuolisin, sen, minkä minä hänelle tekisin, jos hän ensin kuolisi, — hautaisin hänen. Kaikkia näitä minä mietin ja aprikoin alinomaa, kunnes en enää voinut ajatuksiani hillitä. Kahdeksannen päivän aamulla minä päätin lähteä hänen puolelleen, sillä minun teki mieli nähdä häntä, vaikka joutuisimmekin riitaan kohta toinen toistamme nähdessämme.

Minä lähdin korkeimmalle kukkulalle ja kun sinne saavuin, mitä näinkään muuta kuin itse mr Clisfoldin, joka tuli minun alueelleni!

Minä vallan hämmästyin kun hänet kohtasin, sillä hän oli niin kovin muuttunut. Hän näytti kahdeksankymmenen vuotiaalta ukolta; hänen siniset silmälasinsa olivat luistaneet nenälle ja hänen silmänsä olivat punaiset ja katse niissä oli hurja; hänen huulensa olivat mustat ja jalat vapisivat. Hän tuli minun luokseni, laski molemmat kätensä minun rinnalleni, juuri sen lakkarin kohdalle, jossa paloviinapullo oli, jonka hän oli yrittänyt minulta varastaa.

“Onko teillä vielä sitä?” sanoi hän kuiskaten.

“Noin kaksi kulausta,” sanoin minä.

“Antakaa Jumalan tähden minulle toinen niistä,” sanoi hän.

Se olisi ollut samaa kuin antaa hänelle päivän elämästäni. Jos hän olisi ollut mies, josta minä olisin pitänyt, niin en hetkeäkään olisi asiaa miettinyt, vaan kohta antanut. Kun se oli mr Clisfold, niin mietin ensin asiaa. Olisin ollut parempi kristitty, jos kohta olisin antanut, mutta en voinut sitä tehdä.

Hän luuli, että minä aijoin sanoa “ei.” Hänen katseensa kävi kovin viekkaaksi. Hän pani kätensä minun hartioilleni ja kuiskasi korviini nämät sanat:

“Minä sanon teille mitä tiedän noista viidestä sadasta punnasta, jos annatte minulle pisaran.”

Minä päätin antaa hänelle, ja otin pullon esille. Minä tartuin hänen käteensä ja kaasin pisaran käteen.

“Kertokaa ensin, ja juokaa sitten,” sanoin minä, pitäen hänen kädestään kiinni.

Hän katseli ympärilleen ikäänkuin saarella olisi ollut ihmisiä kuulemassa mitä hän puhui. “Hiljaa,” sanoi hän; “puhutaan kuiskaamalla.” Seuraavan kysymyksen minä lausuin entistä kovemmalla äänellä ja hän vastasi siihen entistä hiljemmällä. Tämä oli kysymys:

“Mitä tiedätte noista viidestä sadasta punnasta?”

Ja tämä oli vastaus:

“Ne ovat *varastettua rahaa!*”

Minun käteni irtautui hänen kädestään, ikäänkuin hän olisi minua ampunut. Hän samassa nielasi viinan kädestänsä niinkuin nälkäinen peto saalistaan ja katsoi sitten minuun saadaksensa enemmän. Minä mahdoin näyttää hyvin julmalta, sillä hän säikähtyi kauheasti. Ennenkuin ehdin sanaakaan puhua tahi paikalta liikahtaa, oli hän jo langennut polvilleen ja voivotteli surkeasti.

“Älkää minua tappako!” sanoi hän — “minä tahdon ajatella kurjan sieluni tilaa. Minä tahdon katua kun vielä aikaa on —”

Hän valitti ja vaikeroi haikeasti ja ryömi maassa; vähän väliä hän rukoili minulta vähäsen viinaa, “yhden pisaraisen vaan,” ja puhui niin kuin olisimme molemmat olleet Englannissa. Hänen puheestaan minä kokoilin nämät sanat, (jotka hän lausui katkonaisesti, väliin rukoillen sielunsa puolesta, väliin kerjäten pisaraisen viinaa, väliin puhuen muuta) — samat sanat, jotka minä kirjoitin paperini ja joista yhdeksän osaa kymmenestä nyt on kulunut pois.

Ensimmäisen asian — vaikka ei ensimmäinen hänen lausumansa — oli että joku, jonka hän kutsui “vanhaksi mieheksi,” oli elossa; ja Lanrean oli se paikka, jossa hän asui. Minun tuli mennä sinne ja kysyä vanhoilta miehiltä Tregarthenia —

(Kun mainitsin nimen Tregarthen, niin veljeni, minun suureksi ihmeekseni, keskeytti minua ja pyysi minun sanomaan se nimi vielä kerta; ja sitten hän kertoi minulle morsiamestaan ja häistään. Me puhuimme vähän aikaa näistä asioista; sen jälkeen minä taas jatkoin kertomustani näin:)

Noh niin, mr Clisfoldin puheesta minä käsitin, että minun tuli mennä Lanreaniin ja vanhoilta miehiltä siellä kysyä Tregarthenia ja sanoa Tregarthenille: “Clisfold se oli. Clisfold ei ollut syyllinen; Clisfold katui niinkuin kristitty.” Ei! Minun tuli sanoa jotakin muuta Tregarthenille. Minun tuli sanoa: “Katsokaa kirjoista; katsokaa sitä lehteä, jonka kyllä tiedätte, niin saatte itse nähdä, että se ei ole se lehti, jonka tulee olla siellä.” Ei! Minun tuli sanoa jotakin toista Tregarthenille. Minun tuli sanoa: “Oikea lehti on kätkeyty, eikä poltettu. Clisfoldilla oli aikaa tehdä kaikkea muuta, vaan ei polttaa tätä lehteä. Tregarthen tuli sisään kun hän oli sytyttänyt kynttilän polttaaksensa sitä. Oli juuri sen verran aikaa, että hän ehti pistää lehden pulpetin rakoon, ja sitten hän kohta lähetettiin ulkomaille kauppa-asialle, eikä ollut aikaa muuta tehdä.” Ei! Minun ei pitänyt puhua mitään näistä asioista Tregarthenille. Ainoastaan sanoa tämä: “Katsokaa Clisfoldin pulpettiin — ja, jos te jotakuta soimaatte, niin soimatkaa saituri Raybrockia, joka pakoitti häntä sitä tekemään.” Ja, sitten hän rukoili minua Jumalan tähden antamaan hänelle vielä pisaran viinaa!

Niin hän puhui yhtä perää, kunnes vihdoin sen verran rauhoituin, että voin puhua ja keskeyttää häntä.

“Lopettakaa jo ja menkää pois!” sanoin minä tuolle roistolle. “Menkää takaisin omalle puolellesse, muuten kenties teen teille pahaa, vastoin tahtoanikin.”

“Antakaa minulle pisara vielä, niin minä —” muuta vastausta en häneltä saanut.

Minä viskasin pullon hänelle. Hän tarttui siihen ahnaasti. Minä käännyin pois hänestä, sillä en enää voinut häntä nähdä — ja lähdin jälleen alas luolaani rannalle. Minä istuin hiekalle ja koetin itseäni rauhoittaa sen verran, että kykenisin ajatella mitä olin kuullut. Ensiksi olin vakuutettu siitä, että isäni ei ollut tahallansa tehnyt mitään rehelliselle miehelle sopimatonta. Toiseksi en voinut uskoa, että tuo hylkiö, josta vastikään olin eronnut, oli täysijärkinen. Minä olin sekä maalla, että merellä sen verran nähnyt juomareja, että käsitin mimmoisessa tilassa hän oli. Minä tiesin, että mies, joka vuosikausia on ollut juomarina ja sitten jonkun aikaa on juomatta, sekä ruumiillisesti että hengellisesti vallan murtuu. Minä olin myöskin kuullut laivan-lääkärein puhuvan

juopumus-vimmasta, jota me oppimattomat kutsumme raivoksi. Ja minä nyt helposti käsitin, että mr Clisfold oli joutunut ensinmainittuun tilaan; ja että jos me vielä molemmat eläisimme jonkun aikaa apua saamatta, hän pian tulisi vallan hulluksi. Mutta kun koetin ajatella eteenpäin ja saada selville kuinka paljon hänen puheestansa oli totta ja kuinka paljon siitä oli hänen mielikuvituksensa luomaa, ja mitä se tarkoitti, jos se oli totta, niin hidas luontoni taas oli minulle haitaksi; ja sitä, jota sukkelampi mies olisi kahdessa tunnissa saanut selväksi, sitä minä kokonaisen päivän mietiskelin. Vihdoin tulin seuraavaan päätökseen: Koska minulla on äidin kirjoituslaatikko muassani, kirjoitan ensiksi siihen itselleni kaikki mitä olin kuullut. Toiseksi minä kohta, jos pääsen takaisin Englantiin, otan asiasta selon; ja, jos tuolle vanhalle miehelle on vääryys tapahtunut, isän nimessä (isän siitä tietämättä), niin minä hänelle hyvitystä hankin.

Koko päivänä en nähnyt enkä kuullut mitään mr Clisfoldista. Seuraava yö oli tukala; kirjoitettuani kirjoituksen, ajattelin yksinäisyyttäni ja surkeata tilaani. Yhä muistui mieleeni tuo paikka isäni testamentteja, jossa hän sanoo, että nuo viisisataa puntaa ovat rahaa, joiden takia hän kerta oli ollut joutua pahaan pulaan. Kun aamu koitti, tuntui siltä kun minäkin tulisin hulluksi, ja lähdin sentähden kävelemään, jotta pääni hiukan selvenisi.

Minä kävelin edes takaisin noin tunnin aikaa saaren pohjoispuolella. Sitten minä palasin luolaani, ja sitä lähetessäni näin hiekassa toisia jalanjälkiä kuin omiani. Minä rupesin varomaan, että mr Clisfold oli minua väijynyt täällä, sen sijaan kuin mennä omalle alueellensa, ja että hän minun poissa ollessani oli käynyt varastamassa taas. Ensiksi katselin ruokavarojani. Ruokaa hän ei ollut koskenut; mutta veden hän oli joko juonut tahi kaatanut maahan — sitä ei ollut puolta kortteliakaan jäljellä. Lääkearkku oli avattu ja yksi rohtopullo oli poissa. Kun sitten katselin pistolia, jonka olin ladannut valmiiksi syystä, että toivoin merilintuja tulevan saareen, niin huomasin, että sekin oli kadonnut. Tämän viimeisen havainnon tehtyäni, ei ollut muu edessä kuin lähteä hakemaan mr Clisfoldia ja ottamaan pistoli häneltä pois.

Ensin lähdin länsipuolelle saarta häntä etsimään. Oli erinomaisen ihana, selkeä ja kirkas päivä; ja kun minä kuljin saaren poikki katsellen oikealle ja vasemmalle, niin äkkiä pysähdyin, ja sydämeni milt'ei herkesi tykyttämästä. Kaukana merellä luoteisessa päin näin jotakin. Minä katselin uudestaan — ja, niin totta kuin taivas on minun ylitseni, minä näin laivan purjehtivan merellä ja aurinko valaisi purjemastojen huippuja!

Kohta unohdin kokonaan asiani. Minä juoksin minkä jalat kantoivat saaren pohjoispuolelle; kokosin kuivia puita, joita vielä löytyi kyllin, ja sytytin suurimman valkean, minkä vielä olin tehnyt. Tämä oli ainoa merkki, jolla taisin ilmoittaa, että saarella oli ihmisiä. Päivän valossa tämä tuli tosin ei näkynyt laivalle; mutta minä toivoin, että savu voisi näkyä, jos mastossa oli vahti.

Vielä virittäessäni tulta ja hääriessäni sen ääressä niin, etten nähnyt enkä kuullut mitään muuta, kuulin mr Clisfoldin äänen aivan läheltä. Hän oli hiljaa hiipinyt luokseni. Kun käännyin hänen puoleensa, hän heilutti käsivarsiansa ilmassa ja huusi yhtä mittaa: "Minä näen laivan! Minä näen laivan!"

Hetken kuluttua hän tuli vallan lähelle minua. Minä huomasin nyt, että hän oli juonut nuo väkevät rohdot ja se oli ajaksi virkistänyt hänen ruumiin ja hengenkin voimiansa. Hän piti oikean kätensä takanansa ikäänkuin hän olisi jotain salannut. Minä varoin, että se oli

pistoli, jota olin hakemassa.

“Tuleekohan laiva tänne?” kysyi hän.

“Tulee, jos he näkevät savun,” sanoin minä, yhä pitäen häntä silmällä.

Hän oli hetken aikaa vaiti, näytti hyvin vihaiselta ja katseli koko ajan tarkasti minua.

“Mitä minä sanoin teille eilen?” hän kysyi.

“Sitä, minkä minä olen kirjoittanut tähän,” minä vastasin laskien käteni kirjoituslaukulle, joka oli rintalakkarissani; “ja josta minä aijon ottaa selkoa, jos laiva huomaa meidät ja vie meidät takaisin Englantiin.”

Hän äkisti veti oikean kätensä esille ja laukasi pistolin minua kohtaan. Hän ampui syrjään. Minä riistin pistolin hänen kädestänsä ja olin vähällä lyödä häntä päähän pistolintyvellä. Minä nostin jo käteni — mutta mietin samassa asiaa, ja laskin sen jälleen alas.

“Ei,” sanoin minä, yhä häntä katsellen; “minä odotan siksi kuin laiva tulee.”

Hän liukahti pois minun luotani, ja katseli visusti tuleen. Hän pysähtyi hetkeksi, sitten hän loi ilkeän katseen minuun.

“Laiva ei milloinkaan tule teitä löytämään,” sanot hän. Sen sanottua hän lähti omalle puolelleen ja jätti minut yksin.

Tämä hänen lauseensa oli vaan uhkaus, mutta kun oli turmion tuoja, niin se näytti olevan ennustus! Minun puuhani tulen virittämisessä oli vallan turha. Toivo oli jo minussa rau’ennut aikaa ennenkuin tuli oli sammunut. Oliko savu näkynyt laivalle, vai ei, sitä en voi sanoa. Minä vaan tiedän, että laiva purjehti edelleen. Tunnin kuluttua se oli kokonaan kadonnut näkyvistä.

Minä palasin luolaani — joka nyt näytti olevan määrätty haudakseni. Oli hyvin kuuma ilma, kaikki vesi saarella oli kuivanut, minulla oli sen verran juomavettä jälellä, kun sormustimeen menee; ruumiin-voimani olivat riutuneet, kun kauan aikaa olin ollut niin vähällä ruo’alla; kahdeksi päiväksi oli vielä ruokaa minulla. Minun ikäiselle miehelle, jolla lisäksi oli niin armas koti, tuntui kovin vaikealta kuolla tällä tavoin. Tuntui vieläkin raskaammalta ajatella kuolemaa, kun muistin mitä mr Clisfoldin ja minun välilläni oli tapahtunut. Ei enää ollut epäilemistäkään, että hän edellisenä päivänä oli totta puhunut. Salaisuus, jonka hän oli ilmaissut, oli totta, sillä juuri se oli saattanut häntä tekemään murhayritystä minua vastaan, kun hän huomasi, että laiva oli näkyvissä, joka voisi meitä pelastaa. Isäni kunnia oli häväisty, ja tässä minä olin, enkä voinut mitenkään isäni asiaa ajaa, vaan minun oli ottaminen salaisuus mukaani hautaan.

Silloin johtui mieleeni ajatus kirjoittaa tämä sanoma paperille ja panna se pulloon ja viskata pullo mereen. Sanotaan, että hukkumaisillansa olevat ihmiset tarttuvat kortteenkin — ja se lohdutuksen korsi, johon minä tartuin, oli se, että sanoma kenties ajeleisi merellä, kunnes joku sen löytäisi ja toimittaisi sen sinulle, Alfred. Minä olin paljon rauhallisempi kun olin tyhjentänyt toisen lääke-kirstussa vielä jälellä olevan pullon, pistänyt paperin siihen, sitonut öljynahan pullon ympärille ja pannut pullon lakkariini, valmiina mereen viskattavaksi kun tuntisin kuoleman tulevan. Minä olin nyt ilmoittanut salaisuuden, ja, jos Jumala sallisi, sinä, Alfred, saisit siitä tiedon.

Päivä laski; ilma oli aivan selkeä ja tyyni. Ei tuulen hengähdystäkään tuntunut; meren pinta oli rasvatyyni. Minä söin illalla oikein kylläkseni, sillä mitäpä hyödyttäisi säästää ruokaa kun ei ollut juomavettä yhtään jälellä. Kun tähdet alkoivat tuikkia ja kuu kohosi taivaalle, minä kokoilin puita ja viritin tulta tapani mukaan rannalle luolani edustalle. Minä tosin en mitään siitä toivonut, mutta valkea oli minulle seuraksi; mieleni rauhoittui kun katselin tuleen ja sen ratina kuului niin hauskalta hiljaisuudessa. En tiedä mikä siihen oli syynä, mutta tämän illan juhlallinen hiljaisuus kauhistutti minua.

Kuu nousi korkealle taivaalla ja sen valo lankesi leveänä valonvirtana hiekalle, kallioille ja tyvenelle merelle. Minä muistin Margaretaa, ajattelin tokkohan kuu nyt juuri kumoitti Steepways’in lahden rannalla ja tokkohan Margareta sitä katseli — silloin nä’in miehen varjon hiipivän valaistun hiekan yli. Hän oli taas minua väijymässä! Minuutin kuluttua hän tuli näkyviin. Kuu valaisi hänen sinisiä silmälasiansa ja hänen paljasta päätään. Hän pysähtyi kallioiden kohdalle tultua ja haki kiveä; hän löysi suuren kiven ja tuli varpaisillaan astuen tulen ääreen. Minä tulin vallan odottamatta esiin pistoli kädessä. Hän

pudotti kiven maahan ja astui hämmästyneenä taaksepäin minua nähdessään. Meren rannalle tultuansa hän seisahtui ja huusi minulle: “Laiva tulee! laiva tulee! Laiva ei milloinkaan ole *teitä* löytävä!” Laivan tulo ja päätös tappaa minua ennenkuin apu tulisi näytti olevan asioita, joita hän alinomaa ajatteli. Hän kääntyi ja lähti takaisin samaa tietä kuin hän oli tullut, ja huusi samat sanat vähän väliä. Neljänneksen tunnin minä kuulin hänen huutoansa, kunnes vihdoin kaikki taas oli hiljaa ja minä aloin jälleen ajatella kotia.

Minä istuin tulen ääressä siksi kun kuu oli laskeumaisillaan. Oli entistä pimeämpi ja hiljaisempi. Puoleen tuntiin en ollut lisännyt puita valkeaan ja nousin juuri istualta sitä tekemään, kun huomasin, että kuun valo molemmin puolin minua muuttui punaiseksi. Mustia varjoja, ikäänkuin matalassa liikkuvia pilviä, kulki toinen toisensa jälestä tuon punaisen ilman poikki. Ilma kävi kuumaksi — outo suhina kuului yhä lähemmältä; se kuului ylhäältä sekä alhaalta; ja oli kuin tuulen humina ja veden kohina — molemmat hyvin kaukaa. Minä riensin kallioille katsomaan. Saari paloi!

Saari paloi ja oli yhtenä liekinä ja tuli läheni minua lähenemistään, sillä kävi vieno länsituuli. Ainoastaan yksi käsi oli voinut tätä kamalaa tulta virittää, sen hylkiön käsi, joka hiljaa juuri oli minun luotani lähtenyt ja uhannut minua. Hänen puolellaan, josta tulipalo oli alkanut, kasvoi kuivaa ruohoa ja kuivettuneita pensaita sen luolan ympärillä, jonka olin jättänyt hänelle suojaksi. Vaikka hänellä olisi ollut tuhatta henkeä menettä, niin ne kaikki nyt jo olisi menetetty.

Tuli levisi sellaisella nopeudella, että minulla töin tuskin oli aikaa tointua hämmästyksestä sen verran, että voin mennä luolaan juomaan viimeisen vesipisaran ja syömään hiukan ennenkuin tuli läheni luolaani. Minä riensin rantaa pitkin kallioiselle niemekkeelle, joka pistäiksee ulos mereen; minä kyyristyin etäisimmän niemekkeen päähän niin lähelle vedenreunaa kuin suinkin. Kallioilla ei ollut yhtään pensasta tahi muuta palavaa ainetta, jotta minun ei tarvinnut pelätä liekkien minua saavuttavan; olin myöskin niin alhaalla ettei savu voinut minua tukehduttaa. Sinä ehkä ihmettelet sitä, että minä näin ponnistelin henkeäni pelastaakseni, vaikka pitkällinen nälkään kuoleminen minua uhkasi. Siihen minä ainoastaan vastaan, että itsekin sitä ihmettelen, mutta niin se kumminkin oli.

Liekit pian saapuivat kallioiden kohdalle ja nuoleskelivat niitä ikäänkuin olisivat tahtoneet minua nielaista. Kuumuus kävi kovemmaksi kuin olin voinut aavistaakaan ja savu kävi yhä paksummaksi ja laski matalammalle kuin olin luullut. Minä makasin pitkälläni kalliolla heikkona ja uupuneena kasvot vallan tyyneen vedenpinnan kohdalla. Kun vihdoin uskalsin nousta ylös, oli saari vallan punainen, savu tuprueli vitkalleen ylöspäin ja ilma oli kauhean kuuma. Tätä katsellessani, rupesi päätäni pyörryttämään, minua värisytti kovasti ja olin niin heikko, että tuskin pystyssä pysyin. Minä otin pullon, jossa sanoma oli, lakkaristani ja heitin sen mereen; sitten minä kömperöin kallioita ylös vähän matkaa ja kaaduin ennenkuin ehdin kalliolta hiekalle. Sen verran vielä muistan, että koetin rukoilla — sitten jouduin tainnuksiin.

Päivä oli jo koittanut, kun virkosin siitä, että joku minuun koski. Alastomia raakalaisia — muutamat kallioilla, toiset vedessä, toiset pitkissä veneissä — ympäröi minua joka taholla huutaen ja riehuen. He sitoivat minun ja veivät minun kohta yhteen veneeseen. Sitten lähtivät soutamaan sitä korkeata maata kohti, jota olin nähnyt etelässä. Minä olin vielä kerta pelastunut kuolemasta — ja kuoleman sijaan oli tullut vankeus.

Vankeuteni ajasta en kerro laveammin, sillä se ei koske sitä asiaa, josta nyt on puhe ollut. Raakalaiset olivat nähneet valkean saaresta ja tulleet katsomaan mitä se oli ja löysivät silloin minun. Ei yksikään heistä ollut sitä ennen valkea-ihoista ihmistä nähnyt. Minä otettiin mukaan näytettäväksi muille kummituksena. Kun olivat kyllästyneet minun näyttämiseen, he säästivät henkeni, sillä he huomasivat, että minä monessa suhteessa voin olla heille hyödyksi, kun olin taitava ja kätevä kaikenmoisisissa toimissa. Minä en vankeuteni aikana voinut aikaa laskea, mutta arviolta päätän, että se kesti yli yhden vuoden, mutta ei täyttä kahta vuotta. Kaksi kertaa koetin karata, molemmat kerrat veneellä, mutta yritykseni menivät turhaan. Luultavasti ei kukaan täällä kotona Englannissa olisi minua enää saanut nähdä, jos ei eräs laiva olisi laskenut aution saaren rannalle juomavettä hakemaan. Kun siellä ei vettä löytynyt, tuli se raakalaisten maahan (joka myöskin oli saari). Laivalle tullessani olin miltei raakalainen itsekkin, ja osasin tuskin äidinkieltäni puhua. Mutta laivalla kohdeltiin minua erittäin hyvin niin että minä olin aivan entiselläni jo kun kohtasimme ensimmäisen kotiapäin menevän laivan. Tähän laivaan minä muutettiin ja siinä laivassa tulin takaisin Falmouthiin.

VIIDES LUKU.

Kotiintulo.

Kapteeni Jorgan oli sillä välin pannut koko Lanreanin kylän liikkeelle, kuulustellen kaikilta tuota tärkeätä asiaa, ja oli paluumatkalla Arthur Kuninkaan Aseet nimiseen ravintolaan aamiaista syömään, kun hän näki nuoren kalastajan tulevan hänelle vastaan erään oudon miehen kanssa. Jo ensi silmäyksestä kapteeni arvasi, että hän oli tuo ennen mainittu merenkulkija mies; ja kapteeni aikoi juuri tervehtiä häntä niinkuin virkakumppania ainakin, kun molemmat jäivät seisomaan vallan ääneti hänen eteensä, ja kapteeni puolestaan hänkin seiso i ääneti katsellen heitä suurin silmin.

“Mitä tämä merkitsee!” huudahti kapteeni vihdo i. “Te olette yhdennäköiset. Te olette vallan yhdennäköiset! Mitäs tämä on!”

Veljekset eivät sanaakaan sanoneet, vaan merimies tarttui kapteenin oikeaan käteen ja kalastaja tarttui kapteenin vasempaan käteen; ja jos kapteeni ei milloinkaan ennen ollut kylläksensä saanut kädenpuristuksesta, niin hän nyt sai. Sitten kaikki kolme sisään ja veljet kertomaan, — väliin yksi kerrallaan, väliin molemmat yhtäikää, jotta kapteeni oli vähällä joutua huumeuksiin; vihdo i hän oli saanut selvää Hugh Raybrockin elämänvaiheista ja saanut tietää, että merestä löydetyssä kirjoituksessa mainittu mies oli Tregarthen itse.

“Ettekö muista, kapteeni Jorgan,” sanoi Alfred, “että hän ennen oli asunut Lanreanissa? Kitty ja hänen isänsä muuttivat Steepways’iin Hughin lähdettyä merelle.”

“Vai niin!” huudahti kapteeni. “Siis teidän veljenne ei tunne tulevaa natoansa nimeltäkään?”

“Hän ei ole milloinkaan häntä nähnyt, ei milloinkaan hänestä kuullut!”

“Vai niin!” sanoi kapteeni. “Noh, sitten me kaikki lähdemme takaisin ja ilmoitamme Tregarthenille salaisuuden, jota emme ennen voineet hänelle ilmaista.”

“Niin,” sanoi Alfred, “nyt ei enää auta. Meidän täytyy velvollisuutemme tehdä.”

“Epäilemättä,” vastasi kapteeni. “Antakaa minulle käsi kumpanenkin ja lähtekäämme matkalle.”

He kulkivat aution rämeen poikki minkä jaksoivat, ja aamiainen ravintolassa jähtyi.

Heidän aikomuksensa oli mitä kiireimmin rientää Barnstapleen ja siellä tarkastella lakimiehen huostassa olevia isävainajan kirjoja ja paperia, niinkuin Hugh oli päättänyt tehdä, jos hän saapuisi kotia. Sitten he olivat päättäneet sieltä lähteä Steepwaysiin ja mennä suoraa tietä Tregarthenin luokse ja kertoa hänelle koko asia ja, saatuansa häneltä likempiä tietoja, toimia sen mukaan kuin asia vaatisi. Vihdo i oli päätetty, että kun he tulisivat kylään, he olisivat hyvin varoillansa ettei kukaan Hughia näkisi, ja että kapteeni ottaisi toimekseen ennalta valmistaa Hughin vaimoa ja äitiä hänen takaisin palajamisestaan.

“Sillä, katsokaa, siihen vaaditaan varovaisuutta,” sanoi kapteeni Jorgan, tarttuen Hughin

käteen; “suuret ilot ovat yhtä vaaralliset kuin suuret surut — kenties vielä vaarallisemmatkin, siitä syystä, että ne ovat harvinaisemmat tässä maailmassa. Ja sitä paitsi minä tahtoisin poistaa naisten epäluuloa minua kohtaan ja saattaa teitä takaisin onnellisena; suokaa siis tämä toimi minulle.”

Veljet olivat hyvin kiitolliset kapteenia kohtaan hänen varovaisuudestaan ja hyväntahtoisuudestaan.

“Ja nyt, seis!” sanoi kapteeni, pysähtyen ja katsellen veljiä vuorotellen; “te olette mielestänne,” sanoi hän vanhemmalle, “hitaampi luonnolta kuin veljenne?”

“Minä vakuutan, että olen kovin hidas,” sanoi rehellinen Hugh.

“Hyvä,” sanoi kapteeni, “ja minä vakuutan puolestani, että oman käsitykseni mukaan olen vilkasluontoinen. Hidas mies ei voi toimittaa sellaista tointa, johon sukkeluutta vaaditaan, vai voiko hän?”

Molemmat veljet myönsivät, että hän ei sitä voi.

“Ja te,” sanoi kapteeni kääntyen nuorempaan veljeen, “te olette vähän rakastunut, eikö niin?”

“Eipä niin varsin vähän, kapteeni Jorgan.”

“Paljon tai vähän, teillä on siis jo ennalta toimia, eikö niin?”

Sitä ei ollut kieltäminen.

“Ja mies, jolla ennalta on paljon toimia, ei ole sopiva sellaiseen toimeen, johon sukkeluutta tarvitaan, vai kuinka?” sanoi kapteeni.

Siitä oltiin yksimieliset.

“Mutta minä,” sanoi kapteeni, “en ole rakastunut, ja minä olen eläissäni toimittanut monta tehtävää, johon vikkelyyttä ja joutuisuutta on ollut tarpeen; ja minun tekisi mieleni toimittaa teidän asianne ja saada siitä pikainen päätös. Koetanko sitä tehdä? Uskotteko sen tehtävän minulle?”

Molemmat olivat siitä hyvin iloiset ja kiittivät häntä sydämellisesti.

“Hyvä,” sanoi kapteeni, ottaen kellonsa esille. “Kello on nyt puoli välissä yhdeksän perjantaiamulla. Minä panen sen muistiin ja sitten me laskemme kuinka monta tuntia viivymme matkalla Steepwaysiin. Nyt on päätös tehty, ja nyt lähdemme matkalle.”

He kulkivat niin joutuisasti, että saapuivat Barnstapleen seuraavana aamuna niin varhain, että lakimiehen konttoori ei vielä ollut avattu, vaan kapteeni istui vähän aikaa rappusilla odottaen, että palvelija tulisi ovea avaamaan. Mutta palvelijan sijaan tulikin itse tuomari, ja kapteeni tutustui kohta hänen kanssansa.

Tuomari tunsikin sekä Hughin, että Alfredin ja heidän oli siis varsin helppo nähdä ne heidän isävainajansa papereista, jotka olivat hänen hallussaan. Paperit olivat etupäässä vanhoja kirjeitä ja velkakirjoja, joiden joukosta kapteeni noin puolipäivän aikana vihdoinkin löysi erään, joka koski heidän asiaansa.

Siinä oli sanottu, että eräs Lawrence Clisfold niminen mies oli vainajalta lainannut viisisataa puntaa siihen aikaan, jolloin hän oli ollut nuori kauppias Barnstaplessa. Vielä oli

mainittu, eitä hän oli lainannut tämän rahasumman erästä kauppa-yritystä varten, jonka kautta hän toivoi pääsevänsä itsenäiseksi, sillä silloin hän oli vaan kauppakirjurina suuren kauppahuoneen palveluksessa, jonka nimi oli Dringworth ja kumppanit; heidän kauppansa oli Amerikakadun varrella Lontoossa. Vielä oli siinä mainittu, että summa oli lainattu sillä ehdolla, että se määrätyn ajan kuluessa oli maksettava; mutta kun määrätty aika oli kulunut, niin Clisfold ei voinutkaan velkaansa maksaa, sillä tuo kauppa-yritys oli mennyt tyhjiin. Silloin hän oli kirjoittanut velkojallensa jotenki röyhkeästi ja pyytänyt, että velan maksaminen lykättäisiin toistaiseksi. Velkoja oli silloin evännyt tätä pyyntöä ja sanonut ei voivansa odottaa. Clisfold oli silloin maksanut velan ja samalla kirjoittanut hävyttömän kirjeen, jossa hän ilmoitti, että eräs sukulainen oli pelastanut häntä häviölle joutumasta. Kuittikirjaa lähettäessään Raybrock kirjoitti Clisfoldille, ettei hänen koskaan pitänyt koettaakaan saada lainata rahaa häneltä, sillä hän ei enää uskaltanut lainata rahojansa.

Kapteeni ei tuomarille puhunut mitään tämän tärkeän paperin löytämisestä. Mutta kun paperit oli pantu takaisin laatikkoon ja kapteeni molempien nuorien kumppaniensa kera oli lähtenyt konttoorista, niin hän tyytyväisenä lyöä läjähytti polvellensa ja sanoi:

“Tähän saakka on meillä ollut hyvä ja myötäinen tuuli, sillä ettekö huomaa, että kaikki tämä käypi yhteen sen kanssa mitä Raybrockin perheen hidas jäsen mainitsi?”

Jos veljet eivät ennen olleet sitä huomanneet, niin he nyt sen huomasivat. Kapteeni ei kuitenkaan sallinut heille paljon miettimisen aikaa, sillä hän heti paikalla vaati heidät nousemaan rattaille taas ja niin ajettiin Steepwaysiin. Iltapuolella he saapuivat kylään; ja vaikka vielä oli aivan valoisa, ei heidän kumminkaan ollut vaikea päästä Tregarthenin majaan kyläläisten huomaamatta, sillä he vaatettivat takaisin tulleen merimiehen niin, ettei kukaan voinut häntä tuntea. Kitty ei ollut näkyvissä ja Tregarthen istui omassa pienessä huoneessaan ikkunan ääressä kirjoittaen.

“Sir,” sanoi kapteeni puristaen hänen kättänsä, “olen iloinen siitä, että teidät taas saan tavata. Kuinka voitte, sir? Minä sanoin teille, että kyllä vielä tulette ajattelemaan toisin minusta, ja nyt minä onnittelen teitä siitä, että kohta tulette sitä tekemään.”

Samassa kapteeni näki Tom Pettifer Ho’n, joka uunin tykönä hääri ja puuhasi.

“Tuo mies,” sanoi kapteeni lyöden kädellään polvellensa, “on vallan sopiva kokiksi, eikä olisi pitänyt milloinkaan muuksi ruvetakaan. Pysykää siinä vaan missä olette, Tom, ja tehkää tehtävänne. Nyt minä, hyvä Tregarthen, otan tuolin.”

Kapteeni nosti tuolin lähelle Tregarthenia, istui sille ja jatkoi puhettansa näin:

“Te tunnette Raybrockin perheen rakastavan jäsenen, sir. Mutta saman perheen hidasta jäsentä ette tunne. Noh niin; nämät kaksi ovat veljeksiä. Hugh on jälleen palannut eloon, ja tässä hän seisoo. Noh, katsokaas, ystäväni! Te ette tahdo kuulla kerrottavan, että hän joutui haaksirikkoon, vaan te tahdotte kuulla (sillä siinä on joku tarkoitus), että hän joutui haaksirikkoon erään toisen miehen kanssa. Tämä toinen mies oli Lawrence Clisfold nimeltä.”

Kun tämä nimi mainittiin, säpsähti Tregarthen ja punastui. “Mikäs on?” kysyi kapteeni.

“Hän oli minun virkakumppanini kolmekymmentä vuotta takaperin.”

“Oikein,” sanoi kapteeni ja lisäsi samalla: “Dringworth ja kumppanit,

Amerikakatu Lontoossa.”

Toinen joutui toistamiseen hämillensä ja sanoi: “Niin, se oli kauppahuoneen nimi, jossa me palvelimme.”

“Näiden molempain haaksirikkoon joutuneiden miesten välillä,” sanoi kapteeni, “syntyi salaisuus viidensadan punnan suuruisesta rahasummasta.”

Taasen Tregarthen hämmästyti ja kävi vaaleaksi. Taasen kapteeni kysyi:

“Mikäs on?”

Kun Tregarthen vastasi ainoastaan, “Tehkää hyvin ja kertokaa edelleen,” niin kapteeni selvästi ja lyhyesti kertoi Clisfoldin käytöksestä autiolla saarella, niinkuin merimies oli hänelle kertonut. Tregarthen kävi hyvin kiihkoiseksi tätä kuullessaan ja huudahti vihdoin:

“Clisfold oli syynä minun onnettomuuteeni! Minä olen monta vuotta jo sitä epäillyt, ja nyt olen vakuutettu siitä.”

“Ja miten,” sanoi kapteeni, vetäen tuolinsa lähemmäksi Tregarthenia ja taputtaen häntä olalle, “miten nyt olette siihen vakuutukseen tullut?”

“Kun molemmat palvelimme,” vastasi Tregarthen, “mainitussa kauppahuoneessa Lontoon kaupungissa, oli minun toimiani joka päivä kirjoittaa määrättyyn kirjaan ne rahasummat, jotka sinä päivänä olivat tulleet sisään ja jotka summat sitten maksettiin pankkiin. Eräänä päivänä — se oli keskiviikkopäivä, elämäni onnettomin päivä — oli minulla muun muassa kirjoitettava kirjaan viisisataa puntaa suuruinen rahasumma.”

“Nyt alan asiaa käsittää,” sanoi kapteeni. “Jatkakaa.”

“Clisfoldin tehtävänä oli tästä kirjasta kopioida joka päivän kirjoitukset, joka kopia sitten lähetettiin rahojen kanssa pankkiin. Minun tuli maksaa rahat Clisfoldille; hän sitten palvelijalla lähetti ne kirjoittamansa kopian kanssa pankkiin. Tänä keskiviikkona minä muiden seassa kirjoitin kirjaan, että oli saatu viisisataa puntaa. Minä annoin tämän summan Clisfoldille. Minä olin vallan varma siitä, että sen tein silloin; ja olen siitä saakka aina ollut varma siitä. Mutta sinä päivänä puuttui viisisataa puntaa kukkarosta, Clisfoldin kopiosta ja minun kirjastani. Kun Clisfoldilta kysyttiin, niin hän rohkeasti vastasi, että olisi katsottava Tregarthenin kirjasta. Minun kirjaani tarkastettiin, ja tuo viidensadan punnan sisäänkirjoitus puuttui.”

“Kuinka niin, vaikka itse olitte sen siihen kirjoittanut?” kysyi kapteeni.

Tregarthen jatkoi:

“Sitten minulta kysyttiin: olinko kirjoittanut tämän summan kirjaan? Kyllä, sen olin tehnyt. Kirjaani tarkastettiin, ja siinä ei ollut se kirjoitus. Enhän minä voinut omaa kirjoitustani kieltää. Minä tiesin, että jokin petos oli tehty, mutta en voinut ketään syyttää. Minua vaadittiin maksamaan rahasumma. Minä tein sen ja erosin palveluksesta, sillä en tahtonut jäädä sinne, vaikka olisin saanutkin jäädä; minä olisin kumminkin aina ollut epäluulon alainen. Minä palasin kotikylääni, Lanreaniin, ja asuin siellä, hoitaen pientä kirjurivirkaa, kunnes sain tämän viran täällä.”

“Minä muistan,” sanoi kapteeni, “sanoneeni teille, että jos ette milloinkaan elämässänne ollut petetyksi tullut, niin olette onnellinen ihminen. Se koski teihin, ja nyt minä tiedän

mistä syystä. Minä säälin teitä.”

“Niin se on,” sanoi Tregarthen. “Koko ajan olen ollut varma siitä, että olen viaton; ja se on ollut minulle suuri lohdutus vastoinkäymisissäni. Clisfoldia olen aina epäillyt, mutta tämä epäily ei ole tullut näytetyksi toteen ennenkuin nyt. Tyttäreni tähden ja oman itseni tähden olen aina pitänyt tätä asiaa salaisuutena ja olen jo kauan luullut, että se minua hautaan seuraisi.”

“Hyvä sir,” sanoi kapteeni sydämellisesti, “nyt on puhe elämästä eikä kuolemasta. Tässä on kaksi rehellistä ystävää, rakastunut Raybrock ja hidas Raybrock. Tässä he seisovat, ja ovat yksimieliset yhden tärkeän asian suhteen. Se on, että he eivät milloinkaan aijo käyttää tuota usein mainittua rahasummaa ja että se on teille takaisin maksettava. Nämä kaksi, rakastunut ja hidas jäsen Raybrockin perheestä, tahtovat, isänsä muiston takia ja oikeuden takia, jo huomenna suorittaa maksu teille. Ottakaa rahasumma ja pitäkää se hyvänäanne.”

Tregarthen tarttui kapteenin käteen ja ojensi sitten kätensä molemmille nuorille miehille, mutta vastasi vakavasti ettei hän ota rahoja vastaan. Hän sanoi, että hän oli iloinen siitä, että he häntä uskoivat, mutta ei löytynyt todistusta siihen, ja sentähden rahat olivat heidän. Kaikki kävivät tästä hyvin totisiksi ja totisuus miehissä on niin liikuttava, että mr Pettifer unohti keittopuuhansa ja katseli heitä hyvin vakavin silmin.

“Siis,” sanoi kapteeni, “me tarvitsemme todistusta, eikö niin? Meidän täytyy se saada. Mutta miten? Clisfoidin puheesta saarella ja teidän kertomuksestanne on helppo käsittää, että joku petos oli tapahtunut teidän kirjoituksenne suhteen; tuo viekas lurjus, joka oli tuhka ja tomu jo silloin kun tutustuin hänen kanssansa, oli varmaankin repinyt oikean lehden teidän kirjastanne ja pannut siihen väärän sijaan. Hävitettiinkö oikea lehti? Ei, sillä hän sanoi humalassa ollessansa, että hän pisti sen pulpetinsa rakoon sentähden, että te tulitte sisään ennenkuin hän ehti polttaa sen — ja hän ei sitten enää päässyt sitä sieltä hakemaan. Odottakaa hiukan. Missä se pulpetti nyt on? Luuletteko, että se vielä on Amerikankadun varrella olevassa talossa Lontoossa?”

Tregarthen pudisti päätänsä.

“Mainittu kauppahuone ei ole moneen vuoteen pitänyt kauppaa siinä talossa. Minä olen kuullut ja lukenutkin, että kauppa on muutettu toiseen paikkaan ja että on toisin nyt. Olot muuttuvat niin pian meidän aikoina.”

“Niin te arvelette,” sanoi kapteeni sääliväisesti; “mutta toivoisin tulevanne Amerikkaan minua katsomaan, ennenkuin tuolla tavalla puhutte. Mutta asiaan takaisin. Tuo pulpetti, tuo paperi,” sanoi kapteeni, kulkien edes takaisin laattialla ja katsellen sattumalta, muiden esineiden joukossa, mr Pettiferin hattuun, joka oli pöydällä. “Tuo pulpetti, tuo paperi,” jatkoi kapteeni yhä kävellen pitkin laattiata, “minä antaisin —”

Hän ei kumminkaan mitään antanut, vaan sen sijaan hän otti mr Pettiferin hatun toistamiseen käteensä ja katseli siihen niin totisen näköisenä kuin hän juuri olisi kirkkoon tullut. Sitten hän taas alkoi kulkea edestakaisin ja sanoi: “Tuo pulpetti, jonka omisti Dringworth ja kumppanit, jotka asuivat Amerikankadun varrella Lontoossa —”

Mr Pettifer, joka koko ajan huomiolla oli keskustelua kuunnellut, nykäsi kapteenia käsivarteen, tämän kävellessä, ja puhutteli häntä näin:

“Kapteeni Jorgan, minä olen jo hetken aikaa koettanut teidän huomiotanne herättää, mutta

se ei ole minulle onnistunut. Minusta on ikävä teitä keskeyttää, mutta minun täytyy se tehdä. Minä tiedän jotain tuosta kauppahuoneesta.”

Kapteeni jäi seisomaan niin ettei hän jäsentäkään liikahtanut ja katseli mr Pettiferia, hattu (mr Pettiferin) kainalossa.

“Te kai muistatte,” jatkoi mr Pettifer, “että minä kerta olin välikaupittelijana?”

“Minä muistan,” sanoi kapteeni, “ettette menestynyt siinä toimessa paremmin kuin muissakaan toimissanne, Tom.”

“Te ette ole aivan oikeassa, kapteeni Jorgan; mutta se on totta että minun kävi huonosti mainitussa virassa. Minä olin veljeni asiakumppani. Silloin kun Dringworth ja kumppanit muuttivat vanhasta paikastaan Amerikankadun varrella, niin veljeni ja minä myimme niiden tavaroita ja ja’oimme voiton. Ja minä olen oikein ylpeä siitä, että en veljeltäni enkä sukulaisiltani — sillä sukulaiseni ovat enemmiten ottaneet tavaraa minulta, eikä antaneet — ole saanut mitään muuta kuin vanhan pulpetin, jonka ostimme mainitulta kauppahuoneelta ja jossa oli suuri rako. Veljeni ei olisi minulle sitäkään antanut, kun erosimme toisistaan, jos se olisi mistään arvosta ollut.”

“Missä pulpetti nyt on?” kysyi kapteeni.

“Hyvä kapteeni Jorgan,” sanoi mr Pettifer, “en voi varmaan sanoa missä se nyt on; mutta kun viimeksi sen näin, oli se erään Wappingissa asuvan rouvan oma.”

Kapteeni ei näyttänyt kuuntelevan mr Pettiferin vastausta niin suurella innolla kuin toiset, vaan katseli taasen ennen mainittuun hattuun hyvin juhlallisen näköisenä.

“Kuulkaapas, Tom,” sanoi kapteeni, “minä puhuin teidän kanssanne, tänne tullessamme, siitä, että olette erinomaisen arka päivän panemalle, eikö niin?”

“Niin teitte, sir.”

“Onko hidas ystäväni hyvä ja suo minulle käsivartensa nojaksi,” sanoi kapteeni? — “Noh, Tom,” jatkoi kapteeni, kun anottu apu oli annettu, “kertokaa nyt, ettekö ottaneet tuota pulpettia rikki, korjatakseen sitä — tahi jotain siihen tapaan?”

“Kyllä minä sen tein,” vastasi mr Pettifer.

“Ja kiittäkäämme Luojaa, hyvät ystävät!” huudahti kapteeni ilosta hehkuvien silmin, “kiittäkäämme Luojaa, joka saattoi Tom Pettiferin suojelukseksi aurinkoa vastaan panemaan hattuunsa Tregarthenin kirjoittaman lehden — sillä tässä se on!”

Kapteeni samassa riisti mr Pettiferin hatusta kirjanlehden, joka tosin oli hyvin kulunut, mutta kuitenkin niin eheä, että kirjoitus oli selvä; ja sitten hän lyöä läjähytti polvellensa niin kovasti, ettei mokomaa lyöntiä olleet läsnäolijat ennen kuulleet.

“Neljännes yli viisi,” sanoi kapteeni katsoen kelloansa, “ja siis yhteensä kolmekymmentä kolme ja neljännes tuntia, se oli joutuksa matka, totta tosiaan!”

Kuinka iloiset ja onnelliset kaikki olivat, kuin rahat annettiin Tregarthenille; kuinka Tregarthen kohti antoi kaikki rahat tyttärellensä; kuinka kapteeni otti toimeksensa ilmoittaa Dringworth ja kumppanille, että heidän entinen kirjuriinsa oli viaton; kuinka Kitty tuli sijaan ja kuinka häät määrättiin kohta vietettäväksi, siitä ei liene tarpeellista kertoa. Eikä liioin siitäkään kuinka Kitty ja nuori kalastaja menivät kotia postikonttooriin

ilmoittamaan, että kapteeni piakkoisin oli tuleva sinne ja että hän oli mahtava mies, joka oli tehnyt heidät kaikki onnellisiksi, ja kuinka he sitten lähtivät pois, jotta kapteeni voisi vallan yksin ja vapaasti edeltä valmistaa äitiä ja puolisoa siihen suureen onneen, joka heille oli tuleva. Kuinka kapteeni tätä tointa toimitti, siitä on meidän lyhyesti kertominen.

Hyvin iloisella mielellä kapteeni avasi mrs Raybrockin huoneen oven ja astui huoneeseen, jossa emäntä nuoren lesken kera oli, ja sanoi:

“Saanko luvan tulla sisään?”

“Saatte varsin kernaasti, kapteeni Jorgan!” vastasi vanha rouva. “Teitä kohdeltiin hyvin pahasti täällä viimein, mutta emme silloin asiata tunteneet. Minä pyydän anteeksi nyt.”

“Älkää sitä tehkö,” sanoi kapteeni, “sillä minä en sitä salli. Niin, toden totta!” Näin puhuessaan kapteeni nosti itselleen tuolin tulen ääreen ja istui molempain vaimoin välille. “Ei minulla ikipäivinäni ole ollut niin paha olla, kuin silloin! Niin, tuota, — tiedättekö mitä! Minun olisi tehnyt mieleni kieltää tuttavuuttani itseni kanssa — niinkuin entinen kauppias minun maassani, joka, tappiolle jouduttuansa, sanoi itsellensä: ‘Kuulepas veli kulta! Minä en milloinkaan enää sinua puhuttele.’ Eikä hän puhutellutkaan, vaan rupesi ostroni-kolonian jäseneksi ja käänsi kertomataulun niiden kielelle. Se on vallan totta. Jos sitä epäilette, niin mainitkaa siitä ensimmäiselle ostronalle, jonka saatte käsiinne, niin saatte nähdä tokko se sitä valheeksi väittää.”

Kapteeni otti lapsen äidin sylistä ja pani sen polvelleen istumaan.

“Se ei ensinkään minua ujostele nyt, näettekö! Se tietää, että minä lapsia rakastan. Minulla on lapsi, ja se on tyttö ja minä laulan sille väliin ja kerron tarinoita.”

“Mitä te kerrotte?” kysyi Margareta.

“Tarinoita merimiehistä, jotka luullaan hukkuneen ja jotka tulevat takaisin kun ei enää uskalleta odottaakaan.”

Kapteeni hypitteli lasta polvellaan, katseli mieltäväsesti tuleen ja laulaa hyräili hiljaa, sillä hän huomasi, että Margareta oli lakannut neulomasta ja katseli häntä.

“Niin,” sanoi kapteeni, yhä valkeaan katsellen. “Minä sepitän tarinoita ja kerron niitä lapselleni. Tarinoita haaksirikkoon joutuneista laivoista, autioista saarista ja pitkistä ajoista, jotka kuluvat ennenkuin haaksirikkoon joutuneet saapuvat takaisin sivistyneihin maihin.”

Huoneessa ei ollut muuta valoa, kuin takassa palavan valkean valo; oli jo pimeä ulkona ja tähdet alkoivat toinen toisensa jälkeen tuikkia taivaalla. Kapteeni tunsu, että Margareta taukoomatta häntä katseli, ja katsoi viisaimmaksi yhä edelleen katsella valkeaan.

“Niin, minä sepitän tarinoita,” sanoi kapteeni. “Minä kerron kuinka Jumalan armollisen johdon kautta veljet jälleen tapaavat toisensa; kuinka pojat onnellisesti tulevat takaisin äitiensä luo — miehet vaimojensa luo — isät jälleen nousevat meren syvyydestä ja palajavat pienten lastensa tykö.”

Margareta koski kapteenin käsivarteen ja tämän täytyi silloin katsoa häneen. Seuraavassa silmänräpäyksessä Margareta oli polvillaan kapteenin edessä ja tuki äitiänsä, joka myöskin oli polvillaan.

“Mikäs on?” kysyi kapteeni. “Mikä teidän on?”

Molemmat vaimot itkivät ja kapteeni tuli hyvin liikutetuksi.

“Margareta,” sanoi hän, “te olette kestäneet onnettomuutenne hyvästi. Voisitteko kestää onnea yhtä hyvin, jos se tulisi osaksenne?”

“Minä toivon sen. Minä vakaasti ja nöyrästi toivon sen!”

“Hyvä,” sanoi kapteeni, “kenties se on tullut. Hän on — älkää peljästykö — sanonko minä sanan?”

“Elossa?”

“Niin!”

Heidän kiitoksensa Jumalaa kohtaan oli taas niin liikuttava, että kapteeni otti nenäliinansa lakkarista ja pyhki silmiänsä.

“Hän ei ole kauempana,” jatkoi kapteeni, “kuin minun kotimaassani. Toden perään hän on jo omassa maassaan. Puhuakseni totta, hän on jo Falmouthissa. Toden totta, en tiedä varmaan onko hän niinkään kaukana. Toden totta, jos olisin varma siitä, että te voisitte sitä kestää, niin en tarvitsisi muuta kuin viheltää — — —”

Melu syntyi samassa, ja kaikki olivat jälleen yhdessä.

Nyt oli sopiva aika Tom Pettiferille tulla esiin tuoden kylmää vettä lasissa, ja hän tulikin tuoden vettä ja tarjoen sitä naisväelle; samalla hän koetti rauhoittaa heitä ja järjesti heidän pukuansa vallan kuin he olisivat olleet matkustavaisia laivalla. Sitä nähdessään kapteeni löi polvellensa niin voimakkaasti, että olisi kovasti koskenut, jollei hän olisi ollut siihen niin tottunut.

Kapteeni ei voinut viipyä häitten yli; hänellä oli tärkeitä asioita toimitettavina kotona, ja sinne oli noin neljän tuhannen peninkulman matka. Seuraavana aamuna sentähden koko kylän väki saattoi häntä alas rantaan, ja siellä hän sanoi jäähyväiset kaikille ja kutsui heidät kaikki muutamiksi kuukausiksi kotiinsa, Salemiin, joka oli Massachussets'in maakunnassa Amerikan Yhdysvalloissa. Ja hänen seisoessaan samalla paikalla, josta hän oli nähnyt tuon ihanan kuvan rakkaudesta ja erosta ja josta hän nyt hengessään voi katsella toista herttaista näköä — samojen henkilöiden vastaisen onnellisen elämän kuvaa, — tuli Kitty hänen luoksensa ja pani käsivartensa hänen kaulansa ympärille ja suuteli häntä hänen molemmille päivettyneille poskilleen ja laski kauniin päänsä hänen rinnoillensa kaikkein läsnäollessa — ja kiitti häntä kaikesta pyytäen samalla anteeksi, että hän edellisellä kerralla oli häntä niin tylysti kohdellut. Ja sitten kapteeni heilutti hattuansa päänsä yli kolmasti, ja sitten hän lähti Tom Pettifer Ho'n kanssa pois, kädet taskussa. Ja sitten, ennenkuin lehti varisi puista kolmantena kesänä, eräs pieni punaposkinen poika astui ensimmäisiä askeleitansa kauniin äitinsä taluttamana, ja tämän pienen kalastajan nimi oli Jorgan Raybrock.